

SOL250 Lektionsanteckningar

250.01

Uppgift 1

Typer av betydelse.

Ett ords betydelse består av olika "delar" eller olika "typer" av betydelse. Hur? Varför?

Grupp 1

Man kan skilja åt mellan ordens objektiva betydelse (referential meaning) och deras emotiva betydelse (emotive meaning).

Objektiva betydelse handlar om de basala komponenter som ord böcker använder för att beskriva ordet.

Emotiva betydelse är känslor och reaktioner som vissa individer associerar med samma ord.

Grupp 2

Semantik: bokstavlig betydelse

Pragmatik: enligt kontext och sammanhang.

Exempel om patienten ställer en fråga till doktorn genom att säga kan man bota psoriasis?

Man kan behandla tillståndet svarar läkaren. Detta påstående skulle kunna tolkas att man inte kan bota eller kan man både bota och behandla sjukdomen

Utöver det säger författarna i sin bok(2013:222) "semiotik", vilket betyder.

att ett tecken som har en semantisk betydelse för människor. exempelvis stopptecknet

Grupp 4

Ord har oftast en faktisk betydelse. Men den kan också ha en utvidgad betydelse som förstås i sammanhanget. Vad *gaadiid* betyder kan vara olika, bil, tåg, häst kan användas som *gaadiid*.

Jag tror att ni menar hyponym/hyperonym

utvidgad betydelse inträffar när ords betydelse förändras. mus (djur © datorredskap)

Grupp 3

Jag tror att ni menar hyponym/hyperonym

Maacuun/bestek

Ordet kan betyda på olika saker till exempel

Saxan/tallrik

Mindi/kniv

Macuun är olika saker man använder i köket.

Detta handlar om hyperonym/hyponym.

Uppgift 2

Semantiska särdrag / Semantic features.

Välj fem somaliska ord som på något sätt är relaterade till varandra.

Försök hitta bra semantiska särdrag som gör att man tydligt kan ange likheter och skillnader mellan de fem orden.

Grupp 1

	rati	buraanbur	digir	diyaarad	bariis
gaadiid	+	-	-	+	-
lab	+	+	-	-	+
Quud	-	-	+	-	+
Suugaan	-	+	-	-	-
noole	+	-	-	-	-

Grupp 2

	Qof	Geel	Ari	Kalluun	Shimbir
Noole	+	+	+	+	+
Xayawaan	-	+	+	+	+
4 lugoodle	-	+	+	-	-
baalaley	-	-	-	-	+
Biyo ku noole	-	-	-	+	-

irrid, kadin, albaab, ilin

Grupp 4

Vi har tre olika förslag som vi inte är överens om att de kan svara på frågan.

safar *reser*

daal *trött*

harraad *törstig*

sahay *matsäck*

nasasho *vila*

exempel. Geed : jirid xidid caleen iniin, laan - **meronymi**

Träd stam rot löv säd

seexday: sova behöver inte sömna.

jiiftay: lägga sig,

gam'ay: somnade

hurday: somnade

Grupp 3

1. Maacuun= Baaquli, mindi, koob, dheri iwm
2. Gammaan = geel, fardo
3. Rag = yar, weyn, carrurr, ilmo, duq
4. Hú = Guri, buste, dhar, kabbo,
5. Toogo= dil, shiish, tuur, laad

hyper-/hyponymer

Uppgift 3

Semantiska roller / Semantic roles.

När man analyserar betydelsen hos en sats är semantiska roller mycket viktigare än de grammatiska satsdelarna (subjekt, predikat, objekt, adverbial).

(a) Vilka semantiska roller nämns i kurslitteraturen?

(b) Ge ett förslag till översättning till somaliska för varje sådan semantisk roll.

(c) Ge också två exempelmeningar för varje semantisk roll och stryk under de ord som representerar den aktuella semantiska rollen.

Grupp 1

a) agent, tema, instrument, plats, källa och mål

b) agent= fuliye

tema= kaqaybqaate, qaybqaate, mowduuc (guud)

instrument= qalab

plats= meel

källa= il

mål= yool

c) 1. Faarax wuxuu tuuray dhagax. Faarax= agent, dhagax= tema

2. Amina waxay riixdey miis. Amina = agent, miis= tema

3. Ninku geedka faas buu ku gooyey. ninku= agent, geedka= tema, faas= instrument

4. Gabadhu bir bey kursiga ku jebisey. gabadhu= agent, bir= instrument, kursiga= tema

5) Biyuhu waxay ka soo baxeen buurta. buurta= källa

6) Furuhu wuxuu saaran yahay miiska korkiisa. miiska= location.'

7) gaarigu wuxuu ku socdaa Muqdisho. Muqdisho= mål

Grupp 2

(a) Vilka semantiska roller nämns i kurslitteraturen?

Agent, tema, instrument, plats, källa och mål

(b) Ge ett förslag till översättning till somaliska för varje sådan semantisk roll.

Agent: fuliye Tema: lagufuliye Instrument =qalab

Plats: Goob/meel Källa: tixraac/ xog/xigasho/il

Mål = yool

(c) Ge också två exempel meningar för varje semantisk roll och stryk under de ord som representerar den aktuella semantiska rollen.

1a- Buuggii cali qorey. Buuggii= tema och Cali= agent

1b- Cali Muqdisho ayuu aadey. Cali= agent och Muqdisho = mål

2a- Cali mindi buu ku jarey geedihii Afgooye.

Cali= agent, mindi=instrument, geedkii= tema, Afgooye= meel.

2b- Caasho qalin bey ku qortey buugga Afgooye yaala.

Caasho=agent, qalin instrument, buugga=tema, Afgooye= meel.

3a- Farxiya warqad bey u dirtey Faadumo.

Farxiya= agent, Faadumo= **mottagare** / recipient / guddoome

3b- Khudraddan waxaa laga helaa Jarmalka.

waxaa la=recipient ga helaa Khudraddan= tema, Jarmalka= källa.

Grupp 4

(a) Vilka semantiska roller nämns i kurslitteraturen? (b) Ge ett förslag till översättning till somaliska för varje sådan semantisk roll.

Agent: *fale, abaabule, wakiil*

Theme: *maduuc, arrin, lafale*

Instrument: *aalad, qalab, agab*

Experiencer: = *waaya arag, goobjooge, dareeme*

Location: *meel, goob*

Source: *isha, xigasho*

Goal: *yool, hadaf, ujeedo, il*

(c) Ge också två exempelmeningar för varje semantisk roll och **stryk under de ord som representerar den aktuella semantiska rollen.**

Agent:

Askari baa qabtay tuugga.

Baabuur baa jiray sac.

Theme:

Askari baa qabtay tuugga.

Baabuur baa jiray sac.

Instrument:

Cali hilibka ayuu mindi ku jarjaray.

Cumar wuxuu albaabka ku furay fure.

Experiencer:

Gabdhuhu waxay maqlen qaylo daran.

Ardayda ayaa ka xanaaqday baraha.

Location:

Carruurta waxay joogtaa iskoolka.

Xasan wuxuu deggan yahay Soomaaliya.

Source:

Cali waxa uu fasalka ka soo galay daaqadda.

kanske path/way

Caasha waxa ay warka ka heshay weriyaha.

Goal:

Axmed waxa uu mar hore aaday guriga.

Baruhu waxa uu u socdaalay jaamacadda.

Grupp 3

Theme= Habraac/mowduuc, arrin, aragti, lagu+fale

Agent= Gudbiye, fale, wakiil

Instrument= aalad, shay, agab,

Experiencer = dareeme,

Location= Meel/goob, Gaaf

Source= il, xigasha, immaansho,

Goal= Yool, hadaf, il, ugajeed.

Uppgift 4

Lexikala relationer / Lexical relations.

- Vilka lexikala relationer nämns i kurslitteraturen?
- Ge ett förslag till översättning till somaliska för varje sådan typ av lexikalisk relation.
- Ge också två tydliga somaliska exempel för varje typ av lexikalisk relation. Vid behov kan det vara viktigt att förklara förhållandet mellan exempelorden.

Grupp 1

- Vilka lexikala relationer nämns i kurslitteraturen?

Synonymer, Antonym, Hyponym, Prototyper, Homofoners och Homonyms, Polysemi

- Ge ett förslag till översättning till somaliska för varje sådan typ av lexikalisk relation.

Synonymer: Sammi

Antonym: Lid

Hyponym: Farac ?

Prototyper: Muunad

Homofoners: Isku cod ah laakin micnaha ku kala duwan

Homografer: Skrivs på samma sätt, men uttalas olika

Homonyms

Polysemi: micnobadan

(c) Ge också två tydliga somaliska exempel för varje typ av lexikal relation. Vid behov kan det vara viktigt att förklara förhållandet mellan exempelorden.

Synonymer: Gaari/baabuur, Aqal/Guri

Antonym: Habeen/maalin, Mugdi/iftiin

Hyponym: större kategori – konkreta exempel
gaadiid – baabuur, bas, gaaridameer
maacuun – saxan, koob

Meronymi: Laan, geed del - helhet

Prototyper: (muunad) Ett typisk exempel på en referent som representerar ordet

kursi – 4 ben, sittplatta, ryggstöd

Kursi, kursi jiif

Homofoners:

Homonyms:

Polysemi: Libaax(Geesi, xayawaan) Diric(Xariif, maro)

Grupp 2

Polysemi (madax, madaxweyne)

Homonym (feedh, feedh)

Synonym (wiil, inan)

Grupp 4

Synonymy: *macno wadaagayaal, sammi, iskumacne, lamid (ld)*

gabar, inan

antonymy: *lidad, iskahorjeedyaal, caksi*

dheer vs gaab, qabow vs kulayl

hyponymy: *macne isku hoos jira,*

cayayaan hyperonym

kaneeco hyponym

Geel/hal

Dhir/cambe

homonyms:

bar 'födelsemärke, lära ut'

sar, sar

polysemy:

af 'mun, språk, öppning, vass'

madax 'huvud, ledare'

dar 'vattenpöl, hämta vatten'

metonymy: Villa Somalia , villada = madaxtooyada, madaxweynaha

utvidgad betydelse: madaxtooyada (madaxweynaha), *kursiga* (makten)

Grupp 3

1-Antonym= Lid/cagsi

Haween/rag

Colaad/nabad

Gaajo/barwaaqo

Synonym= macne wadaag

Irrid= ilin, (dhabbo)

Hyponym= xidhiidh macneed/macne koobe

Cayayaan

Baranbaro, dugsi, kaneeco iwm

Polysemy

Bar= plats =Ställe /träff ställe

Bar= kropps tecken.

Metonymy = xidhiidhle'

Madax = kroppsdel ,

Madax= huvud person

Sammanställning

Xog+hayn

Avledning

Gar+aad = Garaad

Uppgift 5

Kollokationer / Collocations.

- (a) Vad menas med kollokationer och varför är det så viktigt att studera dem?
- (b) Ge exempel på somaliska kollokationer som på något sätt är intressanta. Förklara varför de är intressanta.

Läs gärna denna artikel om kollokationer och fasta uttryck:

Östberg, Urban. 2002. Fasta fraser i svenskan. *Språkbruk* 2002:1.

<https://www.sprakbruk.fi/-/fasta-fraser-i-svenskan>

Grupp 1

- (a) Vad menas med kollokationer och varför är det så viktigt att studera dem?

Ordsammanhang som ett ord kan

- (b) Ge exempel på somaliska kollokationer som på något sätt är intressanta. Förklara varför de är intressanta.

Dubbe iyo musbaar, Det påminner ett föremål som tillhör till ett annat för användning.

Grupp 2

Kollektion avser den lingvistiska termen som beskriver hur vissa ord naturligt tenderar att förekomma tillsammans i text eller tal på grund av deras semantiska eller grammatiska relationer. Det handlar om de vanliga kombinationerna av ord som ofta används tillsammans i en viss ordningsföljd. Dessa kombinationer bildar starka språkliga mönster och kan vara en viktig del av att förstå och använda ett språk korrekt och naturligt.

Exempel på kollokationer inkluderar fraser som "strong coffee" (starkt kaffe), "make a decision" (fatta ett beslut) och "catch a cold" (få en förkylning). Dessa uttryck har blivit så etablerade i språket att de låter mer naturliga än andra möjliga kombinationer av ord.

Dad iyo deeq, cad iyo caano,

Grupp 4

Erayo wada jira, erayo isku haboon.

Ord som kan tänkas förekommer nära varandra. De är viktiga för att de utökar vår kunskap om ord.

(b) Ge exempel på somaliska kollokationer som på något sätt är intressanta. Förklara varför de är intressanta.

Svar: Collocation:

Gaajo / cunto **associativt samband**

Daal / Nasasho

Shidaal / Gaari

cod dheer,

dhici **rabay**

heerkii la rabay

dili rabay

cad iyo caano

kal iyo mooye

dun iyo cirbad

De här orden påminner varandra. När man är hungrig eller trött då tänker man på mat eller vila. Det är ett sätt att koppla ord till andra sammanhang.

Grupp 3

(a.) En kombination av lexikaliska ord som ofta förekommer samtidigt tillsammans

(b) Ge exempel på somaliska kollokationer som på något sätt är intressanta. Förklara varför de är intressanta.

(b).

Bir iyo lab

Timir iyo biyo

Gal iyo Tooray

Hadhuub iyo caano

Uppgift 6

Ordets två sidor.

Varför är det viktigt att vara medveten om att varje ord har två sidor: uttryck och innehåll?

Prototyp: kommer med preliminära meningerna det vill säga meningens basen.

Uppgift 8

Idiom & metafor.

- (a) Vad är skillnaden mellan ett idiom och en metafor?
- (b) Ge ett par exempel vardera på somaliska idiom och somaliska metaforer.

En metafor är ett bildligt uttryckssätt. Ett begrepp används tillfälligt för att det liknar det man egentligen menar.

Ett idiom är en fast fras där betydelsen inte framgår av de enskilda ordens betydelser.

Jag har tagit mig vatten över huvudet.

Jämförelse: hungrig som en varg, klok som en uggla

Talesätt (ordspråk, engelsk: proverb(?), maahmaah)

Som man bäddar får man ligga.

oraah (?)

Grupp 1

- **Idiomatiska** uttryck eller idiom betecknar en fast fras eller ett uttryck i ett språk med en speciell betydelse.
- **En metafor** får man när ett begrepp eller en del av ett begrepp byts ut mot något annat.
 - (b) Ge ett par exempel vardera på somaliska idiom och somaliska metaforer.
- **Idiom** (Duurxul): Midho daray duuduub baa lagu leqaa. Af wax cunay xishoo.
- **Metafor** (**sarbeeb**): Axmed waa bircun. Gurigan lagumo soo dhawaan.

Grupp 2

Idiomen: man kan inte ändra ordföljd och den har också grammatiska restriktioner: Ett exempel kan man inte säga bakom lykt dörr eller istället för att säga "lika barn leka bäst", kan man inte säga lika barn lekte bäst alltså det går inte att ändra tempus.

Idiom är två eller flera ord som tillsammans betyder något annat än vad orden gör ensamma. Idiom består oftast av flera ord som i sin kombination uttrycker något annat än sin grundbetydelse. Precis som man lär sig enskild betydelse.

ex: "Toppen på isberg" = ett problem. "Tappa hakan" = förvånad, ställd

Somaliska idiom

1-"Cagaha wax ka day" = Orod 2- "Wax yar jug dheh" =iga siko/iga durug 3-

En enkel definition av metaforik är att någonting står för något annat. ”Metaforer får man när ett begrepp eller en del av begrepp bytes ut ett mot något annat”. ex: "Hon kokade av ilska". Där orden "koka" har inte sin konkreta betydelse, utan används av överförda bemärkelser. Exempel på att uttrycket "peka finger" används helt bildligt, utan något konkret fingerpekande.

Somaliska metaforer

1. Waxbarashadu waa iftiin. 2-Cabdi waa libaax. 3-Aqoon la'aan waa iftiin la'aan, 4-Af- daboolan waa dahab.

Grupp 4

- Idiom betyder något annat än det bokstavliga ordets tolkning.

Idiom: cagaha wax ka day.

Afkaa kala tegey (Han blev förvånad). idom

- Metafor är bildligt uttryck som byts ut mot ett annat uttryck.

Dhereg buu u dhintay (Han blev mätt) metafor

Grupp 3

(a).Idiom/Sarbeeb på pekar eller ger uttryck som leder till särskild meningen eller speciella meningen.

Metafor= Uttrycket på pekar annan meningen än talet begrepp.

(b) Ge ett par exempel vardera på somaliska idiom och somaliska metaforer.

/Timir laf baa ku jirta / dadlar innehåller ben. Akta dig! **Talesätt ?? Maahmaah ?**

Det innebär finns svårighet framför dig.

Metafor : uttrycket och meningen är inte samma

Xasan waa libaax = Xasan är lejon! Xasan är modig

Maktig, stark.

Några svenska idiom

- ana ugglor i mossen
- nu blir det andra bullar
- få något om bakfoten
- lägga benen på ryggen

- i bara mässingen
- bita i det sura äpplet
- få blodad tand
- bollen är rund
- gå bärsärkagång
- dansa efter någons pipa
- bära hundhuvudet
- dra sitt strå till stacken
- droppe i havet
- ingen duvunge
- få eld i baken
- elefanten i rummet
- falla i god jord
- falla till föga
- fan och hans moster
- ingen fara på taket
- fatta galoppen
- fiska efter något
- fjäder i hatten
- ha fjärilar i magen
- vara en fluga på väggen
- fnurra på tråden
- få fötter
- se ut som en fågelholk
- för många kockar
- femte hjulet under vagnen
- i grevens tid
- hålla låda

- ingen ko på isen
- inte torr bakom öronen
- ha is i magen
- få kalla fötter
- kasta in handduken
- kasta vatten
- ha myror i byxorna
- Plocka russinen ur kakan
- sila mygg och svälja kameler
- sitta i klistret
- bakom lås och bom
- få blodad tand
- brinner i knutarna
- bygga broar
- släpa benen efter sig
- efter många om och men
- elda för kråkorna
- en vacker dag
- inte få en syl i vädret
- föra någon bakom ljuset
- ta ner månen
- ge någon en känga
- god dag yxskaft
- ha gröna fingrar
- gå i graven
- gå i taket
- gå in i väggen
- hela vägen in i kaklet

- göra en höna av en fjäder
- hålla masken
- här ligger en hund begraven
- vara i krokarna
- kasta pengar i sjön
- kvala upp ärmarna
- ha kött på benen
- lacka ur
- larva sig
- leka med elden
- ligga lågt
- ligga på
- ligga i
- ligga illa till
- lägga locket på
- lägga näsan i blöt
- lägga ut texten
- medaljens baksida
- pest eller kolera

Förklaringar av uttrycken finns på

<https://legilexi.org/kunskapsbank/oevningar/idiomatiska-uttryck> (välj Facit)

Uppgift 9

Deixis.

- (a) Vad menas med deiktiska ord?
- (b) Ge fem exempel på deiktiska ord i somaliskan.

Grupp 1

- (a) Vad menas med deiktiska ord?

Deiktiska ord är en typ av ord inom språket som refererar till något specifikt i tid, rum eller i relation till talaren och lyssnaren.

(b) Ge fem exempel på deiktiska ord i somaliskan.

Tani, kani, hadda, iminka, waqti.

Grupp 2

1. Deiktiska ord är ord som syftar på olika personer, platser och tider beroende på vem som använder dem och när och var det används, den används för ord eller uttryck vars betydelse är beroende av kontexten. Som t. ex. **jag, du, här** och **nu**.
2. Anniga, Adiga, halkan, hadda, halkaas.

Grupp 4

(a) Vad menas med deiktiska ord?

Svar: Ett ord som, person, plats och tid som får en **betydelse som beror på situationen**.

(b) Ge fem exempel på deiktiska ord i somaliskan.

Svar:

Aniga, adiga, halkaan iyo hadda, kan, **kii**.

Grupp 3

1. (a) Vad menas med deiktiska ord?

Ordet meningen relation syftet visar till en särskilt eller specifika sammanhanget av tid, plats som beror på en vis situationen eller sammanhanget.

(b) Ge fem exempel på deiktiska ord i somaliskan.

Casar gaabka kaalay

???

Waaberiga ha innoo ahaato

250.02

Fråga 1

Förklara varför man kan säga att de två vetenskapsområdena *onomasiologi* och *semasiologi* är motsatser till varandra.

Grupp 2

Onomasiologi kommer från Grekiska och betyder "namnge". Genren **studerar vad ting och saker kallas** medan **semasiologi studerar ordets mening** och betydelse.

Onomasiologi svarar på frågan: **vad kallas den?** eller vad heter den?, medan semasiologi svarar på frågan: **vad betyder ordet?**

Grupp 3

Onomasiologi och dess roll är att namnge föremålen, medan **semasiologi** i stället sysslar med förhållandet mellan föremålen och dess namn. En onomasiologisk fråga skulle exempelvis kunna vara; "Vad är namnet på det objektet som har fyra ben, sittplatta och med ett ryggstöd?" och förhoppningsvis svarar man "stol", medan det motsatta tillvägagångssättet är semasiologisk fråga och skulle kunna lyda så här; "Vad innebär termen stol?" och svar till den frågan kanske blir "fyr-beniga, som har sittplatta och ett ryggstöd". Ena gången är man ute efter namngivning på föremålet och den andra om vad den innebär.

Men är "stol" universiellt namn? Skulle inte svaret på den semasiologiska frågan kunna se ut olika beroende på språket och eventuellt den diakroniska analysen av ordets betydelse baserat på kultur? Är inte definitionen på "stol" relativt?

Grupp 4

onomasiologi studerar man hur man namnger ett koncept eller ett objekt och man försöker att hitta ett namn för det. Medan i *semasiologi* har man ett ord och vill studera vad ordet betyder. **'Från koncept/objekt till ord/namn' kontra 'från ord/namn till betydelse'.**

Grupp 1

Onomasiologi = eray bixin

terminologi

Semasiologi= macnayn

Fråga 2

Vad är skillnaden mellan en synkron och en diakron analys av ett ords betydelse?

Grupp 2

En synkron analys fokuserar på att studera ett ords betydelse på en viss tidpunkt, medan diakon analys undersöker hur ords betydelse har förändrats över tid.

Grupp 3

Synkronisk analys är utifrån endast en tid, medan diakron analys är en analys utifrån historisk tidsaxel av ordens utveckling.

Grupp 4

Synkron analys innebär att man studerar vad ett ord betyder på en viss tidpunkt. Medan diakron analys används när vedertagna mönster av ordbildning inte kan förklara hur ett ord ser ut och vad det betyder. Man tittar på ordets utveckling genom tiden. När man pratar om att /l/ följt av /t/ blir /sh/ t.ex. *jeceshahay* gör man en diakron analys. Detta är en grammatisk analys, som inte har så mycket att göra med betydelsen.

I stället hur ett ords betydelse har förändrats över tid, *kormeere?*, *toobin* sugkopp, kon

Grupp 1

Diakroniska processer studerar hur ett ord formeras; det handlar sättet som nya lexikala ord är gjort (mest från andra ord qurun, qurmuun).

Diakron analyserar ursprung och förändring av ett ords form och betydelse.

qalin: från arabiska ord قلم qalam

Fråga 3

Betrakta de ortografiska orden *gacan*, *gacanta*, *gacanka*. tre

a. Hur många fonologiska ord representerar de? Förklara. fyra
gácan, *gacán*, *gácanka*, *gacánta*

b. Hur många lexem eller lexikaliska ord representerar de? Förklara. Två
gácan, *gácanka* = 1 lexikaliskt ord / lexem
gacán, *gacánta* = 1 lexikaliskt ord / lexem

c. Hur många semem eller semantiska ord representerar de? Förklara.

Grupp 1

gacan = /gácan/-ka, /gacán/-ta

Grupp 2

a.

Fonologiska ord är vetenskapen om språkets ljudstruktur.

Det här ordet representerar två fonologiska ord:

Gacan (ta) som betyder en arm på svenska.

Gacan (ka) som betyder en vik på svenska.

b.

Lexikala ord är abstraktioner som består av en grupp variantformer.

Gacan, gacanta, gacmo, gacmaha. (gacmooyin) = 1 lexikaliskt ord / lexem

gacanka, gacammo (gacanno, gacmayaan) = 1 lexikaliskt ord / lexem

c.

Semem eller semantiskt ord kan ha olika relaterade eller orelaterade betydelser,

Gacan(ta)= en arm

Gacan(ka)= en vik, ex Adenviken (gacanka cadmeed)

Gacan(ka)= elefantens snabel

Grupp 3

a)

De representerar två olika fonologiska ord, men om man räknar med varsin bestämd artikel så blir det ju fyra olika fonologiska ljudstrukturer (se nedan).

Gacan --> ob.form(hand)

Gacan(ta)--> bestämd form(handen)

Gácan--> ob.form (vik eller bäck)

Gácan(ka)--> b.form (vik eller bäck)

Vad avgör antal fonologiska ord? Endast rotmorfemen eller till och med inkl. dess böjning- och avledningmorfem? Ännu fler ord blir det om orden har fler element.

b)

Lexikaliska ord är ord som finns i ordböcker eller lexikon.

Ord som har samma böjningsformer

Gacan, gacan-ta, gacmo, gacmaha,

Gacan --> gacan-ka, gacammo, gacamaha

c)

Har två betydelser,

gacan=hand och

gacan=vik eller vatten bäck

Ortografisk samma, men fonologisk och **semantisk olika**.

Grupp 4

a) De representerar **fyra** (om man räknar det suprasegmentella) fonologiska ord.

gácan, gácanka, gacán, gacánta,

b)

Två lexikala ord, *gacan* (m) 'vik, gulf' och *gacan* (f) 'hand'.

c) Semem, Sematiska ord

gacan:

gacan -ka

- vik, gulf
- snabel
- kanal
- walkie talkie
- radie

gacan -ta

- arm
- hjälp, assistans
- handtag
- klase (m./f.)

gacan + ord/morfem (**sammansatta ord eller fras**)

- *gacan moos* 'bunt av bananer' **klase**
- *gacan + siin,*
- *gacan qabasho* 'hjälp'
- *gacmogashi* 'vantar'
- *gacanqaad* 'slå, att hälsa'
- *gacan ka hadal* 'att slå, skojbråk'
- *gacan saaris, gacan dhiib gacan dhaaf, gacan taag,*
- *gacmo furan* 'öppna arm', *gacan furan* 'generös' *gacan adayg* 'snål'
- *gacan bidixayn* 'särbehandla på ett negativt sätt'

Grupp 1

Gacan = /gácan/-ka, /gacán/-ta

Gacan: **Arm**, vik, **kanal**.

Fråga 4

Representerar det ortografiska ordet *hadal* ett eller flera grammatiska ord? Förklara med exempel.

Grupp 2

Hadal representerar ett grammatiskt ord.

Eftersom ordet tillhör en viss grammatisk klass (substantiv) och olika ordklasser representerar olika grammatiska ord.

hadal = 2 två grammatiska ord, ett verb, ett substantiv

Ex. *Hadal*, *Hadalka*, *hadallo*, (subst.) = 3 grammatiska ord = 1 lexem / lexikaliskt ord

hadal, *hadla*, *hadlay*, *hadashay*, *hadli* (verb) = 5 grammatiska ord = 1 lexem / lexikaliskt ord

Grupp 3

Hadal tillhör ordklassen substantiv och är därmed innehar den flera grammatisk ord.

Exempel ---> *hadal*, *hadalka*, *hadallo*

Grupp 4

Hadal är **verb** samtidigt som den kan vara **substantiv**.

Hadalka jooji. Det är Substantiv som kan böjas i numerus och genus, t.ex. *hadalka*, *hadallo*, *hadallada*.

U *hadal* si quman. Verb den kan böjas i tempus, modus, numerus, genus osv. t.ex. *hadashay*, *hadlay*, *hadleen*, *hadlayaa*.

Fråga 5

Hur många olika betydelser har orden *il*, *lug* och *madax*? Förklara med exempel.

Grupp 2

a.

b.

c.

madax= qaybta sare ee noolaha (huvud), ex. mas *madaxaa* laga dilaa.

madax=*madaxa* shay (objekt), ex. mindida *madaxeeda* ha qaban way afeysantahaye.

madax=madaxa qaybta (officer), ex. madaxa waaxda shaqaalaha baa ninkaan loo maanta magacaabay.

Grupp 3

il

lug

madax

Madax=huvud (på människor och djur) ---> Madaxa ayaa xanuunaya. Qaybta madaxa iga sii hilibka.

Madax=chef ---> Madaxa Hay'adda Socdaalka ayaa isoo wacay.

Madax=toppen på saker ---> Madaxa yaambada ayaa iga jabtay.

Grupp 4

il, isha, indho, indhaha // il, isha, ilo, ilaha - två olika lexem – böjs olika

il =öga --->Axmed waxaa xanuuneysa il.

il: **onda ögat**

il = isha noolaha (ögonen), ex. isha baa xanuunaysa wiilkaan yari.

il= Xigasho (källor av text), ex. dhowr ilood baan ka soo xigtay qoraalkan.

il= il biyood (källor av vatten), ex. waxaa ishaas burqanaysa la yiraahdaa biyo kulule.

il = källa/ursprung --->Warbixintaan waxaa laga helay ilo kala duwan.

il= resurs ---> Ilaha dhaqaale waxay ugu yimaadeen dibadda.

Il : Öga, källa. Il baa i xanuunaysa, Isha biyaha ee Baydhabo,

il=käll**vatten** --->Waxaan soo arkay **ilo biyeed** oo ay biyo ka burqanayaan.

il daran, ildarro, ilyar

ilyartii

Lug= qaybta nooluhu uu ku socdo (ben), ex. waxa uu geelu ku socdaa afar lugood.
lug = ben ---> Lugta ayaa i xanuunaysa

lug = lug gaari (däck), dhawaaqa aad maqlaysid waa lug qaraxday.

lug = en del, halvlek, t.ex. lugta hore

lug = socod (gå), ex. Lugtu waa fiican tahay.

lug =involverad i --->Wuxuu ku lug lahaa dambiyadii dhacay.

laaha hawsha.

lug buu ku

lug= promenerar --->Waxaan lug ku soo maray Suuqa Xoolaha.

ciidanka lugta - infanteriet

lug= mat att äta lug i sii --->Hilibka lug ayaan ka cunaa.???

lug: ben, hjul, att gå till fots (promenera).

lugeeyaa, verb

Lug: ett ben, promenera. inblandat. Dadku waxay leeyihiin labbo lugood, Waan lugaynayaa, Dambigaa lug buu ku leeyahay.

madax: Huvud, ledare

Grupp 1

Madax: ett huvud, Ledningen. Madaxu waa meesha u sareysa ee jirka qofka, Madaxa hay' da waxbarashada.

Fråga 6

Vilket av orden i paren *far*, *finger* och *rati*, *kamel* representerar en högre grad av abstraktion?

Ge ytterligare ett par exempel där svenska och somaliska ord skiljer sig i graden av abstraktion.

Grupp 2

Kamel, representerar en högre grad av abstraktion än rati . Ordet kamel representerar en hel kategori, medan rati är en viss typ av kamel.

Finger, far har samma betydelse och representerar samma grad av abstraktion på båda språken.

Exempel:

Guri och hus.

Hus är ett abstrakta ord som representerar en byggnad i allmänhet. Medan **guri** är en konkret ord som refererar till en specifik byggnad.

Gaadiid – transportmedel
hyperonym

baabuur (bredare betydelse, mer abstrakt) – **hyponym** – bil (smalare betydelse, mer konkret)

Gaadiid är en högre grad av abstraktion (alla typer av transport medel) medan **bil** är ett specifik typ av transport.

men **baabuur** är en högre grad av abstraktion och **bil** mer konkret.

Djur och bisad **snarare hyponym - hyperonym**

Djur är en högre grad av abstraktion (alla djur) medan **bisad** representerar en viss typ av djur.

Biyo och **vatten**, representerar samma grad av abstraktion.

Grupp 3

Kamel och rati har inte samma betydelse, kamel representerar en högre grad av abstraktion. Rati är en kamelhane och kamel kan ungefär översättas till "geel".

Far= finger om man inte menar "far" som också betyder "skriftform" ---> samma grad av abstraktion

tå, finger (smalare betydelse, mera konkreta) – far (bredare betydelse, mera abstrakt)

kväll (mörka delen av dygnet innan man sover), natt (medan man sover) – habeen (mörka delen av dygnet)

khudaar (bredare) – frukt (smalare) fruto (tufaax, liin, moos)

miro (smalare) – frukt (bredare)

miro (bredare) – bär (

Suul – tumme, stortå

Ko och sac ---> **kor representerar en högre grad av abstraktion än sac.** Sac=kossa

Xaafad och gata ---> Xaafad representerar en högre grad av abstraktion än gata.

del och helhet (meronymi) ???

holonym: xaafad, område cykel

meronym: waddo, gata

sadel, hjul,

styre, ekrar

Grupp 4

Rati har **högre grad av abstraktion** i somaliska jämfört med svenskans kamel. **Rati är hyponym till geel**, medan svenska ordet kamel är generisk och representerar alla typer av kameler. Somaliska nomaders relation till kamelen kräver att flera ord för kamel skapas. **Svenskan har fler ord för baraf 'snö, is, hagel, slask' än somaliskan.** Och andra sidan finns det många namn på regn på somaliska.

Grupp 1

Jir > xubin > gacan > far

Duunyo > dabjoog > geel > rati

Fråga 7

Ge några somaliska exempel på

- fria morfem,
- bundna morfem,
- rotmorfem,
- böjningsmorfem,
- avledningsmorfem.

Grupp 2

- fria morfem, dhagax, bir, dab
- bundna morfem, farax-san, qurx-oon, kaltan, l (san, -oon och tan)
- rot morfem, qabeysanaya, lugeynaya (lug och qabeys är rotmorfem)
qubeeyaa
- Böjningsmorfem, cunaa, cunayaa (aa och ayaa är böjningsmorfem)
- Avledningsmorfem. Qoraa, indhoo-le, (-le, och aa är avledningsmorfem) leh la'

indhoo-l

Grupp 3

- a) fria morfem ---> baabuur, darbi, dad
- b) bundna morfem ----> baabuur-ro, darbi-yo, dad-nimo (bundna morfem kan inte uppträda själva som självständiga beståndsdelar)
- c) rotmorfem ----->lug, rag, dab (rotform är kärnordet)
- d) böjningsmorfem ---->baabuur-ka, darbi-ga, ciyaar-ta, rag-ga (-ka, -ga, -ta) markerar bestämd form
- e) avledningsmorfem ----->Dad-nimo, rag-nimo , avledningsmorfemet står efter rotmorfemen, alltså en suffix i detta fall.

Grupp 4

- a. fria morfem *dhax, cun*,
- b. bundna morfem, *fur-e, qoraal. hooyo-oyin, wiil-ka*
- c. rotmorfem, *qor, war*,
- d. böjningsmorfem, *caado-oyin, far-o, aaba-yaal, wiil-k-u, albaab-ka,, alaab-ta, cun-ay-aa, cun-t-aa, cun-aan y-ah-ay, t-ah-ay, n-ah-ay, O-ah-ay waa-weyn*
- e. avledningsmorfem, *fur-e, indho-ole, dhego-ole , lugo-ole , is-tus, la-taliye, kal-kaaliy-e, kal-kaali-so*

Grupp 1

- a. Fria morfem, Nin, cad, cun
- b. Bundna morfem, Ninweyn cadcad, cunaaye.
- c. Rotmorfem, Qalinka, heesayaa. ???
- d. Böjningsmorfem, Jooga, joogayaa, joogey. ??
- e. Avledningsmorfem. Dheereeye, galabnimo. ??

-o

aabb-e fur-e

bundna rotmorfem: hall-on, ling-on, olv-on, plomm-on

bundna grammatisk morfem: hooyoo-yin

Fråga 8

Vad menas med bas och ordbildningselement i ett komplext ord?

Grupp 2

Bas i ett komplext ord är den delen av ordet som bär på dess huvudsakliga betydelse.

Ordbildningselement är de mindre delarna som läggs till basen för att skapa nya ord eller modifiera betydelsen.

Grupp 3

Bas är ordets grundbetydelse bärande del, medan ordbildningselement är den del som läggs till direkt efter bas ordet och därmed kan ordet få en ny betydelse än tidigare.

Bas ---> wareer

ordbildningselement ----> Madax=huvud

Madaxwareer=yrsel

madaxxanuun – bas: xanuun

madaxweyne – bas: madax

madaxkuti - ???

Är bas och ordbildningselement det Abdalla Mansour kallar "Sal" och "Nadooc" i hans grammatikbok? Eller var "Nadooc" endast kopplat till verb?

nadooc = inflection = böjningsmorfem

"Nadooc, *flessione, inflection*. Habdhac sarfeed oo hawshiisu tahay in salka (falka ama magaca iwm.) la raaciyo kabayaal ama dhammadyo muujinaya tirada, caynta iyo qofka." (Mansur & Puglielli, 1999: 296)

Sal, radice, root. Qaybta ereyga ee aan laga sii yarayn karin... (p. 299)

Sal ballaaran, base, base (stam?) e.g. mari, bare (p. 299)

mar, bar sal rot

mari, bare sal ballaaran ((bas (ordbildning))) - stam (böjning)

mari-yaa, mari-saa bare, bara-ha

Grupp 4

Bas består oftast av minst en rotmorfem (fri eller bunden), medan ordbildningselement i ett komplext ord kan vara en rotmorfem eller en avledningsaffix. Bas kan vara *simple* 'enkel', *derivational* 'avledning' eller *compound* 'sammansattord'.

bas + bildningselement -> komplext ord

the base should be a word!

aftahan är *simple* 'enkel' (rotmorfem+avledning)

aftahannimo *derivational* 'avledning' (rotmorfem +avledning+avledning)

xamar-weyn-e compound 'sammansattord' (rotmorfem+rotmorfem+avledning)

madax-weyn-e

hargeysa

xamar-ja-jab

Grupp 1

Ordbildning är en process för att bygga nya lexem och ett sätt att gå från ett mindre till ett mer komplext ord är sammansättning

250.03 - Ordbildning

lexikala rot-morfem: substantiv, adjektiv, verb

grammatiska morfem

Fråga 1 - avledning med prefix

Ge exempel på tre olika avledningsprefix (derivational prefixes).

Grupp 2

Prefix=horkabe

a. ma

b. la

c. bar

bar-kulan

rot

d. is

Grupp 3

Hor+gal

hor, dul, dhex, ag

Hor+tag

Dar+yeel ?

Grupp 4

- la *la-taliye*
- is *is-tus*
- ma *manoole*
- soo *soojeed*

Grupp 1

taliye - lataliye

dhac - hordhac

samo- habsami
sam~san 'god'

??/hab/-/sam/-/i/

Fråga 2 – avledning med suffix, byte av ordklass

Ge exempler på tre olika avledningssuffix (derivational suffixes) som ändrar ordets ordklass. Välj exempel från olika ordklasser.

Grupp 2

-e: Qor > qore

-san: Qurux > quruxsan

-le : Hilib > hilible subst @ subst

a)

la = laguddoomiye ah, adjektiv

laguddoomiyeyaal(sha)

laguddoomin-ta substantiv

laguddoominaya=cochairman verb

b)

ma = mashaqetyste ah=adjektiv,

mashaqeystayaa-sha= substantiv

mashaqeystanimo-da

mashaqeysanayo/mashaqeysanaysa =verb= vill inte slita

c)

bar = barbarad ah **adjedktiv** = lärling

reduplikation

bar-barid-da = substantiv

bar-baranaya verb

Grupp 3

1.

bar = verb

bar+e = substantiv

2.

Baroor = substantiv

baroor+taa/ Verb

/baroor/-t/-/aa/

Cas = adjective -à

casayn (verb)

/cas/-/ee/-/y/-/aa/

/cas/-/ee/

Grupp 4

verb -> substantiv

bar-e, qor-aal, qaad-asho

substantiv -> verb

cusbo **cusb-ee** cusbaynayaa

substantiv > verb

biy-ee

verb > adjektiv

-san/-an dil-an

substantiv -> adjektiv

wanaag-san

Grupp 1

bar (verb) - bare (substantiv)

cad (adjektiv)- caddaawe (substantiv)

hab (substantiv) - habee (verb)

Fråga 3 – avledning med suffix, samma ordklass

Ge exempler på tre olika **avledningssuffix** (derivational suffixes) som inte ändrar ordets ordklass. Välj exempel från olika ordklasser.

Grupp 2

dhalinyaro > dhalinyaranimo) Magac

-nimo

orod > orodyahan

Fal

! avledning

quruxsan > Quruxsanaan

Sifo **® magac**

Grupp 3

Rar (verb) rar+aa (verb)

olika böjningsformer av samma verb

cas→ casaan adjective ® substantiv

tiro→tirooyin (substantiv)
substantiv

olika böjningsformer av samma

Grupp 4

guddoomiy-e,

verb ® substantiv

biyoo-le,

doqon-nimo,

kiroo-le substantiv -> substantiv

dukaan-le

cab-sii verb

daawad-e

dukaan-sad-e

Grupp 1

taliye - lataliye (substantiv)

prefix

cun (verb) - cunaya (verb)?

böjning, inte avledning

Fråga 4 – semi-affix / affixoid

Tveksamma fall: Lite oklart om det är en "självständig" lexikalisk rot eller en orbildningsändelse.

Finns det något exempel på ett somaliskt semi-affix / affixoid?

-/tahan/ aftahan, hilibtahan

-/darro/

-/sii/

cab-sii-y-aa

ciyaar-sii-y-aa

Kanske två olika morfem:

grammatiskt /sii/ morfem för att bilda kausativa verb

rot /sii/ 'ge'

-/le/

dukaanle

leh

indhoole -la' ?

-/ley/

/hor/- substantivrot? eller verbpartikel?

qawlay-st-e
qawlay-sad-to

adeeg-e

adeeg-to

Grupp 2

Ja, Somaliskan har semiaffix/affixoid:

-Gaarigacan,

-Gacanlibaax

- Magaalamadax

Grupp 3

dan, heer, lab

1.Heersare

- danqaran
- birlab
- lafdhabar

Grupp 4

weyn: *badweyn, cirweyn, madaxweyn, bahweyn*

yare: *sanyare, dhexyare, suryare, faryar[o], minyar[o]*

saar: *korsaar, garbasaar, cilaansaar, quraansaar, maqaarsaar, caleemasaar*

shub: *caanashub, madaxshub, biyoshub*

Grupp 1

Culusow - culus + ow,

guduudow - guduud-ow

gaabey - gaabaney- gaaban + ey

?? vokativ – böjning, inte ordbildning

cusl-aad-aa adj ® verb imperativ -ow

Fråga 5 – sammansättningar, enkla - komplexa

Ge exempel på två enkla och två komplexa sammansättningar (compounds).

Grupp 2

Komplexa

Maqaar-been-aad

Boorso-gacm-eed

Baarsogacmeed maqaarbeenaad ah

Ismadooriye

Grupp 3

Enkla (fudud)

- niyad-jab

Fardoo+le fard-o-le - snarare avledning

Komplexa

- Shabeel+naag+ood = Shabeelnaagood
- Libaax-bad-eed rot-rot-suffix
- War+is+gaadh+siin Komplex (compound)

3.Xog+haye+wasaarad+eed

Grupp 4

enkel: *af-miishaar, tima-jar, bad-weyn*

tim-o-jar

komplex: *dal-mar-een, qoob-ka-cayaar, samo-fal-e, magan-gooy-e, hor-u-mar*

Grupp 1

enkel: af + bilow - afbilow; calool + xanuun - caloolxanuun

komplex: hal + ku + dheg - halkudheg;

af + sallax + ku+ dheg -afsallaxkudheg

Fråga 6 – sammansättningar, mono-/poly-formativa

Ge exempel på två

mono-formativa sammansättningar (bara sammansättning)

poly-formativa sammansättningar (även avledning).

Grupp 2

Mono-formativa

Dhagax-buur (dhagax+buur)

dhadhansii (dhadhan+sii)

poly-formativa

Weji-gar-asho (weji+garasho)

Qalinjebiye(Qalin+jebi+e)

Grupp 3

1. Ge exempel på två mono-formativa och två poly-formativa sammansättningar (compounds). qor-e, qor-aa

Mono-formative

Poly-formative

Tirodhaban

af-ku-leeb-le

reer-guur-aa

dab-joog-e

Afdhuub

Gacan-ku-dhiig-le

Grupp 4

Mono-formativa

Shaatiguduud (shaati+guduud)

Cagabaruur (caga+baruur)

Poly-formativa

War-baahi-n

war-bix-i-n

Fardafuulis (fardo+fuul+is)

-o

Turxaanbixin (turxaan+bixi+n)

Falmartiyeyn (fal+marti+yeyn)

Ceebkasaliim (ceeb+ka+saliim)

xum-aan-diid-nimo

Grupp 1

mono-formativ

aal

poly-formativ

? og-

xogogaal (xog + ogaal)

xogogaalnimo (xog + ogaal + nimo)

aftahan (af + tahan)

aftahanimo /af + tahan + nimo)

Fråga 7 – komplexa mono-formativa sammansättningar

Finns det något exempel på en komplex sammansättning som är mono-formativ?

Grupp 2

Isbarbardhigid (is +barbardhig+id)

Grupp 3

xog-hay-e

(suffix)

Grupp 4

hanti-wadaag-nimo

Grupp 1

dalkugal (dal+ku+gal)

Fråga 8 – sammansättningar, koordinativa / subordinativa

Är de flesta somaliska sammansättningar koordinativa eller subordinativa? Ge några exempel.

svart-vit bild

Grupp 2

De flesta somaliska sammansättningar subordinativa.

Dugsidhexe (dugsi +dhexe) = Mellanstadieskola

???

Ilma-adeer (ilmo + adeer)= kusiner

Grupp 3

Coordinative

Subordinative

Timir iyo caano

indho+guduud

Qoor iyo xidh

Subag iyo soor

xaalmastuur

Xawaash+cunto

indhobiyo

Naas iyo caano

San iyo goror

caano-garoor

inte sammansättningar, utan fraser/kollokationer

Grupp 4

Vi tror att de flesta somaliska sammansättningar är subordinativa, t.ex. *maandooriye*, *qaylo-dhaan*.

Grupp 1

De flesta somaliska är subordinativa

Caloolxanuun, madaxweyne

Fråga 9 – sammansättningar, endocentriska/exocentriska

Ge två exempel på

endocentriska sammansättningar (som är hyponymer till en av delarna)

exocentriska sammansättningar.

Grupp 2

endocentriska

Ilmaadeer (ilma + adeer)

Denbibaadhe (denbi + baadh)

xoolodhaqato (xoolo + dhaqasho)

caano-garoor

exocentriska

Qaylaweyne, (≠Qaylo, ≠weyn, +qof)

Dhexyar (dhex + yar)

Derbijiif (≠derbi ≠jiif, +qof)

Grupp 3

Endocentric

Dibadbax (bax)

Xabaalwadareed (= xabaal, ≠ wadareed)

Dabshid (shid)

Laf – polysemt

(Laftimireed (=laf,≠timireed)

Grupp 4

endocentriska: *liin-dhanaan, laf-dhabar, bannaan-bax*

exocentriska: *qab-sin, bacaad-celin*

Grupp 1

Endocentriska: **Qolka-jiifka, Casharka buuga**

Exocentriska **Aqalkacad**, indhacase

Fråga 10 – sammansättningar, transaperenta/metaforiska

Ge två exempel på transparenta/bokstavliga sammansättningar (literal compounds) och två exempel på icke-transparenta/metaforiska sammansättningar.

Grupp 2

Transparenta/bokstavliga sammansättningar

1. xerageel (xero + geel)
2. Cuntokariye (cunto + karin)

Icke transparenta/metaforiska sammansättningar

1. Farasmagaalaha (Faras + magaalo)
2. Gacanqabad (gacan + qabasho)
- 3- Qalbidhagax (qof qalbi adag)

Grupp 3

Literal

Indhoguduudsi

qoraxdhac

Metaphorical

jeebsiib

indhosarcaad

Grupp 4

Transparent/bokstavliga

warbaahin, geeljire

icke-transparent/metforiska

maqaarsaar, caanamaal

Grupp 1

Transparent/bokstavliga sammansättning: **Dugsi sare**, Isjiid

Transparent/metaforiska sammansättning: heerqaran, Habeen-madow

Fråga 11 – konversion mellan ordklasser

Ge två exempel på konversion mellan två ordklasser, helst olika ordklasser.

En rot som kan användas inom två olika ordklasser, oftast verb + substantiv

Grupp 2

Konversion

1. Dabool (v, imperativ), Dabool (n)

2- orod (v, imperativ), orod (n)

3- Qod (v, imperativ), qod>qodad (n, en gammal och stor träd)

homonymer – eftersom det inte finns något semantiskt samband
det är olika lexikala rötter som råkar låta på samma sätt

Grupp 3

1. Ge två exempel på konversion mellan två ordklasser, helst olika ordklasser.

tol /sew, tol/ sibling /, bar= teach, bar (sign)

homonymer

Grupp 4

magac fal

hadal hadal!

hees hees!

ciyaar ciyaar!

bar bar!

sin sin!

kor kor

Grupp 1

Maqal máqal + homonym maqál 'lamm, killingar'

Arag, arag

hées, heés

Fråga 12 - förkortning

Ge några exempel på somaliska ord som är bildade genom någon typ av förkortning? Vilken typ är det frågan om?

Grupp 2

Det finns vissa typer av förkortningar på orden eller meningar som klippning. Klippning kan vara transparent klippning eller otransparent klippning. - Transparent klippning innebär att klippa av (ta bort) en eller flera bokstäver.

grafiska förkortningar (uttalas som fullständiga ord)

iwm= iyo wixii la mid ah

LKN = laakiin

WLL = walaal

JDS = Jamhuuriyadda Dimoqraadiga Soomaaliya

DFS = Dawladda Federaalka Soomaaliya

CX – ciidanka xoogga

KAS – Kulanka af Soomaaliga

Tus = tusaale

Fg = fiira gaara ah

Abdhas = Abdulqadir Hassan

og. = ogeysiis

Initialförkortningar

SYL (es-way-el)

USA (på svenska)

klippning / klippt lexem

Banfas – Bandhigfaneedka Soomaaliyeed

Grupp 3

iyo wixii la mida =lwm

Garaad (gar)

Sallaalaahu Calayhi wasalam = SCW

Asalaamu Calaykum= ASC

Grupp 4

graphical abbreviation:

fg 'fiiro gaar ah', iwm (iyo wixii la mid ah), sh.so, xhks, tx.r og. GD(Gaadiidka dowladda)

Acronymy

NISA [nisa]: National Intelligence security agency. skapad i Somalia, inte inlånad

Initialism

DDS = dawlad deegaanka Soomaalida (graphical abbreviation)

Grupp 1

lw|= iyo wixii la mid ah

Fråga 13 - blending

Finns några somaliska exempel på ordbildning genom blending, som svenskans hemester (<hemma-semester)?

Grupp 2

Blending är en process som innebär att man kombinerar två rotmorfem oavsett om enkel klippning eller dubbel klippning.

C.beer = cilmi beereed

C.fal = cilmi-falag

FIG = Fiira gaara

C.naf = Cilmi nafsi

C.fal = Cilmi falag

Galguduud + mudug = Galmudug

Hiiraan + shabeelle= Hirshabeelle

Grupp 3

Libsoma

Romsoma

Amisom lån från engelskan?

Unisom lån från engelskan?

Hirshabelle

Grupp 1

Fandhaal (faro-dhaan) ??

Fråga 14 - reduplikation

Vilka olika typer av reduplikation räknar man med? Finns somaliska exempel på de olika typerna?

full & identisk – full & icke-identisk

bur-bur Wiil-waal

|

partiell rimmande – partiell icke-rimmande

|

(wan-wanaagsan dhaa-dheer ordböjning)

Grupp 2

Är alla era exempel verkligen reduplikation. I så fall för det också finnas ett grundord baabuur welwel yaanyuur balanbaalis

yar-yar böjning -inte ordbildning

Grupp 3

Pluraländelser substantiv

Adjektiv

Miisas

yaryar

Afaf

waaweyn

Wiilal

Grupp 4

Full: nacnac(lån), cuncun, busbus, hudhud, yaryar, dhaandhaan, dheerdheer

Partial: ja-jab, cel-celis, kil-kilo, dhaadheer (dheerdheer)

Grupp 1

Nacnac, bacbac, hidehide, baqbaq, jacjac.

Fråga 15 - ellips

Finns några somaliska ord som bildats som ersättning för en längre fras genom ellips?

Grupp 2

Bari > gobolka bari

Gobolka waqooyi galbeed > waqooyi galbeed

Waaberi > kooxda hoballada waaberi

Kolba > kolba waa waxaa iyo waxaa

Baay > gobolka Baay

Grupp 3

Madaxda Qarankaà madaxda
Golaha sare ee Kacaankaà Golaha sare
Maamulaha Dugsigaà Maamulaha
Buulo-Burteà Buulaay

Grupp 4

Ellips är kontextbunden.

sayladda xoolaha → saylad, gegida

Suuqa lacagta lagu sarifo → sariflaha

garoonka diyaaradaha → **garoonka** (fotbollsplan, flygplats)

madaxtooyada (villa Somalia)

Grupp 1

Baayacmushtar

ganacsade

??

Arda xer

Xerta

Ciidanmada sirdoonka

nabadsugida

Ciidamada xooggadalka

Melleteriga

Fråga 16 – ordbildning genom ljudväxling

Finns det några somaliska ord som är bildade genom en ljudväxling?

jeceɫ ® jacayɫ culus, culays, neceb, necayb

Grupp 2

Heés, heesta (n) > Hees (v)

ändring av ton

Hees (V, imperativ) > Hææs (v, preteritum)

böjningsformer av samma ord

Grupp 3

1. Finns det några somaliska ord som är bildade genom en ljudväxling?

Habl(ah)a—Habl(uh)u

böjningsformer av samma ord

Tuúg(koox)-tuugta iyo Túug(keli)-tuugga
kollektiva substantiv

baabuur-ka ® pl. baabuurro
® koll. baabuur-ta

Grupp 1

Ilig → ilko

böjningsformer av samma ord

Arag → arkay.

Qalin → qalimo

Fråga 17 - eponymi

Finns några somaliska exempel på eponymi?

Grupp 2

Maxamuudi > go' cad oo uu dalka keeni jiray nin Maxamuud la yidhaa

Abu-Cumar > Nooc surwaallada ka mid ah,

Balcad > Dhar ciyaalka iskuulku u xidhaan dirays ahaan. Waxaa loogu magacdaray magaalada Balcad oo ay ku taallay warshaddii samayn jirtay dharka.

Grupp 3

Sayidka → Sayid Maxamed Cabdulle
ellips

?? samma person, snarare

Oktobarta → Bandhigga Kacaanka

Mareerey → Warshadda Sokorta ee Mareerey

Cabdi Bile (löpare) ® namn på en snabb bil (????)

Grupp 4

avledning med arabisk ändelse

muqdish-aawi, jigjigaawi, xamaraawi, kenyaawi, suudaani, barawaani, jabuutaawi.

Grupp 1

Shaafici-ya (Shaafici) avledning med ändelse

Suufiya (suufi)

Qaadiriya (Cabdulqadir)

Xanabiya (xanaabil)

Fråga 18 – ordbildning genom ändring av ton

Finns några somaliska exempel på ordbilning genom förändring av betoningen, dvs. förflyttning av den höga tonen?

gacán → gácan ??

homografer

Grupp 2

Beér, beerta (n) > béer (v, imperativ)

konversion ??

Grupp 3

Tuúg(wadar)-tuugta iyo Túug(keli)-tuugga

kollektiva substantiv !!

búug ® koll. búug-ta

Grupp 4

ínan → inán
daméer → dameér

genus!!

arday -ád

béer → beér verb – substantiv

?? konversion

Grupp 1

Ínan, inán

Béer, beér.

Fråga 19 - ljudsymbolism

Finns det några somaliska ord som är bildade genom ljud-symbolism? Vilken av de olika typerna av ljud-symbolism är det i så fall frågan om?

Grupp 2

onomatopoeia:

Miyaaw: codka bisadda

Wah wah: Codka eyga

iconism:

Dhugdhugley

Qawqawle

Grupp 3

Baqbaq - (som fågelljud) Qofkaan baqbaq badanaa

Bashbash - roobka da'aaya

Grupp 4

onomatopoeia

wah-wah, miyaw- miyaw

boo -boo, kuu - kuu, jiiq - jiiq

iconism

jiririq, shaxbshax, bash, qac, jug

Fråga 20 – word manufacturing

Finns det några somaliska exempel på 'word manufacturing', dvs. påhittade ord som utgår från ett existerande ord?

OBS! ska bygga på somaliska rötter, stammar och affix.
inte kopiera bildningar i andra språk (dvs. översättningslån)

pre-posi-tion ® hor-yaal-e (översättningslån)

dayaxgacmeed

runt 1972 – många nya 'påhittade' ord i skolböckerna – som blivit etablerade

även t.ex. grammatisk terminologi, enskilda författare skapar egna termer

|

Cabdirisaaq Baraag. 2016. *Qaamuuska eraybixinta casriga ah*. Gaalkacyo: Golis.

Mest föreslår han nya användningar av gamla ord, men även några påhittade (?) ord:

taranshe/tarmiye 'photocopier'

faaliye 'computer'

wadaryad = dowlad

Grupp 3

Dimuqradiyeynta

250.04 - Arbetsuppgifter

Du hittar [utdrag från olika ordböcker i detta dokument](#)

Fråga 1

Vad menas med lexikografi? Vad är det för skillnad mellan lexikografi och lexikologi?

Grupp 2

Lexikografi är studien och konsten att samla, ordna och beskriva i en ordbok. Lexikologi är däremot studien av ords betydelser och deras användning. Så lexikografi handlar mer om att skapa ordböcker, medan lexikologi handlar om att analysera språket.

Grupp 4

Lexikografi är forskningen om ordböcker och utarbetandet av ordböcker. Det är en verksamhet där man jobbar med lexikaliska enheter genom att observera, samla, analysera och beskriva dem i ordböcker. Lexikografi handlar också om teorin kring ordböcker (Svensén 2004: 3). Trots att det råder delade meningar kring relationen mellan lexikografi och lexikologi anser Svensén (2004: 3–4) att lexikologi handlar om ordförrådets struktur och betydelse, det vill säga semantik och morfologi. Man kan säga att lexikologi är grunden till det lexikografiska arbetet.

Grupp 3

Lexikografi är en gren som studerar ordböcker och tillvägagångssättet för deras framtagning.

Lexikografen studerar man olika typerna av ordböcker medan lexikologi är läran om det enskilda ordet, hur orden är uppbyggda.

Grupp 1

Lexikografi är en forskningsgren som studerar ordböcker och principer för deras utarbetning. Lexikologi är en lingvistisk disciplin som studerar ord, bl.a. deras natur och funktioner, betydelse, samt regler för hur de bildas av mindre enheter (morfem).

Skilnaderna i lexikografi är studie om en skilda ords bildning och dess struktur i ordförrådet, när lexikologi handlar om studie om ords funktion och betydelse.

Fråga 2

Det finns många olika typer av ordböcker. Du hittar [utdrag från olika ordböcker i detta dokument](#). Studera exemplen på sidorna 190--195 och försök så noggrant som möjligt säga vilken typ av ordbok det är frågan om. Du hittar information om olika typer av ordböcker hos Stasiuk (2019: 43-45).

Grupp 2

Yaasiin C. Keenadiid (1976)

Det är en allmän ordbok, därför att förklarar för ord som används i språket.

Publicerad 1976 i Paris

lexikon, därför att det är en tvåspråkig ordlista

Publicerad 1977 i Moskva:

Tesaurus, därför att det handlar om krigsord termer, tvåspråkig ordbok och fackordbok

Publicerad 1985 i Rom:

Det är lexikon därför att det är en tvåspråkig ordbok.

Publicerad 1985 i Firenze / Florens:

det är Glossar (glossarium), därför att det är en trespråkig fackordlista

Publicerad 1987 in Mogadishu:

Det är en tvåspråkig termordlista, därför att ordlistor vanligtvis inga förklaringar till vad ord betyder.

Publicerad 1998 i Moskva:

Det är **Fraseologiska ordböcker**, därför att det innehåller **bevingade visdomsord**, vardagsbetraktelser, kloka ord, aforismer mm. **ordspråk/talesätt**

Publicerad 2003 i Calgary, Canada:-

det är en **namnordbok**

Publicerad 2013 i Djibouti:

Det är en **allmän ordbok**, därför att den förklarar för ord som används i språket.

Publicerad 2022 i Rom.

Det är en **allmän ordbok**, därför att förklarar för ord som används i språket.

Yaasiin C. Keenadiid (1976)

Det är en allmän ordbok, därför att förklarar för ord som används i språket.

Saalax Xaashi Carab (2004).

Det är en allmän ordbok, därför att förklarar för ord som används i språket.

Puglielli & Mansuur (2012).

Det är en allmän ordbok, därför att förklarar för ord som används i språket.

Aadan Xasan Aadan (2013).

Det är en allmän ordbok, därför att förklarar för ord som används i språket.

Mansuur & Puglielli (2022).

Det är en allmän ordbok, därför att förklarar för ord som används i språket.

Aadan Xasan Aadan (2013).

Det är en allmän ordbok, därför att förklarar för ord som används i språket.

Mansuur & Puglielli (2022).

Det är en allmän ordbok, därför att förklarar för ord som används i språket.

Grupp 4

1976 Mogadishu *allmänspråklig ordbok*, **ortografisk**

1976 Paris *lexikon, tvåspråkig ordbok, ortografisk*

1977 Moskva **glossar**, *lexikon, fackordbok, tesaurus*

1985 Rom *lexikon (tvåspråkig)*, **ortografisk ordbok**,

1985 Florens *fackordbok, glossar, trespråkig, tesaurus*

1987 Mogadishu *glossar, lexikon, tesaurus, fackordbok*

1998 Moskva *fraseologisk ordbok*

2003 Calgary **Uppslagsbok**

2013 Djibouti *allmänspråklig ordbok, ortografisk*

2012 Rom *allmänspråklig ordbok, ortografisk*

Grupp 3

	Översättnings- orbok	Fack-/ Termordbok	Ortografiska	Enspråkig orbok	Fraseologiska
Publicerad 1976 Mogadishu				Allmän	
Publicerad 1976 i Paris	Tvåspråkig allmän ordlista				
Publicerad 1977 i Moskva		Tvåspråkig militärordbok			
Publicerad 1985 i Rom	Tvåspråkig allmän orbok				
Publicerad 1985 i Florens		Trespråkig fackordlista			
Publicerad 1987 i Mogadish	Tvåspråkig ordbok				
Publicerad 1998 i Moskva					Ordspråk/talesätt
Publicerad 2003 i Canada				Allmän	
Publicerad 2012 i Djibuti				Allmän	
Publicerad 2022 i Rom				Allmän	
Yaasiin C. Keenadiid (1976)				Allmän	
Saalax Xaashi Carab (2004)				Allmän	
Kaalid Cali-Guul- Warsame (2008)				Allmän	
Puglielli & Mansuur (2012)				Allmän	
Aadan Xasan Aadan (2013)				Allmän	
Mansuur & Puglielli (2022)				Allmän	

Grupp 1

Enspråkiga Allmänspråkliga ordböcker: Ordbok Publicerad 2022 i Rom:

Tvåspråkiga ordböcker: Somaliska-engelska lexikon Publicerad 1976 i Paris:

Enspråkiga Allmänspråkliga ordböcker: (förklaringsordböcker) Publicerad 1976 i Mogadishu:

Fraseologiska ordböcker: bevingade ordböcker: Publicerad 1998 i Moskva:

Etymologiska ordböcker: förklarar ordens ursprung: Publicerad 2003 i Calgary, Canada:

Fackordböcker: kan vara tekniska och juridiska: Publicerad 1977 i Moskva:

Fråga 3

Hittar du några förkortningar eller tecken i ordböckerna? Vad tror du att de betyder? Det brukar alltid finnas en lista i varje ordbok över sådan förkortningar och tecken och deras betydelse, men många förkortningar är väldigt vanliga så att man ganska lätt kan gissa. **Gör en lista** över de tecken och förkortningar du hitta, vilken ordbok de förekommer i och vad du tror att de betyder.

Grupp 2

a Amar imperativo imperative

ac aan cayinnayn indefinito indefinite

baay. Baayoloji biologia biology

bot. Botani botanica botany

bul. Bulsho società society

c.af cilmig-afeed linguistica linguistics

Grupp 4

Vi tittade bara på Mansuur & Puglielli (2012)

m *magac*

l *lab*

dh *dheddig*

kh *khobar*

f *fal*

g *gudbe*

mg *ma gudbe*

1, 2, 3, 4 *tirada isrogrogga*

ld *la mid*

Grupp 3

· Mansur & Puglielli(1999) bog. Bogga

dh. Dheddig

diir Diiradeeye
 f. Fal
 fa Faahfaahiye
 h. hab
 hor. Horyaale
 iwm. Iyo wixii lamid ah
 isr. Isrogrog
 j. Jawaab
 ly. La yeele
 kf. Koox-faleed
 om. Oraah-magaceed
 of. Oraah-faleed
 y. Yeele
 tif Tifaftire
 Kd. Ku wad

Keenadid(1976)

Grupp 1

Förkortning	Betydelse
<i>m.dh</i>	magac dheddig.
<i>m.l</i>	magac lab.
<i>l.d</i>	la mid ah
<i>xis</i>	xisaab
<i>fg</i>	fal gudbe
<i>fm</i>	fal ma gudbe
<i>fg1,2,3</i>	fal gudbe isrogrogga 1aada ama 2 aad ama 3.
fals	falsafad.
<i>tus</i>	tusaale

Fråga 4

4a. Vilka informationstyper kan/bör finnas i bra och innehållsrika ordböcker? Se Svensén (2004) § 1.4.6–1.4.6.6. Gör en lista.

4b. Vilka typer av information finns i de olika enspråkiga somaliska ordböckerna? Utgå från listan som du skapade i uppgift 4a och markera i listan vilka informationstyper man kan hitta i varje enspråkig ordbok.

Grupp 2

A.

Formell information

Syntagmatiska information

Semantisk information (eller ekvivalenter)

Encyklopedisk och pragmatiska information

Det diakroniska perspektivet.

B.

Ordboksartikel: Varje ord bör ha en separat artikel med information om dess betydelse, grammatik, och andra relevanta upplysningar.

Ordboksdefinition: En klar och tydlig förklaring av ordets betydelse, ofta med exempel på användning.

Ordboksbeskrivning: Informationen bör inkludera information om ordets **etymologi (ursprung), uttal, och eventuella synonymer och motsatsord.**

Ordboksgrammatik: Information om ordets grammatik, inklusive **böjningar, genus**, kasus, tempus, osv.

Ordbokssyntax: Hur ordet **används i fraser eller satser**, inklusive exempel på olika användningsfall.

Ordboksutvidgningar: Extra information som kan vara användbar för användare, såsom **stilistiska markeringar, register (formellt/informellt), och användning i olika sammanhang.**

Ordboksvarianter: Om det finns olika **regionala eller dialektala varianter** av ordet, bör dessa vara tydligt beskrivna..

Ex.

bisad m.dh (-do, m.l) Nafley yar oo dhogor jilicsan oo hebed ah oo dadka la dhaqanta: waxay ku nooshahay jiid, shimbiro, hilib kale, caano; dinnad; dummad; mukulaal, yaanyuuro; basho. Mansur & Annarita (2012: 89)

Grupp 4

4a)

Formella information: stavning, stavelseindelning, uttalet, morfologin, böjning och ordbildning.

Syntagmatiska information: ordklassstillhörighet, **kollakationer**

Semantiska information: ordförklaringar, **ekvivalenta** ord för tvåspråkiga ordböcker.

Språkprov i mening eller lyssna på **ljudinspelning**.

4b)

Keenadiid (1976), Djibouti (2013) och Mansuur & Pugliegli (2012) använder sig av ordförklaringar, ordklassstillhörighet, böjning (endast substantiv markeras av Keenadiid och Djibouti) och stavning.

Grupp 3

1. Formell information typ 2. stavningen, stavelseindelning, Uttalet/fonetisk beskrivning. 3. Morfologin eller böjning formen.
2. Syntagmatisk information, kombination med andra ord, både grammatiskt och lexikaliskt. Ordklassstillhörighet
3. Semantisk information betydelse och ordkombinationer,
4. Språkprov
5. Encyklopedisk och pragmatisk information (8 Verbal och visuell).
6. Diakroniska perspektiv ordens Etymologi.

Grupp 1

Syntagmatisk information: ordklass, konstruktionssätt (syntaktisk valens),

Semantisk information: ordförklaring, innehålls paradigmatisering information

(synonymer, antonymer, **hyponymer, hyperonymer**); i översättningsordböcker i stället ekvivalenter.

Språkprov (exempel).

Encyklopedisk och pragmatisk information: **illustrationer, markeringar**

(angående rörande ordförrådets stratifiering avseende bl.a. tid, plats, stil, ämne).

Fråga 5

Jämför artiklarna om *gacan* i de sex enspråkiga ordböcker som existerar för somaliskan. Du hittar [utdrag från olika ordböcker på sidorna 196-198 i detta dokument](#).

Vilka skillnader kan man observera?

Vilka fördelar och nackdelar finns med olika lösningar?

Grupp 2

Yaasiin C. Keenadiid (1976)

Gacan (ka)

Gacan (ta)

Saalax Xaashi Carab (2004)

Gacan1 (ka)

Gacan2 (ka)

Gacan3 (ka)

Gacan4 (ta)

Kaalid Cali-Guul-Warsame (2008)

Gacan-ka

Gacan-ka

Gacan-ta

Gacan-ka

Gacan-ta

Puglielli & Mansuur (2012)

gacan¹ m.l (-ammo/-nno, m.dh)

gacan² m.l (-ammo/-nno, m.dh) (xis.)

gacan³ m.dh (-cmo, m.l)

Aadan Xasan Aadan (2013)

Gacan1-ka (magac, leb, keli)

Gacan2-ka (magac, leb, keli)

Gacan3-ta (magac, dhedig, keli)

Puglielli & Mansuur (2022)

gacan¹ m.l (-ammo/-nno, m.dh)

gacan² m.l (-ammo/-nno, m.dh) (xis.)

gacan³ m.dh (-cmo, m.l)

Grupp 4

Yaasiin C. **Keenadiid** (1976) har gett väldigt och tydligt detaljerade förklaring, men han bara påpekat om ordet *gacan* är maskulin eller femenin. Han använde inte alls någon förkortning i ordet böjning.

Saalax Xaashi **Carab** (2004) har gjort en uppdatering Yaasiins ordbok, men han använde en förkortning av ordets ordklass.

Kaalid **Cali-Guul-Warsame** (2008) har gjort kort förklaring om ordet *gacan* jämför med Yaasiin och Saalax.

Puglielli & Mansuur (2012) har gjort kort förklaring och har visat hur ordet böjs i **singularform och pluralform**.

Aadan Xasan Aadan (2013) har förklarat ordet *gacan* bara tre betydelser medan ordet har mer än tre betydelser. Han böjer ordet till bestämd form singular och inte pluralform.

Grupp 3

1. · **Keenadiid (1976)**

Gacan-(ka) -xubin xayawan

Gacan-(ta) -xubin dad

Saalax X.Carab(2004)

Gacan-ka -qalab ama weel

Gacan-ka -biyo jiidan

Gacan-ka xubin xayawan

Gacan-ta xubin dad

Khalid Cali-Guul Warsame(2008)

Gacan-ka xubin xayawana

Gacan-ka biyo jiidan

Gacan-ta -xubin dad

Gacan-ka farta webiga ama badda ka baxda

Gacan-ta qof wax bixiya

Aadan Xasan Aadan(2013)

Gacan-ka -bad yar

Gacan-ka xubin xayawan

Gacan-ta -xubin dad(den återkom igen)

Puglielli & Mansur(2012)

Gacan – khoori,meesha badda

Gacan- (diameter)

Gacan – xubin dad, xubin marodi,weel

Mansur & Puglielli(2022)

Gacan- Khoori

Gacan- Xariiq toosan

Gacan- Xubinta faraha

Grupp 1

Enligt Keenadii (1976), Xaashi Carab (2004) och Warsame beskrev de så här:

1. Gacan-ka

a) gacanka maroodiga

b) Gacanka biyaha.

C) Gacanka albaabka ama dhegta weelka.

2. a) Gacan-ta: xubinta jirka.

b) gacanta : caawin (att hjälpa) enligt Warsame (2008)

Pugliella & Mansuur (2012, 2022)

1. Gacanka :

a) gacanka biyaha (khoori).

b) gacanka xisaabta (xariiga isku xidha dhexroorka iyo wareega goobada) : dhegta weelka.

2. Gacanta: xubinta jirka

a)g. xubinta jirka

b) g. dhegta weelka

c)g. xubinta maroodiga

Aadan (2013)

1. gacanka :

a) g. biyaha

b) g. maroodiga.

2. g. xubinta jirka.

Fördelar : man lära sig olika betydelser om en hand.

Nackdelar: några författare förklarar handen en komplex sätt.

Fråga 6

Skriv själv om *gacan* så som du skulle vilja att det beskrivs i en modern somalisk ordbok. Dra nytta av de bästa delarna av artiklarna i de befintliga ordböckerna och göra egna ändringar och tillägg som ytterligare förbättrar beskrivningen.

Grupp 2

gacan-ta m.dh (-cmo, m.l) qeyb kamid wax la qeybsanayo.

Gacan-ta m.dh (-cmo, m.l) gacan hagbad/ayuuto

Grupp 4

gacan1 /gacán/ m.dh (-ta, -cmo, -aha) 1) Waa xubin jirka biniaadamka ka mid ah oo uu wax ku qabsado. Waxayna leedahay shan farood. (4) 2) ENDAST i IDOMEN: gacan ka helay, gacan siiyay, gacan ku leeyahay: Caawinaad/caawimaad, sida in gacan la siiyo qof u baahan caawimaad. 3) MARMAR Qeybta hore ee uu **maroodigu** wax ku qabsado, sida cuntada ama cabbitaanka. INTA BADAN ® gacan2

gacan2 /gacán/m.l (-ka, -nno/-mmo, -ada) 1) Waa marin dhuuban oo biyuhu maraan. Id. moos 2) Waa biyo saddex jiho berri ka ah. 3) Qeyb ka mid ah raadiyha isgaarsiinta loo isticmaalo, sida gacanka raadiyaha lagu hadlo. Tusaale.: waxaa ku wada xiriira ciidamada. 4) Qeybta hore ee uu **maroodigu** wax ku qabsado, sida cuntada ama cabbitaanka. = gacan1 (2)

gaari-gacan -nno

bananer?

Grupp 3

I en modern somalisk ordbok skulle vi ta **alla betydelser** som Gacan har, eftersom vi ser dem som **betydelsefulla och kan därmed inte exkluderas** från ordboken. Men vi skulle förklara mer börjningarna på orden som till exempel ”lab” och ”dheddig” osv.

Grupp 1

Vi skulle beskriva:

1. Gacan-ka m.l (mmo/nno)

a) gacanka maroodiga

b) Gacanka biyaha.

C) Gacanka albaabka ama dhegta weelka.

2. Gacan-ta m.dh (mo)

a) Gacanta: xubinta jirka.

b) gacanta : caawin (hjälp).

250.05 - Arbetsuppgifter

Fråga 1

Vad är en term? Vad skiljer termen från allmänspråkliga ord?

Grupp 3

En term är en benämning av ett allmänbegrepp som tillhör ett fackområde.

Allmänspråkliga ord tillhör inte ofta ett fackområde.

cutub – biologi ☹ nej, ett allmänt ord – – juridik ☹ ja, det är en term

Grupp 2

En term är en benämning på ett fackspecifikt begrepp inom begreppssystem” enligt *Ordning och reda* (2018:61). Ett ord eller uttryck blir en term

När det är spritt inom ett visst fackområde och är accepterat av fackexperter samt är klart avgränsad

Grupp 1

1. Term är benämning av en allmänbegrepp

- *allmänbegrepp*, universal, egenskaps- eller relationsbestämning som åsyftar en viss klass av föremål eller företeelser.

Grupp 4

En term är ett ord eller uttryck som genom tradition eller överenskommelse används inom ett speciellt ämnesområde i en avgränsad betydelse. Den som skiljer en term från allmänspråkliga ord är vilka ord som används och vilka betydelse orden har. En term är ett fackspråkligt ord eller uttryck för ett begrepp.

används inom ett speciellt yrkes-/ämnesområde
har en klar definition
avgränsad mot andra termer
är accepterad av fackexperter

Fråga 2

Varför är terminologi så viktig?

Grupp 3

Det ger en viss trygghet inom en grupp, vilket gör att graden av samförstånd ökar. Man får en gemensam uppfattning om termernas betydelser, underlätta eventuell översättning, arbeta på ett effektivt sätt med samsyn kring arbetet.

Grupp 2

Terminologi är viktigt för att vi ska kunna använda gemensamma ord och begrepp när vi pratar om olika ämnen. De hjälper oss att undvika missförstånd och säkerställa att vi är på samma sida. Dessutom kan korrekt terminologi ge oss mer precision och tydlighet i vår kommunikation. Det är som att ha ett gemensamt språk som alla kan förstå.

Grupp 1

2. terminologi hjälper oss att till fullo förstå specifika ämnen.

Väldefinierad terminologi kan hjälpa människor i olika branscher att kommunicera mer effektivt.

Ett bra terminologiarbete minskar oklarheten och ökar tydligheten vilket gör det till en viktig kvalitetsfaktor.

Grupp 4

Det är viktigt för att terminologi underlättar den gemensamma uppfattningen om termens betydelse. Den behåller också termens definition inom specifika ämne och även underlättar översättning av andra språk. Många experter anser att terminologi är ett självklart i den interna kommunikationen. Den kan bygga en yrkesmässig trygghet, öka graden av samförstånd, spara tid osv.

Fråga 3

Ge exempel på följande typer av somaliska termer från språkvetenskapen:

- 2 termer som är enkla ord
- 2 termer som är sammansatta ord
- 2 termer som är flerordsuttryck (multiword expressions).

Grupp 3

- a) 2 termer som är enkla ord

militär: duuliye, hogaamiye, horseede,

ingejör/teknik: dhise, hindise (?), bare,

journalistik: weriye (?)

Är dessa ord verkligen termer? I så fall inom vilket ämnesområde?

- b) 2 termer som är sammansatta ord

Dayaxgacmeed, cirbixiye, dabdhaliye, fayodhowre, cuf-jiid,

- c) 2 termer som är flerordsuttryck (multiword expressions).

Halbeegga-cufka-atamka, Xoog-danab-wade-dambe

Grupp 2

- a) 2 termer som är enkla ord

Yeele- subjekt

Fal-verb

b) 2 termer som är sammansatta ord

Magacuyaal- pronomen

Qurubweereed- satspartikel

c) 2 termer som är flerordsuttryck (multiword expressions)

språkvetenskap?

Wasaaradda Waxbarashada iyo tacliinta sare

vilket ämne?

Jamhuuriyadda Dimuqraadiga Soomaaliya
världen.

egennamn! – det finns bara en enda referent i hela

Grupp 1

3. Ge exempel på följande typer av somaliska termer från språkvetenskapen:

a) 2 termer som är enkla ord: *dhisme, qaab*

b) 2 termer som är sammansatta ord: *hantiwadaag madaxbannaani*

c) 2 termer som är flerordsuttryck (multiword expressions): *madaxweyne ku xigeenka koowaad, daryeelka deegaanka*

vilket ämnesområde??

Grupp 4

a) 2 termer som är enkla ord

qurub, magac, fal, ammin, tagto,

b) 2 termer som är sammansatta ord:

falkaab, magacuyaal,

oraah-faleed, oraah-magaceed, qurub-weereed. eller sammansatta ord

c) 2 termer som är flerordsuttryck (multiword expressions)

qeybaha hadalka,

Fråga 4

Förklara vad som menas med ”de tre världarna”: den språkliga, den kognitiva och den verkliga världen.

Grupp 3

”De tre världarna” eller tetraderna (en modell) är för att illustrera verkligheten, tanken och språken och dess relation.

Den språkliga världen termå här finns termer och dess definition som används när man kommunicerar.

Den kognitiva världen → där finns det begrepp, våra mentala föreställningar

Den verkliga världen → verkliga företeelser, referenterna

Grupp 2

Den språkliga världen är termerna

Den kognitiva världen eller tankevärlden är begreppen

Den verkliga världen är referenterna,

AJA

Den kognitiva världen: speciellt fackman talar om begrepp och analyserar dem utan att alltid vara medvetna om vilken metabegrepp de använder.

Verkliga världen: man har valt ett objekt för begreppsbyggnad och begreppsanalys. Den fungerar som referent.

Den språkliga världen: När man definierar objekten, man ger den benämning när vi kommunicerar. vi förser den med term

Grupp 4

Den kognitiva världen är den mentala föreställningen, det vill säga begrepp. Medan den språkliga världen är ord och uttryck för det kognitiva eller begreppet. Den verkliga världen refererar företeelse som kan påvisas eller uppfattas.

VERKLIGHET (referent) - TANKE (begrepp) – SPRÅK (term+definition)

adke, dareere, hoor

Fråga 5

Hur arbetar en terminolog? Vad menas med terminologiarbete?

Grupp 3

Att man på ett systematiskt sätt **samlar, analyserar, beskriver och presenterar** ett visst fackområdes begrepp och deras benämningar.

De forskar och använder sig av terminologisk analys som skiljer sig på vissa punkter från lexikografiska och lexikologiska analysmetoder.

Grupp 3

Att man på ett systematiskt sätt samlar, analyserar, beskriver och presenterar ett visst fackområdes begrepp och deras benämningar.

De forskar och använder sig av terminologisk analys som skiljer sig på vissa punkter från lexikografiska och lexikologiska analysmetoder.

Grupp 2

Terminologi kan definieras som **ett system av termer** eller en samling av specifika ord och uttryck. Till ex: när man talar om rymd terminologi, medicinsk terminologi eller vårdterminologi.

En terminolog arbetar med att studera och definiera termer inom ett specifikt ämnesområde.

Terminologiarbete innebär att **redogöra för den kunskap som finns inom ett ämne** genom att **inventera ämnets begrepp och termer** och **undersöka deras innehåll och begreppsrelationer**. Till. Ex: Begreppet den svenska termen ska vara utgångspunkt när vi översätter en svensk term till ett annat språk.

Grupp 1

Terminolog arbetar genom att man på ett systematiskt sätt, samlar, analyserar, beskriver och presenterar ett visst fackområdes begrepp och deras benämningar.

Grupp 4

Terminologer arbetar så här:

- Det terminologiska fältet **avgränsas** och beskrivs.
- Underlags**material samlas**.
- **Begreppssystem upprättas**.
- **Begreppsdefinitioner skrivs** där man väljer bra termer.
- Och till slut presenteras terminologisk information (TNS 199: 15-19)

Terminologiarbete: Det är ett arbete som innebär att man på ett systematiskt sätt samlar, analyserar, beskriver och presenterar ett visst fackområdes begrepp och deras benämningar.

Fråga 6

Vad menas med begreppsanalys?

Grupp 1

Begreppsanalys går ut på att man **identifierar alla väsentliga kännetecken hos ett begrepp** och **undersöker vilka referenter detta begrepp kan knytas till**

Grupp 3

Begreppsanalys består av att man skapar sig en helhetsbild av området sedan indelar fackområdet i delområden och reder ut begreppen innehåll samt avgränsar begreppen från deras närmaste begrepp, reder ut relationer mellan begreppen. Man skapar helhetsbild av ett fackområde och reder ut begreppen och strukturerar ett eller flera begreppssystem som områdets begrepp bildar. **snarare terminologiarbete**

Grupp 2

Begreppsanalys handlar om att undersöka och **analysera olika begrepp för att förstå deras innebörd, användning och relationer till varandra.**

Grupp 1

Begreppsanalys går ut på att man identifierar alla väsentliga kännetecken hos ett begrepp och undersöker vilka referenter detta begrepp kan knytas till.

Grupp 4

Begreppsanalys innebär att man först identifierar de viktiga egenskaper som ett begrepp har. Sedan utreder man vilka referenter detta begrepp kan kopplas till. Dessa två arbetsgångar är viktiga för begreppsanalyser.

1. Vilket är termens överordnade begrepp? Svar: X är **en typ av Y // X är en del av Y.**
2. Hur skiljer sig detta begrepp från andra sidoordnade begrepp?

barrträd lövträd

stam rot gren

Fråga 7

Vad bör alltid finnas med i en terms definition.

Grupp 3

Definitionen bör innehålla **ett överordnat begrepp och ett särskiljande kännetecken**

Grupp 2

- Gemensamma egenskaper
- Begreppets kännetecken
- Avgränsa begreppet från andra begrepp

Grupp 1

Ett certifikat: överordnat begrepp (ett dokument)

Särskiljande kännetecken (andra frågor som skiljer sig från certifikat)

Grupp 4

Terms definition ska bara innehålla särskiljande kännetecken som inte är redundanta eller självklara.

Fråga 8

Vilka goda egenskaper bör en term ha?

Grupp 3

En term bör vara precis, entydig inom varje ämnesområde, vara accepterat av fackmän, inte vara missvisande och passa in språksystemet.

Grupp 2

En term skall vara:

1- tydlighet

2- koncis

3- Precis

4- **konsistent**

5- användbar

6- **standardiserad**

Grupp 1

Term uttryck och referentobjekt.

Grupp 4

Den bör vara **precis**, **entydig** inom varje ämnesområde, det ska vara **accepterad av fackmän** och internationellt, det ska **passa in i språksystemet**, det ska **inte vara missvisande**, det ska vara språk **ekonomisk** och det ska vara **genomsynlig** dvs man ska **lätt förstå** vad den betyder.

Fråga 9

Försök hitta 20 tydliga **biologiska** termer på de bifogade två sidorna från boken [*Bayoloji, Fasalka 2aad ee Dugsiga Sare, 1984.*](#)

Grupp 3

Vilket ämne handlar det om?

Ska passa in i språksystemet

cagaariye,
ilays,
carbon2oxide,
carbonhydrate,
fotosynthesis,
istarj,
oxygen,
bayologi,
alji.
dhaqaalaha, ?
cilmiga dhirta,
sinji,
dir,
ubaxley,
taran,
saynisyahan, ?
fangi.

Grupp 2

1. Cagaariye -klorofil
2. Fotosantasis
3. Alji
4. Ubaxlay
5. Faylam
6. Taalofayta
7. Baraayofayta
8. Teridofayta
9. Isbermaatofayta
10. Midab-sidayaal
11. Unug
12. Bu'
13. Jinsi
14. Qaybsan ?
15. Dhirta
16. Ilayska
17. Berriga
18. Sinji

19. Baho
20. Tadawurka
21. Boqortooyada dhirta
22. Waynayso

Grupp 1

1-Jaantus	?	
2- Cutub	?	
3- Sooraha	?	
4- Nudaha	?	
5- Moqorka dubaalada	?	
6-Guntin dareen		?
7- Baayoolaji		
8-Cagaariye		
9-Kaarboon		
10-Ogsajiin		
11-Sinji		
12- Saynisyahan	???	
13- Iniinle		
14- Cilmi	???	
15- Weyneyso		
16- Meerto		
17- Dhir		
18- dugsi	?	
19-Ubaxle		
20- biyo.		

Grupp 4

1. Dhirta
2. cagaar
3. walax
4. ilays
5. biyaha
6. footoosintasis
7. berri
8. ogsijiinta
9. qarni
10. baaris
11. dir

12. taran
13. Ubax
14. saynisyahan ?
15. qayb
16. cilmi ?
17. koox
18. xayawaan
19. boqortooyo ?
20. muddo ?
21. xeer ?
22. dabiici ?

Fråga 10

10. Ge en definition till 4 av termerna. Kanske finns (delar av) definitionen i texten?

Grupp 3

Vilket ämnesområde?

Ilays- waa **iftiin**(överordnad begrepp) *suurtogaliya in wax lagu arko indhaha*(särskiljande kännetecken)

Sinji- waa **nooc**(överordnad begrepp) *dhireed ku salaysan kala bahaynta dhirta*(särskiljande kännetecken).

Taran-waa koror badasho

Bayologi- waa barashada cilmiga noolaha

Grupp 2

1. Taalofayta (Alji iyo fangi)

These are mostly microscopic, unicellular and most primitive plants without differentiation of root, stem, leaf ect. Algae, fungi, bacteria and diatoms are included in this group.

2. Baraayofayta (Moska iyo lifarweertyada)

The plants belonging to this group are mostly land plants. Most of them prefer marshy and swampy areas. Plants like liverworts and mosses belong to this group.

3. Teridofayta (Feenka iyo geedaha u eg)

These are fern-like plants with distinct roots, stems, branches and leaves. They suck water along with minerals from the soil by its roots and transport it up to their leaves where food is prepared in the presence of chlorophyll with the help of sunlight and carbon dioxide from air.

4. Isbermaatofayta (Dhirta iniinlayda ah)

These are most modern plants with distinct roots, trite branches, leafs, flowers, fruit and seeds. They propagate through seeds. S phylum Gymnosperms and Angiosperms are included in this phylum.

Grupp 1

Vilket ämnesområde?

· Cilmi: aqoon habeysan oo waayo aragnimo iyo daalacasho lagu kasbaday.	Dhir: geedaha, kuwa yaryar iyo kuwa waaweyn.	Biyo: dareere aan lahayn midab, dhadhan iyo ur oo ka sameysan haydaroojiin iyo oksijiin oo lama huraan u ah nololsha.	Dugsi: meesha wax lagu barto.
Juqurafi	Qurac	Macaan	hoose
Saynin	Berde	Qaraar	dhexe
Xisaab	Galool		sare

Grupp 4

Vilket ämnesområde?

1. **Berri:** Dhulku wuxuu u qaybsamaa qayb biyo fadhiyaan iyo aan biyo fadhiyin oo nooluhu inta hawada neefsataa ay deggan yahay, ama waxaa loo soo gaabin karaa berri iyo biyo.
2. **Xeer:** Waa nidaam lagu heshiiyey oo qofkii ka horyimaada ciqaab la marsiiyo (Sharci, qodobbo).
3. **Cilmi:** Waa waxa walxaha lagu kala sooco, waa dariiqqa la raaco marka la rabo in aqoon iyo garasho sugan wax lagu kala saaro, waa faham ku yimid baaris, garasho iyo tixraac mug weyn.
4. **Dir:** Marka la ablalaynayo wax waloo dunidan ku sugan waxaa loo kala qaybiyaa baho, qaybo iyo qolooyin kala duwan, kuwaas oo loogu yeero dirar ama isir. Eraygan waa eray ka tarjumaya “isir”.

250.06 - Arbetsuppgifter

Fråga 1

1. Vad är en kollokation?

motsatsen: idiom

kraftigt regn roob xooggan, roob mahiigaan ah, roob weyn

Grupp 4

Kollokationer kan definieras som **typiska (vanliga) kombinationer av två eller flera ord** som bildar en semantiskt transparent fras. Det är prefabricerade bitar av **flera ord** vars betydelse kan härledas från betydelsen av delarna men uttrycket blir **mindre acceptabelt när ett av elementen ersätts med en synonym**.

Grupp 1

Kollokationer är grupperingar eller sammansättningar av ord som ofta förekommer tillsammans.

Grupp 3

Kollokation är ett ordpar som uppträder tillsammans, alltså **ordpar som folk föredrar att sätta ihop** och som inte har att göra med hur språket är uppbyggd. Orden i ordparen har skilda betydelser, men **bildar en gemensam betydelse när de uppträder tillsammans som är annorlunda än deras ursprungsbetydelser**.

the habitual juxtaposition of a particular word with another word or words with **a frequency greater than chance**.

Kollokation är i lingvistik ett ordpar som har en benägenhet att uppträda tillsammans i ett språk. Man är inte tvingad av språkbruket att sätta ihop orden, men **man gör det av vana**.

Fråga 2

2. I många fall ingår verb och objekt i en kollokation: *fatta ett beslut (ta ett beslut)*, men inte **göra ett beslut*.

Andra exempel är *hålla ett föredrag, teckna ett avtal, sluta fred, bedriva studier, tappa fattningen, hysa misstankar, brista i gråt*.

Ge tre exempel på sådana kollokationer i somaliskan med ett verb och ett objekt där bara ett specifikt verb brukar användas.

Lista också några synonyma verb som inte passar lika bra. Jämför också vilket verb som används i svenskan, engelskan och somaliskan.

Grupp 4

Wuu riday xukunka ‘ (*tuuray xukunka)

Han **avkunnade domen**

xukunku wuu dhacay – domen föll

qaateen heshiiska (*sameeyeen heshiis)

kvasi-transparent kollokation:

gacan sii (*gacan bixi)

ge ngn ett handtag (=hjälp)

Grupp 1

Verb + substantiv (=objekt) Kicinaya xiisad. *samaynaya xiisad

göra uppror?

Verb + Substantiv (=objekt) Balaarinaya mashruuc . *weyneynaya mashruuc

de två verben är inte synonymer, utan har lite olika betydelse

Verb +Substantiv (=objekt) Leh macallin. *haysasho macallin

Inte någon vanlig ordkombination, därför troligen inte kollokation

Grupp 3

Tuur lacagta (*gan/*rid lacagta)
fur maskaxda (fur madaxa)

'skicka pengar' kvasi-transparent
kvasi-transparent

idiom?

Lugta fur / cagta fur (*soco)
cagta wax ka day

(gå snabbare, lägg på ett kol)
lägga benen på ryggen

Fråga 3

3. I många fall ingår substantiv och adjektiv i en kollokation: *ett kraftigt regn*, men inte **ett starkt regn*, **ett hårt regn*, *ett *stort regn*.

Ge tre exempel på sådana kollokationer i somaliskan med ett substantiv och ett adjektiv där bara ett specifikt adjektiv brukar användas.

Visa också några synonyma adjektiv som inte passar lika bra. Jämför gärna vilket adjektiv som används i svenskan, engelskan och somaliskan.

Grupp 4

Qorrax kulul(*qorrax karkar ah)

Dabeecad kulul (*dabeecad karkar ah)

Hal riman (*hal uur leh)

Hadal qabow (*hadal qarqar ah) kvasi-transparent kollokation

hadal deggan

Grupp 1

Adjektiv +substantiv (=objekt) Ubax udgoon *ubax macaan

Adjektiv +substantiv (=objekt) Howl adag *howl xoogsan

Adjektiv +substantiv (=objekt) Reer cusub *reer dhashay 'nygifta'

Grupp 3

Lammaane:

kollokation:

Maskax-shiil

(*kashaqaysii maskaxda)

Maskaxda ayuu shiilay.

Maan-shiil
Af-miishaar (*Af wax-gooya)

Fråga 4

4. Vad menas med transparens?

Grupp 4

Det menas typiska kombinationer av ord där varje ord används i sin bokstavliga betydelse.

Grupp 3

Ordkombinationer där orden har sina bokstavliga betydelser.

Grupp 1

Transparens betyder kollokations fabrikerade fras.

Fråga 5

5. Ge exempel på tre somaliska kollokationer som är helt transparenta.

Grupp 4

Webi fatahay,

magac bixin

Awr cabaaday.

nin baa baxsaday

polysemt verb

Xaqii baa yimid

qorraxda way dhacday

qorraxda way soo baxday

Grupp 1

Geed dheer

högt träd

buur dheer

högt berg

nin dheer

tog dheer

lång man

tog dheer

djup flod

Nin fadhiya **idiom?**

Albaab furan

Grupp 3

Qaran jabay

Gabal dhac

Sir culus

Fråga 6

6. Ge exempel på tre somaliska kollokationer som är kvasi-transparenta.

En del av kollokationen bygger på en metafor

Grupp 4

Biyo madow, idom?
biyo macaan, kvasi-transparent
biyo dhanaan.
Dheg u dhig
Maalin madow
Far baa ii taagan (*dood baan qabaa*)
Geed jinawa (*dhadhanka caleenta geedka ayaa laga wadaa*)
Dheg uma dhigin (*macnuhu waa ma dhegeysan*)
hadalkisu hadal iiga baxay (F iikir baa igu soo dhacay)

Grupp 1

Aragti dheer. kvasi-transparent
Aragti gaaban
Nin culus jfr. ett tungt namn

Grupp 3

Caano dhay ah, caano dhanaan, caano karuura, caano gadhoodha/garoor

Fråga 7

7. Vad är ett idiom?

Grupp 4

Ett idiom är fast fras vars betydelse inte framgår av de enskilda ordens betydelser.

Grupp 1

Ett idiom är en ordgrupp som inte kan beräknas utifrån kännedomen om vad vart och ett av dess ord betyder i andra sammanhang.

Grupp 3

Idiom är fraser som inte enbart förstås av de enskilda ordens betydelser.

Fråga 8

8. Vilka olika typer av idiom kan man urskilja? Försök hitta två somaliska idiom av varje typ.

svart-vitt foto

mer eller mindre

Grupp 4

Proverbs (Ordspråk):

Laba qaawani is ma qaado.

Far keliya fool ma dhaqdo.

hadal haan ma buuxsho.

Qooq ninkiisaa jaba.

Doqoni war moog.

Sayings (Talesätt):

War jiraa cakaaruu iman.

Sheegaa og.

Sabraa sed leh.

Hadal yar iyo howl badan

Hadal badan bar baa howl ah.

Frasal verb:

ka bul dheh

ka bood – hoppa över, låta bli, inte göra, strunta i

ka boodi doonaa – bli frisk

u bax – hjälpa till, ta emot en passning, ta ordet

la soco

Binomial/trinomial:

qir iyo qir

cad iyo caano

kac, kuf oo jab,

kir iyo kal,

kir iyo kut

shul iyo shal / shul ama shal

bari iyo galbeed

Similes:

Sidii bahalkii wax u cun

äta som en häst = äta mycket

Wuxuu u qayliyey **sidii** dameerkii,

skrika som en stucken gris (=slaktad)

Sida maydka u seexay.

sova som en stock

Wuxuu u ordaa **sida** faraska.

Waa bayl cad **sida** caanaha.
jämförelsen?

kan bayl bytas ut eller ingår det i

person är blek som ett lakan.

Sociala formler: (innehåller inte så mycket information, väldigt stereotypa uttryck, väldigt vanliga uttryck)

Barasho wanaagsan!

Maxaad sheegtay?

Iska warran!

vanliga idiom:

beertuu galay

han blev galen, han blev hemlös, han fick stora problem.

Det har gått snett för honom.

ku soco

madaxaa na furan

way ku furan tahay

lugta fur

buufis buu qabaa

indhaguduusi (tupplur)

idioms proper:

qayb libaax, qac ka sii, dhabanka fuji,

Grupp 1

Idiomaticitet

Tus:

- Hadal waa mergi
- Af wax cunay xishoo.

semantisk-syntaktisk stabilitet

Tus.

- wax hubso.
- Dantii yaqaan.

Lexikalisering

Tus:

- Af wax cunay xishoo.
- Nin waayo arag ah

Reproducerbarhet

Tus:

- Waad nuuray

- Innaba caadi ma aha.

Grupp 3

Nin kuu digay kuma dilin

Nin maqan amaantiis waa nin jooga ceebtiisa

Naftu orod bey kugu aamintaa

Niman shaqaysan shaah waa ka xaaraan

Binomial

Kal iyo laab

Madax iyo majo

Social formler

Way shidantahay

shidan – är polysemt

Iga gabbiso

Fråga 9

9. I svenskan och engelskan talar man ofta om partikelverb. Finns det någon motsvarighet till detta i somaliskan?

Kan du ge exempel på hur ett somaliskt verbs betydelse kan förändras av "småord" framför verbet?

socdaa 'går' soo socda 'nästa'

Grupp 4

fur	sax
i skilj mig	rätta mig
ku öppna på/med någon/t	rätta med föremål (t.ex. penna) eller facit
ka öppna åt någon	rätta någon
la öppna med	rätta med
u öppna för/åt någon	rätta för/åt

is skilj dig/sig / lossna dig/sig /låsa upp (*isa sax*)

rätta dig / fixa dig

Grupp 1

Tus:

Ka jawaab su 'aasha.

U jawaab macalinka.

Ku celceli wuu qaban doonaaye.

Han tog upp gaffeln från golvet. – inte något idiom – bara en transparent kollokation

Han tog upp problemet på mötet. – börja prata om något – ett idiom, ett partikelverb

Vi HÄLSADE på mormor. – vi sa hej till mormor.

Vi hälsade PÅ mormor. – Vi besökte mormor, gick hem till mormor

Grupp 3

Ka cab

La cab

I sii

Ku hagaaji

U sheeg

Fråga 10

10. Undersök i en korpus vilka som är de 20 statistiskt vanligaste substantiven i kollokationer tillsammans med adjektivet *cad*.

Är några av dessa icke-transparenta kollokationer? Är några av dem idiom?

I HaBiT väljer man att söka på fras och skriver

.* cad

Sedan klickar man på Node forms i vänstermenyn.

Grupp 4

subs. adj. träffar

si cad 4 774

aqalka cad 775

iska cad 476

siyaasad cad 275

sida cad 247

maalin cad 231

qorshe cad 225

jawaab cad 224

war cad 222

wax cad 213

go'aan cad 206

waxa cad 204

dawga cad 199

bur cad 166

been cad 154

mid cad 151

guriga cad 142

tusaale cad 130

daliil cad 118

fariin cad 112

dharaar cad 111

wadada cad 105

hadh cad 104

talaabo cad 102

markhaati cad 98

dhar cad 91

tallaabo cad 77

Grupp 1

* cad

Sedan klickar man på Node forms i vänstermenyn.

1. Xog cad.
2. War cad.
3. Gar cad.
4. Dhac cad.
5. Xisaab Cad keen.
6. hadal cad.
7. Xeerka ku cad J.2.
8. maalin cad.
9. Hadh cad.
10. Kiis cad.
11. Been cad.
12. Dambi cad.
13. Wiilal cadcad.
14. waalli cad.
15. khiyaamo cad.

Grupp 3

si cad	4,537
ku cad	1,760
cad cad	705
ugu cad	615
aqalka cad	255
siyaasad cad	244
qorshe cad	200
maalin cad	191
jawaab cad	189

war cad	187
sida cad	185
go'aan cad	172
u cad	160
mid cad	149
been cad	136
tusaale cad	122
daliil cad	111
dharaar cad	95
markhaati cad	94
fariin cad	91
Si cad	90
talaabo cad	87
Aqalka cad	87
dhar cad	82
tallaabo cad	70
dawga cad	68

250.07 – Enspråkiga ordböcker

Q 1

1. Hur många uppslagsord finns det som börjar med *lug*-?

Grupp 4

1976, 14 uppslagsord

2004, 27

2008, 22

2012, 42

2013, 41

2022. 15

Grupp 1

1976: 14 uppslagsord börjar med lug-

2004: 20

2008: 18

2012: 43

2013:39

2022:15

Grupp 2

1976: 14 uppslagsord börjar med *lug-*

2004: 23 uppslagsord börjar med *lug-*

2008: 23 uppslagsord börjar med *lug-*

2012: 42 uppslagsord börjar med *lug-*

2013: 41 uppslagsord börjar med *lug-*

2022: 41 uppslagsord börjar med *lug-*

Q 2

2. Hur många betydelser finns det av ordet *lug* i de olika ordböckerna?

Grupp 3

1976: 14 uppslagsord börjar med *lug-*

1. Lug-ta -kroppsdel
2. Lug- armé -ciidan

2004: 3 gånger

1. Lug-ta = ciidanka lugta (magac)
2. Lug -ta-vattenbäck
3. lug-ta- kroppsdel

2008:

4. lug-ta kroppsdel
5. Lug-ta promenera- gå till fot

3.Lug-ta vattenbäck

2012:

Lug/lugo kroppsdel L-dh lugaha,

2.lug-ta Vattebäck

3. Lug-ta -promenad

2013:

1. Lug-ta k-dh kroppsdel
2. Lug-ta armé /ciidanka lugta
3. Lug-ta vattenbäck
4. Lug-lugayn- promenera- gå till fot

2022:

- Lug-ta kroppsdel
- 2. Lug-ta – vattenbäck,
- 3-lug-ta promenera- gå till fot

Grupp 3

18

1976 -2 ord

2004 -3 ord

2008 -3 ord

2012 -3 ord

2013 -4 ord

2022 -3 ord

Grupp 4

1976, har 2 betydelser

2004, har 3 betydelser

2008, har 3 betydelser

2012, har 3 betydelser

2013, har 4 betydelser

2022. har 3 betydelser

Grupp 1

1976: 2

2004: 3

2008: 3

2012: 3

2013:4

2022: 3

Grupp 2

6 betydelser (?)

Lug erey ciidan, ciidanka dhulka.

Lug laagaha ku soo darsama togagga middood, ill ama far.

Lug xubnaha dadka iyo nafley badani ku socoto middood

Khaalid Cali Guul Warsame 2008'

Lug adinka dambe ee xoolaha

Lug dadka aan gaadiid saarnayn ee lugta ku socda

Puglielli, Annarita & Cabdalla Cumar Mansuur (tif.). 2012.

Lug bilowga bowdada ilaa cagta ama qoobka.

Q 3

3. Hur är betydelserna av *lug* organiserade, som olika uppslagsord eller som olika betydelser av samma uppslagsord?

Grupp 3

1976 har begränsad betydelse av
”lug” -ta xubin jirka ka mida iyo
lug-ta ciidan-armé.

2004 tre uppslagsord

- 1.lug-ta ciidan-armé ,
2. Jeex-lug biyood-vattenbäck och
3. Lug-ta xubin jirka ah-kroppsdel.

2008.

1. lug-ta- gå till fot/promenera,
2. Lug-ta xubin jirka ah -kroppsdel,
3. Lug- biyood-jeex vatten bäck.

2012.

1. lug-ta xubin jirka, kroppsdel,
2. Jeex-laag -vatten bäck,
3. Lug-ta -socod-gå till fot/promenera.

har skrivet 4 olika uppslagsord.

1. lug-ta xubin jirka ka mida,
2. Lug-ta- ciidan-armé,
3. Lug-biyood-laag-vatten bäck,
4. Lug-ta- socod -gå till fot.

Tre uppslagsord samma som 2008 ordbok författaren.

Grupp 4

1976, delar av både människor och djur, vatten kanal.

2004, soldat, ord, vattenkanal och delar av både människor och djur.

2008, både människor/djurs delar, människor rörelse och vatten kanal.

2012, Började med människokroppen, vatten kanalen och sista med människor rörelse

2013, använde grammatiska ordböjningar samt olika betydelser som ordet ”lug” innebär (kroppsdelar, militär ord, vattenkanal, promenad).

2022. Började med människokroppen, vattenkanalen och sista med människors rörelse.

Vilken ordning är bäst?

Grupp 1

- Yaasiin Cismaan 1976, och Mansuur et al. (2012, 2022) skriver *lug* och numrerar dess olika betydelser.

Alla andra skriva *lug* varje gång uppkommer ny betydelse.

Grupp 2

Grupp 2

Puglielli, Annarita & Cabdalla Cumar Mansuur organiserar ordet som ett uppslagsord med olika betydelse medan

andra författare organiserade som olika uppslagsord.

Q 4

4. Vilket sätt att organisera betydelserna av *lug* i ett eller flera uppslagsord är bäst? Varför?

Grupp 3

Ordbok 2013 av författaren Aadan Xasan har mer uppslagsord med 4 olika mening.

Grupp 4

Man kan inte säga att den ena är bättre än den andra utan de har liknande struktur. Ordböckerna 2012 och 2022, har tydligare sätt av ordförklaring, grammatiska böjningar medan andra ordböckerna förklarar mindre sätt av ordförklaring.

Grupp 1

Vi tycker att Yaasiin och Mansuurs sätt är bättre eftersom det gör möjligt att samla alla möjliga betydelser under samma ord.

Grupp 2

Vi skulle föreslå att

Ett uppslagsord är bäst för att det är ett lexemord eller ett polysemi med olika betydelse och det behövs inte att skriva om igen.

Q 5

5. Hur många sammansatta ord finns det i varje ordbok som innehåller rotmorfemet /lug/? Ge tre exempel på sådana ord.

Grupp 3

1976

Lug+duub, lug+gooyo, lug+yaro

2004

Lugad+deg, lug+cad, lug+góid

2008

Lug+duubid-

Lug+toolo- geed-träd

Lug+gelin

2012

Luga+baxsasho, lug+dambeedi, lug+dheer.

2013

Lug+hel, luga+jarid, lug+jiid

2022.

Lug+gó, lug+leh, lug+tool

Grupp 4

1976, det finns 9 sammansatta ord till exempel. (*Luggooyo, Luggelis, Luyaro*)

2004, Det finns 16 sammansatta ord. (*Lugduubid, Lugcad, Luggo`id*)

2008, Det finns 13 sammansatta ord (*Lugadegga, Luggooyo, Lugduubka*)

2012, Det finns 32 sammansatta ord (*Lugkeliyaale, Lugqaad, Luglahaan*)

2013, Det finns 21 sammansatta ord (*Lughel, Lugajarid, Lugjiid*).

2022. Det finns 13 sammansatta ord (*Lugabaxsi, Luggelis, Lugdambeedi*).

Grupp 1

1976: 7 st

2004: 10 st

2008: 8 st

2012: 18 st

2013: 20 st

2022: 9 st

Lugyaro, lugduub, lugjarid

Grupp 2

Yaasiin C. Keenadiid. 1976 7 st

Saalax Carab (2004) 8st

Puglielli & Mansuur (2012) 16 st

Puglielli & Mansuur (2022) 7 st

Khaalid Cali Guul Warsame 2008 8st

Aadan Xasan Aadan (tif.). 2013. Qaamuus Afsoomaal 15 st

Lugduub, Luggooyo, Lugtool

Q 6

6. Hur många avledda ord finns det i varje ordbok som innehåller rotmorfemet /lug/? Ge tre exempel på sådana ord.

Grupp 3

1976

En avledda

duub

gooyo

yaro

2004

Det finns två avledda

Luggóid= gó +id

Lugaddeg= d+deg

En Avledda

cad.

2008

En avledda

toolo

geline

Två avledda

doob+id

2012

En avledda

Dheer

Två avledda

dabeed+i

Tre avledda

Lug+a+ bax+sasho = a+bax+sasho (tre avledda).

2013

En avledda

hel och jiid

Tre avledda

Lug+a+jar+id =a+jar+i

2022

En avledda

leh, tool

Två avledda

gó eller tre avledda g+o+hamse (')

Grupp 4

1976 Har tre avledningsord , Ex.(*lugayn*, *lugtool*, *lugey*).

2004, Har tre avledningsord Ex.(*lugey*, *lugki*, *luguug*).

2008, Har fyra avledningsord Ex. (*legey*, *luguug*, *lugta*)

2012, Har 8 avledningsord Ex. (*lugaddurw*, *lugayn*, *lugee*)

2013, Har 9 avledningsord Ex. (*lugays*, *lugeeye*, *luguug*)

2022. Har tre avledningsord, Ex.(*lugee*, *lugey*, *lugo*).

lug – ee/ey -n

lug - ey

lug-ey-s

lug-ey-n

ROT		avledning		böjning
lug-	lug subst.	-ee	→ lugee! verb	lugee-yaa lugey-nayaa
	lugee! verb	-(y)e	→ lugeeye subst.	lugeeya-ha
	lugee! verb	-n	→ lugeyn subst.	
	lugee! verb	-s	→ lugeys subst.	

Grupp 1

1972: 3

2004: 3

2008: 3

20012: 3

2013: 4

2022: 3

lugayn, lugdambeedin, lugobaxsi

Grupp 2

Lugee

Luguug

Lugki

Lugo

Lugtii

Q7

7. Finns det information om ordens ordklass i ordböckerna? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Grupp 3

1976.Keenadiid

Ordklasser

Magac-substantive

Bestämdform-ciyimaad lab-dheddig.

Maskuline-feminine

2004. Saalax Xaashi carab

Magac-substantive

Ciyimid-Bestämd artikeln.

2008-Khaalid Cali-Guul.

Magac-substantive-

M-F Maskuline -feminine

.Ciyimid- Bestämda artikeln

2012-Puglielli, Mansuur

Tirada-Nummer, singular-plural

Magac-substantive-bestämda artikel. Lab iyo dheddig-M-F

2013 Aadan Xasan.

Magac-substantive- Keli -wadar -Lab mise dheddig.

Bestämdartikel-Ciyimaad.

2022-Mansuur- Puglielli

Tiro- Keli-wadar Singular-plural.

Magac-substantive – lab iyo dheddig-Maskuline-feminine

Ciyimid- Bestämdartikel

Grupp 4

Ja, det finns information om ordklass i böckerna. De här ordböckerna ger information om ordklassen.

(2004) lug-ta

(2012) lug.m.dh,

(2013) lug- magac, dhedig, keli

(2022) lug m.dh(-go.ml).

Grupp 1

Yaasiin C. Keenadiid. 1976 . Lug(-ta) Lugduub (-ka)

Saalax Xaashi Carab. 2004. Lug-ta(m) luggoy(f) magac, fal

Khaalid Cali-Guul-Warsame. 2008. Lug(-ta) (-ka) (-da) (-ga) Lugay(f)fal Luggoy(f) fal

Puglielli, Annarita & Cabdalla Cumar Mansuur (tif.). 2012. Lug m.dh magac dhedig, lugduub m.L magac lab, lugayn m.dh.f,

Aadan Xasan Aadan (tif.). 2013. Lug-ta, luyara -da,magac dhedig, lughel (fal) lugqaad-ka magac lab

Grupp 2

Saalax Xaashi Carab

Aadan Xasan

Puglielli & Mansuur

Exemple: Lugabaxso f.mg3(- saday , -satey)

Q 8

8. Finns det information om ordens uttal i ordböckerna? I vilka ordböcker? Ge exempel.

^duulaa ˆduulaa

Grupp 4

Har inte hittat informationen.

Grupp 2

Nej, det finns inte information om ordens uttal.

Q 9

9. Finns det information om ordens grammatiska böjningsformer i ordböckerna? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Grupp 3

Nej,

Grupp 4

Orböckerna 1976,2004 och 2008 använder subatantiv böjning med bestämd artikel medan ordböckerna 2012, 2013 och 2022 använder substantiv, **verbböjning samt gender och nummer.**

Grupp 1

Yaasiin C. Keenadiid. 1976 . Lug(-ta) Lugduub (-ka)

Saalax Xaashi Carab. 2004. luggoy(f) -ooyin-ta magac, lugcad-da ma

Khaalid Cali-Guul-Warsame. 2008. Lug-ta lugduub-ka lugey-ga

Puglielli, Annarita & Cabdalla Cumar Mansuur (tif.). 2012. Lugbaxso-saday, -satay. Lugee-geeyay, -gaysay

Aadan Xasan Aadan (tif.). 2013. Lug-ta, luyara -da, lugqaad-ka

Grupp 2

Det finns några av ordböckerna som ger lite information om grammatisk böjning. Example ordens ordklass:

Saalax Carab (2004) och

Puglielli & Mansuur (2012).

Q 10

10. Finns det exempel på vanliga **kollokationer** i ordböckerna? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Grupp 3

2004 av Saalax Xaashi Carab

Lugey böjning form av "ey", luggooyo "gooyo" böjningsform, luguf "uf" böjningsform.

Khaalid Cali 2008 böjningsform luguf, lugay böjningsform, uf och ay.

2012 Mansuur och Pugleilli

Lugayn böjningsform "ayn"

lugays "ays" böjningsform,

lugee böjningsform ee imparative

10. Finns det exempel på vanliga kollokationer i ordböckerna? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Så gott som alla är sammansättningar!

Keenadiid 1976

Lug duub/id

Lug gelin /gelis

Saalax Xaashi 2004

Lug kowle , lug yaro

Khaalid Cali-Guul 2008

Lug cad (Libaax-badeedka jaad ka mid ah.)

Lug toolo geed

Lug gooyo (Wax qof waqti ka lumiya ama faa'ido seejiya ama mihiya ama si kale dhibaato u gaarsiiya.)

Lug yaro cudur

2012 Mansuur, Pugleilli

Luga baxso/si

Lugo duwo

Lug dheer

Lug keliyaale

2013 Aadan Xasan Aadan

Lug bax, lugo baxso,/sho, lug qaad, lug yaro, lugo jarid, lug cad, lug duub, lug gooyo

2022 Mansuur och Pugleilli

Luga baxsi, lugo bax, lug dambeedi, lug yaro, lug geli/is

Grupp 4

exempel.

(2008) *luggoy- meel cidla ah u tilmaan. Lugduubidda kor ugu bood*

Grupp 1

Khaalid Cali-Guul-Warsame. 2008. Adinka dame

Puglielli, Annarita & Cabdalla Cumar Mansuur (tif.). 2012. cid socotay, geed dheer

Grupp 2

lug dheer

Ciidanka lugta (ciidanka dhulka). Finns i följande ordböcker

Yaasiin C. Keenadiid. 1976.

Saalax Xaashi Carab. 2004.

Q 11

11. Finns det **exempelmeningar** som visar hur orden kan användas? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Grupp 3

Nästan alla böcker ger hänvisning hur man använder ordböckerna men finns en del av ordböcker som har mer förbättrad än andra till exempel

2004. 2008, 2012

Grupp 4

Ja! Det finns.

1976 , 2004 *lugduub faras ku fuulid*, *luguug(lag iyo aalaaf)*2004,

Grupp 1

detta är förklaringar

Yaasiin C. Keenadiid. 1976 . Lug(-ta) xubnaha dadka iyo nafley kale oo badani ku socoto

Saalax Xaashi Carab. 2004. Lug-ta (m) xubnaha dadka iyo nafley kale oo badani ku socoto, middood

Khaalid Cali-Guul-Warsame. 2008. Lug-ta adinka dame ee xoolaha, ama labada lugood ee dadku ku socod

Puglielli, Annarita & Cabdalla Cumar Mansuur (tif.). 2012. Lugduub fg1 faras si degdeg ah u fuulid

Aadan Xasan Aadan (tif.). 2013. Lug-ta (magac dhedig keli) addimada nafley kale oo badani ku socoto, modood

Grupp 2

grupp2

Aadan Xasan Aadan (tif.). 2013. Qaamuus Afsoomaali.

Ex. “Ha lululin lugtaan kabay, laxawgii hasoo celin, waan yara ladnaadee”

“Lugduub ayuu faraska ku wadaa Timir”

“Luggeli arrinta Cali iyo xaaskiisa ka dhaxeysa”

Q 12

12. Finns det några idiom i ordböckerna? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Grupp 4

Svar: Ja, det finns idiom.

2013 lug : *Ha lululin lugtaan kabay, laxawgii ha soo celin waan yara ladnaadee.*

Grupp 3

2013

Idiom ???

"Lug duub buu faraska ku wadaa" hittar inte detta ???

Grupp 3

"Lug duub buu faraska ku wadaa"

Grupp 1

lug??

Puglielli, Annarita & Cabdalla Cumar Mansuur (tif.). 2012. Hagardaamo iyo dibindaabyo

Aadan Xasan Aadan (tif.). 2013. Ku hungoow wax aadan dan u lahayn

Grupp 2

Ja, ordböcken Cabdalla Cumar Mansoor finns Luggooyo ???

Q 13

13. Anges några synonymer till uppslagsorden? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Aadan 2013: Dh. (dhig)

Grupp 4

Svar: Ja ! det finns ordböcker som ger synonymer.

1976 lugu =lagu

2004 lugey = Laangadhe, lugelin= gelid, fragelin, dhexgelid,

Luggoyo= hagardaamo.

2008 luggelis= dhexgal

2012 lugays=lugayn

2013 lugay = lugee

2022 luggooyo= dibindaabyo

Grupp 3

2013

jarid= lugey

luglaab= lugcelis

Grupp 2

Q 14

14. Anges några antonymer till uppslagsorden? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Grupp 4

Grupp 3

antonymer finns inte

Grupp 2

Ja Yaasiin C. Keenadiid. 1976. Qaamuuska af-Soomaaliga. Muqdisho,

Lugo iyo jeenyo, lug iyo jeeni

Lug, lugo: labada addin ee dambe ee xawaanka ku socda afarta

Jeeni, Jeenyo: labada addin ee hore ee xayawaanka ku socda afarta, midkood.’

Lug är antonym till jeeni

Waxa kale oo jira “lug iyo gacan” laakiin kumaanan arag qaamuusyada

Lug är antonym till gacan

Q 15

15. Finns någon etymologisk information i ordböckerna? I vilka ordböcker? Ge exempel.

Grupp 4

Svar: Alla ordböckerna enades att “lug” är en del av kroppen vilket är ordets **etymologi**.

förklaring (definition)

Grupp 3

1976

Lugduub ordet etymologi började när folk tämjde av olika djur bland häst, mula och åsna.

Lug - etymologi från människans kroppsdel.

Grupp 2

Ingen etymologisk information hittades i ordböckerna.

Q 16

16. Finns någon annan typ av information, t.ex. stilnivå, användningsområde? I vilka ordböcker? Ge exempel.

MARKERING

Grupp 4

Svar : Ja, det finns stilnivå.

Ordböckerna 1976,2004 och 2008 använder grundläggande stilnivå medan ordböckerna 2012, 2013 och 2022 har avancerad stilnivå.

hur?

Grupp 3

Teknologi, språk forskning är skillnaden mellan ordböckerna

1976 gammal ordbok

gamla ordböcker har begränsad stilnivå medan nya ordböckerna har detaljerad och avancerad stilnivå.

Nya ordböcker 2004, 2008, 2012,2013, 2022.

Grupp 1

Lugey = lug la'

Lugyaro: labada lugood oo mid gaaban tahay (ett av benen är korta).

Ref: alla böcker.

Grupp 2

Användningsområde finns exempelvis skillnaden mellan jeeni och lug, ordens flera betydelser och kollokationer såsom ciidanka lugta.

Mansur & Puglielli 2013, 2022

Q 17

17. Sammanställ all information om det enkla ordet *lug* (inklusive kollokationer och idiom) och skriv själva en (eller flera) ordboksartikel(ar) där det finns så mycket viktig information som möjligt om ordet *lug*. Lägg gärna till mer information än vad som finns i de olika ordböckerna. Följ gärna layouten i den ordbok som ni anser vara bäst eller gör en helt egen layout om ni har idéer om hur den skulle kunna bli ännu bättre.

Grupp 4

- Grupp 4

Vi följer Qaamuuska Af-soomaaliga 2012

Lug1 (-ta) m.dh (-go,-ha, m.w.l), 1. Xubin jidhka dadka ama xayawaanka qaar ku taal.Tusaale, lugta qofka ama xoolaha. Lugta wax ka day(xgm)! Lugtuu la gafay(or).

Lug2 (-ta) m.dh :Tog dhuuban oo biyuhu maraan kuna daraan haro weyn oo biyo leh.

Lug3(-ta) m.dh: Socod qofku adeegsanayo lugihiisa isagoo aan wax gaadiid ah raacayn. Lugee(f) Waa uu lugeeyay. Lug ku cab(xgm/or)

Lug4 (-ta) m.dh:

KOLL: Ciidanka lugta.

Ciidanka lugta ayaa tababar loo soo xiray maanta.

Lug5 (-ta) m.dh: Lug baabuur. Lugta baabuurka ayaa banjartay.

Bra med exempel!

Bra med kollokationer/idiom!

Men de behöver markeras på något sätt.

Grupp 1

- Lug. m /dh.

(lug-ta, lug-o, luga-ha).

kollokation flera av orden är exempel på ordbildning

- Lugey: lug la’.

Idiom:

- Lugayn: gå
- Lugabaxsasho: promenera.
- Luggelin= faragelin (intervention).
- Luggooyo, luggoyn= dhibid ama wax qof

dhibaato gaarsiin kara (Trakasserier eller annat som kan skada någon).

- Lugleh= ku lugleh: Saameyn ku leh, faragelin (Påverkar, stör).
- Luggo'id= ku hungoobid (besviken).

Grupp 2

Lug *m.dh.k* (lugo, *m.l.w*)

- (1) Labada addin ee dadku ku socdo mid ahaan.
- (2) afarta addin ee xayawaanka qaar ku socdaan, labada dambe mid ahaan.
- (3) ben på möbler etc.
- (3) Socod.
- (4) infanteri
- (5) Laag biyo
- (6) del av vinsten - synonym: gacan, qayb
- (6) bildäck taayir
- (8) match: idiom: lugta hore/koowaad, lugta dambe,

IDOM:

- Lug iyo faras: dadaal
- Ku lug dar, f: raac
- Kulugdarid m: raacid
- Ku lug leh: inblandad
- Cumar luyare: Hyena

Lug (-ayn): socod

Lug (-go', f): meel u doontay oo wakhti ama socod geliyey waayid

Lug (-go'id, m)

Luglaw (m. sifo ah): qof lugta ka ah naafo

Lugey (m.sifo ah), luglaw, laangare, jiis

Lugyaro:

Bra med exempel!

Bra med kollokationer/idiom!

Men de behöver markeras på något sätt.

250.08

fokuserar på indelningen i olika betydelse - ansträng er att hitta så många betydelser som möjligt.

1. Fortsätt att arbeta med att förbättra artikeln om ordet *lug*.
2. Arbeta framför allt med att hitta alla betydelser som ordet kan ha.
 - a. Ge så mycket grammatisk information som möjligt om ordet: ordklass, böjning. Gärna också något om uttalet.
 - b. Ge alla betydelser och en förklaring av varje betydelse.
 - c. Ge gärna synonymer till varje betydelse om ni kan hitta synonymer.
 - d. Ge några vanliga kollokationer. Även kollokationerna bör kopplas till en viss betydelse.
 - e. Ge gärna ett tydligt exempel på hur ordet används i en mening i någon text. Ange källan.
 - f. Ge allra sist idiom som innehåller ordet. Ge en förklaring av varje idiom.
3. Gör på samma sätt med ordet *gacan* som vi pratade om för ett par veckor sedan.
4. Till sist får varje grupp ett eget ord. Gör på samma sätt med det ordet.

Grupp 1 - madax

Grupp 2 - il

Grupp 3 - dheg

Grupp 4 - af

Titta i lektionsanteckningarna från tidigare lektioner och i alla ordböcker som ni har tillgång till för att samla all information som finns i dem.

-- Puglielli & Mansuur. 2012. [Qaamuuska af Soomaaliga](#). Roma: Roma Tre Press.

-- Keenadiid. 1976. [Qaamuuska af-Soomaaliga](#). Muqdisho: Akademiya Dhaqanka.

-- Mansuur & Puglielli. 2022. [Qaamuus dugsiiyeedka af Soomaaliga](#).

Skaffa gärna inspiration genom att titta i [Svenska akademiens ordböcker](#), särskilt Svensk ordbok, för att se hur man gör där, t.ex. orden *ben*, *hand*, *mun*, *öga*, *öra*, *huvud*.

MADAX

2004:

madax¹ -xa: (m) <<roob>> dhool; garab; saylaan; fad.

madax² -xa: (m) maskax; laab; caqli.

madax³ -xa: (m) oogada dadka, sankunneeflaha kale badankooda, meelsha ugu sarraysa; kan nafleyda waaweyn; badanaa wuxuu ka samaysan yahay laffo qalbacyo is`haysadta ka kooban oo ay ku dhex jirto maskaxi, waxana kaloo ku yaal af, san, indho, dhego iyo daaman; kan dadka waxa ku rogan inta kore ka baxa timo; oogada kale iyo madaxa waxa u dhexeeya kurka.

madax⁴ -xa: (m) qof meel ama dad hoggaanka u hayya, u taliya, u sarreeya; duq; mas'uul; waayeel. ~**nimo**-da: (m) madax ahaan. ~**tinimo**-da: (m) madax ahaan; madaxnimo.

madax⁵ -xa: (m) hadhuudhka intiisa midhuhu ku yaalliin oo qaranka ka soo baxda.

2008:

Madax-a: Ooga korka, kurka.

Madax-da: Dadka dadka kale hog-aamiya, ama dawlad madax u ah.

Madax-a: Dhoolka daruurta roobka, fad, seylaan meel ka muuqda.

2013:

madax¹: dhaawac gaadhay madaxa iyo inta ku taalla.

madax² -a: (magac, lab, keli) fad weyn oo meel ka muuqda. **Dh:** dhool, garab, saylaan.

madax³ -a: (magac, lab, keli) meesha ay maskaxda, afka indhaha iyo dheghu ku yaalliin. *Madax geel ninkii qaadaaba wuu dhigi.* **Dh:** dhako, kur. **Li:** mijo.

madax⁴ -a: (magac, lab, keli) caqliga wax lagu garto ee nafta haga. *Madax aad lahayn miyirkii la isma saaro.* **Dh:** garaad.

madax⁵ -a: (magac, lab, keli) qof meel ugu sarreeya oo masuuliyadda iyo maaraynta u madax bannaan. *Shirkadda waxa ka madax ah Gabadh Soomaaliyeed.* **Dh:** masuul, taliye.

madax⁶ -a: (magac, lab, keli) hadhuudhka inta ay midhuhu ku yaalaan. *Hadhuudhka hal madax iiga soo goo oo aan dubto.* **Dh:** sabuul.

madax⁷ -a: (magac, lab, keli) wax walba inta u horraysa ama ugu sarraysa. *Daad madaxiisii muuqdo mijihii maxaad moodday.* **Dh:** bilaw. **Li:** dabo, dhammad.

madax⁸ -a: (magac, lab, keli) boqol neef oo geel ama lo' ah. *Madax lo' ah nin leh caydhnimo uma dhawa.* **Dh:** tiro.

Grupp 1

Madax (m):

Madax: (-a) *m.l* (w: -yo, aha):

1. Oogada qaybta sare ee nafleyda.
2. Qof meel ama dad u sarreeya; duq waayeel.
3. Dhool (roob); garab; saylaan.
4. Tiro boqol ah.

Madax-adayg¹ *m.l*:

Wax ka dhaadhicid la'aanta qof ku sugnaado, garmaqaatenimo.

-falluuq *m.l*

Caro iyo dulqaad yari qof dabeecad u leeyahay.

-farad m.l:

Wareer iyo xanuun dadka madaxa ka qabta.

-furad m.l(-dyo, m.dh):

Hanti iwm oo lagu furto qof la qafaalay. Ld madaxfurasho.

-kuti m.dh:

5. Dugaag naasleyda ka mid ah oo leh dhogor duf ah, cago balballaaran iyo dabo aad u gaaban, kuna nool dhulka qaboobaha ah.
6. Sheeko khayaali ah oo ku saabsan naag hal jirtay oo dadka aaminsanaa in ay habeenkii soo bixi jirtay oo dadka cuni jirtay.

-tooyo m.dh

Rugta uu madaxweynuhu fadhiisto.

-tus m.l

7. Tegidda la tago meel hawl laga hayo iyadoo aan la doonayn in laga qayb qaato.
8. Kormeer aan toos ahayn oo cid hawl haysa lagu sameeyo. Ld madaxtusid.

-wareer m.l ld madax-xanuun.

-weyne m.l (-nayaal, m.l/dh)

Qof qaran madax u ah.

Fal:

Madax-

-adag f.mg4 (-dkaa, -dkayd)

Qof aan wax laga dhaadhicin karin ahaansho.

-adayg² f.mg1 (-gay, -gtay)

9. Ka m.: wax samayntooda diidid.
10. Ku m.: wax ku adkaysasho.

-bannaan f.mg4 (-naa, -nayd)

11. Hay'ad iwm oo danahooda u xor ah ahaansho.

12. Haweeney aan nin lahayn ahaansho.
13. Dawlad calan leh oo xor ah ahaansho.

-ee f.g2 (-xeeyay, -xeysay):

14. Kubbad madaxa ku dhufasho.
15. Shir iwm hoggaamin (qof).

-furo f.g3 (-rtay, -ratay)

Qof la qafaalay hanti ku soo furasho.

Idiom:

16. Dad madaxoodi muuqdo majahooda maxaad mooday.
17. Madax lo'a leh caydhi uma dhawa.

IL

2004:

il¹ -sha: (m) xubnaha aragga ee dadka iyo nafleyda kale wax ku aragto, middood; dhaaye; wadartoodu waa <<indho>>.

il² -sha: (m) daldaloollada yaryar ee dhulka dulshooda ay biyuhu ka soo burqadaan, midkood; wadartoodu waa <<ilo>>.

il³ -sha: (m) xabagta maydiga inteeda aan qoyaanku ka idlaan oo aalaaba dheecaanta.

il⁴ -sha: (m) aqoon; waxgarasho; ilbax; xirrib.

il⁵ -sha: (m) iniinaha badarka, midhaha, iwm., doc kaga dhegsan; dabo.

il⁶ -sha: (m) siriq xadhig ah oo si wareeg ah u samaysan, oo kolka dacalladeeda mid ka mid la jiidona, isku soo roorta.

2008:

Il-sha: Aragada wax ku aragno.
Il-sha: Ceelka halka biyuhu ka soo baxaan ama ka burqadaan.
Il-sha: Xabagta qoyan ee maydiga.
Il-sha: Meel dalool ka muuqdo ee yar.
Il-sha: Haruurka salka yar ee madow ee xabadda ku ku yaal ee laga tumo.

2013:

il¹ -sha: (magac, dhedig, keli) xubinta nooluhu wax ku arko. **Dh:** dhaayo. **Wa:** indho.
il² -sha: (magac, dhedig, keli) meesha dix, laag ama luuq ka bilaabmo.
il³ -sha: (magac, dhedig, keli) daloolka yar ee biyuhu ka soo buqdhamaan, labo dhegax dhedhood ama meel kale oo dhulka ka mid ah. *Il biyo leh ninkaa soo maree, oomman baan ahaye.*
il⁴ -sha: (magac, dhedig, keli) cawryo. *Il baa ku dhacday ilmahan ee ha la dabiibo.*
il⁵ -sha: (magac, dhedig, keli) iniinta badarku ama hadhuudhku halka ay ka soo baxdo ee ay sabuulka kaga taallo. *Hadhuudhka isha ka reeb oo innoo koronkori.*

Grupp 2

- a.II- (m, dh, isha indho, w.) xubinta aragga.
- II- (m,dh, w.ilo) dalool yar oo biyo ka soo baxayaan).
- II (m, dh,) iniinta badarka,
- II (m, dh,k) (onda ögat) isha xaasidnimada qof wax ku yeesha.
- c.II synonym dhaayaha.
- II synonym
- d.IIlo dhaqaale, indhaha baabuurka...
- Ilayn- magac -ta
- Ilee- fal ilaynaya, ileeyey ilayn doonaa

Il magac ~sha; w. indho, cayiman. w. indhaha

1 xubinta aragga: *indhahiisu waa madaw; il naxariis leh ku eeg.*

2 il biyood; dalool yar oo biyo ka soo baxayaan.

– dhammaan erayada lammaanayaasha - waxa sal u ah *IL/*.

DHEG

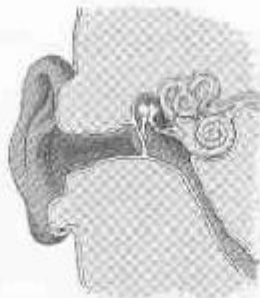
2004:

dheg¹ (f): «ku ~» qabso; ha sii deyn. ~id -da: (m) «ku ~» meel ama wax qabsasho; sii deyn la'aan; dhegis. ~is -ta: (m) «ku ~» ku dhegid. ~idtaan -ka: (m) qabsasho; dhegniin. ~niin -ka: (m) dhegidtaan. ~gan - (t) aan fuqayn; ku dejisan. ~ganaan -ta: (m) ku dejisnaan. ~ganaansho -ha: (m) wax ku dheggaan ahaansho.

dheg² -ta: (m) xubinta madaxxa ku taal ee dhawaaqqa, yeerta iyo sanqarta qabadta oo garadta; saddex qaybood oo ay mid waliba hawl qabadto ayay dhegta dadku u qaybasantaa: dhegsogke, dhegdhexe iyo dhegshishshe.

dheg³ -ta: (m) «weel, iwm.» meelo sida dhegta soo baxsan oo la qabto ama wax kale tara.

dheg⁴ -ta: (m) magac wanaagsan; sharaf; qiimo; tus: «Qorsho, waa gabadh dheg iyo dhabanba leh.».

dheg

2008:

Dheg-f: Qabso isku dheji meesha.

Dheg-ta: Labada dhegood oo maqalka, halka wax laga maqlo ee dareemaha.

Dheg-ta: Wax yar oo meel ka raaraca.

2013:

dheeg¹: (fal) wax isku yaalla ama dhegsan, kala dhanbal. **Dh:** heerayaa.

dheeg²: magac loo baxsho wiil dherer iyo muuq fiican leh.

dheeg³ -ga: (magac, lab, keli) dhinaca ama sararta geela.

dheeg⁴ -ga: (magac, lab, keli) dhinac ama barbar, sida ka markabka ama doonnida. *Dheegga awrka dhiil baa sudhan.*

Grupp 3

	Dheg	Dheg	Dheg	Dheg
Ordklass	m.dh -ta	Fal	m.dh	m.dh
Böjning	-o -aha	-ay, -tay	-ta	-ta -o
betydelse	Xubinta madaxa ku taal ee maqalka	Qabso	Meesha la qabto weelka	Dhegaha dumarka isku qurxiyaan mid kamid ah.
Synonym				
Kollokationer	1. Dhego beel			
OBS! Inte sammansatta ord – de är egna uppslagsord	Dhego barjo Dhego culus Dhego hareeri	Dhego qor		

En mening om ordet Dheg xumo Dhegaha ayaa Waxa uu ku dhegmay darbiga. Dhegta weelka wuu jabay.

autentiskt?

verb?!

Idiom Dheg xumo maalin bay dhacdaa

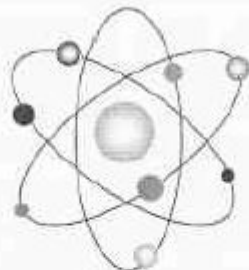
Förklaring?

Miidaamo dhego ma leh haddii maleg dhawaaqaayo.

AF

2004:

af¹ -ka: (m) xubinta nafleydu cunnada ku cunto oo bushimaha iyo carrabka iyo ilkuhu ku yaalliin.

adtam

af² -ka: (m) erayyada iyo ulajjeeddooyinkooda; hadal dhan oo dad isku afgarto oo ku wada hadlo oo wax ku qabsado una gaar ah; luqad; hadal.

af³ -ka: (m) dhinacea birtu wax ka goyso.

af⁴ -ka: (m) <<tog, dooxo, iwm.>> halka ay ka bilaabmaan, ka unkamaan.

af⁵ -ka: (m) <<ceel, il, iwm.>> halka ay biyuhu ka soo baxaan, ka yimaaddaan; ilsha.

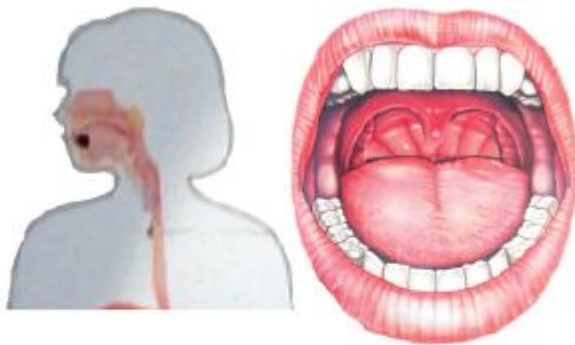
af⁶ -ka: (m) wax kastoo caarad leh, halka ugu horraysa ee wax mudda uguna fiqan; caarad.

2008:

- Af -ka:** Xubinta laga hadlo waxna lagu cuno, ama meel daloosha ee afka.
- Af-ka:** Meesha daloosha ee afka wax lagu cuno ama lagu hadlo.
- Af-ka:** Dalool, meel daloosha oo ka duwan inta kale ee korka sida nabar.
- Af-ka:** Wixi leh caarad dhuuban ama xanaf wax gooyso ee afaysan.

2013:

- af¹ -ka:** (magac, lab, keli) xubinta nafleydu ku cunto cunnadana kana hadasho ee bushimaha carrabka iyo ilkuhu ku yaalliin. *Af daboolan waa dahab.*
- af² -ka:** (magac, lab, keli) luqad ay ummadi isku afgarato oo wax isku gaadhsiiso. Waa hadal ereyo ka kooban oo dhanka ujeeddooyinka iyo xeerashaba ka dhamays tiran. **Dh:** luqad, hadal.
- af³ -ka:** (magac, lab, keli) dhinaca ay birtu wax ku goyso. *Cali waxa uu sitay seef af badan.* **Dh:** xanaf.
- af⁴ -ka:** (magac, lab, keli) tog, dooxo iyo wixii la mid ah, goobta ay ka bilaabmaan ama ka unkamaan. *Kolkii aan togga afkiisa gaadhay ayaan nasniimo u fadhiisannay.*
- af⁵ -ka:** (magac, lab, keli) ceel, il iyo wixii la mid ah, meesha ay biyuhu ka soo boodaan ama ka soo baxaan. *Isha afkeegii waan hellay.* **Dh:** il.

af

- af⁶ -ka:** (magac, lab, keli) caarada wax kaste oo fiiqan ama yuuban; halka ugu horraysa ee wax mudda. *Marka suuqa la marayo, waranka afkiisa waa la foorarshaa.* **Dh:** caaro, caarad.

Grupp 4

af /af/ m.l ~ka, ~af

af keli

afka keli cayiman

afaf wadar

afafka wadar cayiman

1. Waa xubinta ay nafleydu wax ku cunto oo ay bishimaha, carrabka, iyo ilkuhuba ay ku yaalliin.
2. Dhinaca ay mididu ay wax ku jarto.
3. Daraf ama meesha hore ee shay

Tusaale:

afka hore ee mindida

afka togga

afka godka

afka, afka tuubada

afka hore ee caagga.

4. Waa luqad ay dad isku af gartaan ama ku hadlaan.

Kollekation

Af wadaag = Luqad wadaag (samma språk)

Af xumo = waa caytan, aflagaaddo (förolämpning)

Af yare = Magac qofeed (sub/adj)

Af weyn = Magac qofeed ((sub/adj)

Af qalaad = Luqad qalaad (främmande språk)

Af macaaan. =Hadal deggan (att prata på snällt sätt)

Af iyo adin = waxba ulama harin (Att använda allt man har) (negativt bråk)

Af beel = wuu aamusay (kunde inte säga ett ord) (kanske idiom)

Af aan xishoon = qof aan sariigan (någon som inte skäms)

Af libaax = khatar (fara)

Af kalataag = Yaab (förvanad)

Af meceeye = afmiishaar (bidragare)

Idiom

af kuu iska mariyey = waxba ma reebin (Han tog allt)

Af daboolan dahab (tyst är guld)

Arintu wey af beeshay.(ärandet har inget att förstås)

Af wax cunay xishoo! (skam på din mun) (Google translate)

afkii baa juuqda gabay

250.09 - Arbetsuppgifter

Fråga 1 - kollokationer

Föreslå en eller flera somaliska termer för 'kollokationer'. Ge era argument för varför det är ett bra förslag.

israac, israaca, israacyo, israacyada

israace, **israacayaal**, israacayaasha.

israaceen -ka

Ordet består av 'is' och "raac" där raac betyder "att följa med" men när man lägger ihop med den reflexiva pronomen 'is' som prefix kommer det sammansatta ordet 'israac' betyda 'kollokation'.

israac m.l (-cyo, m.dh) Isutagga laba ummadoo iwm ay yeeshaan iyagoo maamul siyaasadeed oo isku mid ah wadaaga.

Israac (-a) — Isku dhinac ama isku meel aadid.

Israac-a: Wada socod, dad isku meel u jeeda oo xirrir ka dhexeeyo.

Ereyo Isku dhafan

Sidkaneyaal

Israacis

Iskaabe-skaabeyaal:

Det är lätt att uppfattas betydelsen

Iscugasho

Erayo sidkan,

erayo israaca.

erayo inta badan israaca marka la adeegsanayo, tus: gacan saar

Fråga 2 - idiom

Föreslå en eller flera somaliska termer för 'idiom' i den lexikologiska betydelsen. Ge era argument för varför det är ett bra förslag.

Keenadiid (1976): Sarbeeb (-ta) — Hadal daboolan oo duluc ama ujeeddo kale ku dhex qarsoon tahay.

Warsame (2008): Sarbeeb-ta: Hadal dahsoon oo ujeeda daboolan leh sida quus rawga.

Mansuur & Puglielli 2012: sarbeeb m.dh Hadal maldahan oo macne ku qarsoon yahay.

Tvåspråkiga ordböcker: sabeeb – bildligt uttryck, metafor, idiom, ironi, kodspråk, figurativt språk, eufemism, allegori, dold betydelse, undvikande språkbruk,

Termen idiom finns redan på somaliska som 'sarbeeb' och jag tycker att 'sarbeeb' termen har etablerats.

Sarbeeb, waa hadal maldahan oo macne ku qarsoonyahay Hadal maldahan,

- Det är ett underförstått uttalande med en dold innebörd.

Idiom: sarbeeb

Vi valde termen sarbeeb för "idiom" eftersom vi jämförde Somaliska ordbok och svenska ordbok förklaringar.

Sarbeeb: Hadal maldahan oo macne ku qarsoon yahay: Annarita P, Abdalla Mansuur

Idiom: fast uttryck vars innebörd inte framgår av de ingående ordens betydelser. Svenska ordbok

Sarbeeb, duurxul waa erayo marka ay sidkan yihiin micnahoodu ka duwan yahay marka ay keli keli yihiin. Sarbeeb och duurxul är två termer som är etablerat i somaliska språk förbrukare.

Fråga 3

Läs igenom min sammanställning av uppslagsordet *lug* i förra veckans lektionsanteckningar, sidan 103-105.

Föreslå eventuella korrigeringar och förbättringar av uppslagsordet *lug*.

Fråga 4

Leta efter **kollokationer** och **idiom** för ordet *gacan*. Längre ner på sidan finns en video som visar två enkla sätt att söka i HaBiT.

Gör en liknande uppställning av gruppens förslag för uppslagsordet ***gacan*** som jag har föreslagit för ordet *lug*.

Idiomen behöver också förses med en betydelseförklaring, men det behöver inte kollokationerna.

**Uttal, bestämd artikel, preposition är avgörande:
sammansatt ord eller fras (kollokation/idiom)?**

Betydelsen är avgörande:

kollokation – kollokationens betydelse framgår helt av de två ordens betydelse

idiom – idiomets betydelse är annorlunda än de två ordens betydelse

Fråga 5

Leta efter **kollokationer** och **idiom** för gruppens eget uppslagsord:

Grupp 1 - *madax*, Grupp 2 - *il*, Grupp 3 - *dheg*, Grupp 4 - *af*.

Gör en liknande uppställning för gruppens uppslagsord som jag har föreslagit för ordet *lug*.

Idiomen behöver också förses med en betydelseförklaring, men det behöver inte kollokationerna.

Grupp 4 - af

af(-ka) dheer – idiom -

Afka jebi! - idiom

Af wadaag = Luqad wadaag, samma språk

Af xumo, waa caytan, aflagaaddo, förolämpning

Af yare, Magac qofeed (sub/adj)

Af weyn, Magac qofeed ((sub/adj)

Af qalaad, Luqad qalaad (främmande språk)

Af macaaan, Hadal deggan (att prata på snällt sätt)

Af iyo adin, waxba ulama harin (Att använda allt man har) (negativt bråk)

Af beel, wuu aamusay (kunde inte säga ett ord) (kanske idiom)

Af aan xishoon, qof aan sarriigan (någon som inte skäms)

Af libaax, khatar (fara)

Af kalataag, Yaab (förvanad)

Af meceeye, afmiishaar (bidragare)

Af duub, xoog ku kaxaysi (kidnappad)

Af celin, 1) tur jumaan (tolk) 2) la muran ixtiraam la`aan (Respekt lös)

Sarbeeb (Idiom)

af kuu iska mariyey = waxba ma reebin (Han tog allt)

Af daboolan dahab (tyst är guld)

Arintu wey af beeshay.(ärandet har inget att förstås)

Af wax cunay xishoo! (skam på din mun) (Google translate)

afkii baa juuqda gabay= waa amusay, hadalkii baa ku dhegey (det ingen att säga).

af kala taag = yaab ama amakaag (Förvanad)

Grupp 2 - il

Kollokationer.

ilo dhaqaale,

indhaha baabuurka...

Il iyo inkaar

Indho la'aan

Indha guduud

Indho shareer

Idiom:

Il gaar ah: Hålla ett öga på

Qof ildheer : Intellektuell

Ilgo' : trött/hungrig

Ildaran: Sjuk

ilbax : moder, erfaren, allmänbildad

Indho adayg:

Indha indheyn: kontroll, översyn

Indha deeraley: vacker kvinna

Indho sarcaad: illusion

Grupp 1 - madax

Erayosidkan

madax taag

madax dhaqameed

madax adeeg

madax bannaani

Sarbeeb/duurxul

madax taag = kibir

madax adeeg= dhego adag

madax bannaani = xorriyad

GACAN

gacan¹ /gaʕán/ *magac dheddig*

KELIDA QODOBKA LA'	gacan
KELIDA QODOBKA LEH	gacanta
WADARTA QODOBKA LA'	gacmo
WADARTA QODOBKA LEH	gacmaha

① MACNE Waa xubin jirka bini aadamka ka mid ah oo uu wax ku qabsado. Waxayna leedahay shan farood.

MACNE Xubin jirka ka mid ah oo wax lagu cabo ama lagu cuno.

MACNE Xubinta faraha leh ee dadka wax ku qabsado.

TUSAALE

ISRAACAYAAL gacanta bidix, gacanta midig, gacan la', gacanta taag, gacanta ku qabtaa, gacmaha ka shaqeeyaa

② MACNE Qeybta hore ee uu maroodigu wax ku qabsado, sida cuntada ama cabbitaanka.

MACNE Qaybta hore ee maroodiga wax ku qabsado

MACNE Xubin dheer, madaxa maroodiga ka laallaadda oo uu wax ku qabsado kana neefsado.

LA MID san

TUSAALE

③ MACNE Caawinaad/caawimaad, sida in gacan la siiyo qof u baahan caawimaad.

LA MID caawin, kaalmo, gargaar

TUSAALE In masaakiinta gacan la siiyo waa muhiim.

④ MACNE Dhegta weelasha iwm.

⑤ ISRAACAYAAL gacan muus ah

© SARBEEBO

gacan(ta) adag

MACNE wax, waxbixinta ku adagtahay ahaansho (qof)

LA MID bakhayl, muudal, dhabcaal

LID gacan furan

SVENSKA snål

TUSAALE

gacan(ta) dheer

MACNE qof gacan dheer waa qof **som har tendens att stjåla**

TUSAALE

gacan(ta) fudud

MACNE u fudud dagaalka, shaqada boobsiiya.

SVENSKA flitig, otålig (bråkmakare), våldsam

TUSAALE Wuu gacan fudud yahay.

gacan(ta) furan

MACNE soo dhoweyn, deeqsinimo

LID gacan adag

TUSAALE qof gacan furan

gacan ka geystaa

SVENSKA bidra, hjälpa till

gacan(ta) ka hadal

SVENSKA bråka

TUSAALE Gacanta ka hadal!

gacan ka helaa

SVENSKA få stöd, hjälp, ett handtag

gacan(ta) koowaad

MACNE

gacan(ta) ku dhigaa

① MACNE

SVENSKA arrestera

② MACNE

SVENSKA ockupera

gacan(ta) ku hayaa

MACNE

TUSAALE Wuxuu gacan ku hayaa ...

gacan ku siiyaa

MACNE

ENGLISH give a hand, help, assist – idiom

gacan(ta) labaad

MACNE

gacan(ta) libaax(a)

MACNE

TUSAALE

gacan qallalan

MACNE Waxba haysan

LA MID faqiir, sabool

SVENSKA fattig

TUSAALE

gacan ula tagaa

TUSAALE Cali gacan buu ula tagay ilmihii. Gacan ula tag!

gacan(ta) xiran

LA MID bakhayl

TUSAALE qof gacan xiran

© MAAHMAAHYO

Gacmo wadajir bay wax ku gooyaan.

MACNE

Qofkii afkaagu gaaro gacantaadu ha gaarto.

MACNE Försona med den du [råka] behandlar illa

gacan² /gáʕan/ *magac lab*

KELIDA QODOBKA LA' gacan

KELIDA QODOBKA LEH gacanka

WADARTA QODOBKA LA' gacanno

WADARTA QODOBKA LEH gacannada

① Waa marin dhuuban oo biyuhu maraan.

LA MID moos

② Waa biyo saddex jiho berri ka ah.

Marin biyaha maraan.

LA MID biyo-mareen

SVENSKA vik

TUSAALE Gacanka Beershiya waa marin muhiim ah.

③ Qayb ka mid ah raadiyaha isgaarsiinta loo isticmaalo, sida gacanka raadiyaha lagu hadlo.

LA MID halow halow

TUSAALE waxaa ku wada xiriira ciidamada.

④ Xariijin ka timaadda xuddunta goobada kuna dhammaata dhibic ka mid ah goobada. Xariiq toosan ee ka timaada xuddunta kuna dhammaata bar ku taalla meeriska goobada ama fogaanta ka bilaabata xuddunta kubbad, kuna dhammaata bar ku taal dusha kubbad.

ISRAACAYAAL gacan goobo

gaarigacan / gaadhigacan *magac lab*

MACNE

SVENSKA skottkärra

gacanaayooneed(ka) *magac lab*

gacanadayg(ga) *magac lab*

LA MID bakhaylnimo

gacanadayg(ga) *magac lab*

LA MID bakhaylnimo dhabcaalnimo

SVENSKA snålhet

gacanadaygaa *fal*

MACNE ku g.: hanti ku bakhaylid (qof).

TUSAALE Wuu ku gacan-adaygaa. Ku gacanadayg lacagta!

gacanadkaan(ta) *magac dheddig*

LA MID gacanadkaansho

gacanadkoodaa *fal*

ku g.: wax hanti ku bakhaylay noqosho (qof)

gacanatameed(ka) *magac lab*

SVENSKA atomradie

gacanbidixeeyaa *fal*

TUSAALE Waa la i gacanbidixeeyey.

gacandhaaf(ka) *magac lab*

MACNE Faragelinta idan la'aan lagu sameeyo wax qof kale leeyahay.

MACNE Wax dad kale lee yahay oo idan la'aan faraha loola galo.

MACNE Qaadasho qof xoolihiis.

gacandhaafaa *fal*

MACNE wax dad kale leeyahay idin la'aan faragelin, qaadasho qof xoolihiis

ENGLISH interfere, meddle

SVENSKA ta någon annans egendom utan tillåtelse

gacandhaafe(ha) *magac lab*

ENGLISH trespasser;

DEUTSCH unbefugter Eindringling, Rechtsverletzer

gacandheere(ha) *magac lab*

gacandhiib(ka) *magac lab*

Qof laga dhintay waxa la siiyo.

gacandhiibaa *fal*

Qof laga dhintay wax siin. gacandhiibid m.f.dh eeg gacandhiib.

gacanfudayd(

gacanfurna(ta) *magac dheddig*

LA MID deeqsinimo

SVENSKA generosistet

gacangalaa *fal*

1. Dhibaato la kulmid.

2. U g.: qof cadow ah ka xoog badan oo aan u tureyn gacantiisagelid.

gacangeliyaa *fal*

1. Cid dhibaato dhaxalsiin.

2. U g.: cid kale oo cadow ah gacantooda gelin.

gacanhaadin(ta) / **gacanhaadis**(ka) ¹

MACNE u baaqid qof ka fog

SVENSKA vinka

gacanhaadis ²

MACNE qof kaalmo u fidiyid

LA MID gacanhelid.

gacanhaadiyaa *fal*

1. U g.: cid gacan u lulid ayadoo salaan loola jeedo.

2. U g.: cid gacan u lulid iyadoo la wacayo.

gacanhaadiyaa *fal*

MACNE

gacanhaye(ha) *magac lab*

SVENSKA handledare

gacanjii *magac dheddig*

Cad hilib ah oo yaalla lafdhabarka, misigta korkeeda.

gacankahadal(ka) *magac lab*

SVENSKA våld

TUSAALE Halkaa waxaa ka dhacay gacankahadal.

gacankudhiigle(ha) *magac lab*

MACNE Qof dambi dil ahi ku cad yahay.

gacankudhiigle(ha) *magac lab*

MACNE

SVENSKA mördare

gacankugabbad(ka) *magac lab*

SVENSKA rädd och orolig

TUSAALE ninka gacankugabbadka ah

gacankuhayn(ta) *magac dheddig*

gacankutaagle *magac lab*

Nin keligii tashade ah oo aan garqaadan.

Gacan-Libaax *magac lab oo gaar ah*

TUSAALE Buurta Gacan-Libaax

gacanqaad *magac lab*

1. Dagaal yar oo gacan la adeegsanayo.
2. Salaan kalgacaltooyo.
3. Siin; waxbixin.

gacanqaadaa *fal*

1. (f.g) Cid gacan ku salaamid.
SVENSKA skaka hand
2. (f.g) Qof xaal siin.
3. (f.mg) Dagaal bilaabid.
SVENSKA slåss
4. (f.mg) U g.: cid wax ugu deeqid.

gacanqabtaa *fal*

Cid taageerid.

gacanqabsad, gacanqabsi m.l 1. Ul ama wax la mid ah oo marka la socdo gacanta lagu qaato. 2. Lacag yar oo lagama maarmaanka lagu iibsado. 3. Lacag yar oo ganacsi lagu bilaabo. 4. Idgacanqabasho.

gacanqabsadaa *fal*

1. Faa'iido badan helid.
2. Nin, gabar uu guursaday oo aan ciddeedu dhisin kaxaysasho.

gacansaar(ka) *magac lab*

1. Iib qiimaha la bixinayo marka wax la kala gato.
2. Xiriir saaxiibnimoo dhex mara laba qof ama ka badan.
3. G.ah: lacag caddaan ah oo wax lagu kalaiibsado.
Gacansaar: Allians > Gacan saar buu la yeeshay 2I
Gacansaar: Hawl qabasho/ garaacid, svenska: göra med händerna ngt/slå med händerna, samröre, slå. **gacansaar = xiriir**

gacansaaraa *fal*

1. (f.g) Cid, cid dagaal ka dhexeesa la heshiin.

2. (f.mg) Is g.: cid, cid kale dagaal gacanta la adeegsanayo isweydaarasho.
gacansaarid332

gacansarrayn(ta) *magac dheddig*
seger > Wuu ka gacan sarreeyey

gacansarreeyaa *fal*
Ka g. wax ka lib keenid.

gacansayr *magac lab*
Diidmo

gacansayraa *fal*
Ku g.: talo, amar iwm si qayaxan u diidid.

gacansiin m.dh Gargaaridda, caawinidda.

gacantogaaleeyaa *fal*
① Wax durugsan laacid.
② Ammaano loo dhiibtay ku takrifalid (qof).
3. Hanti si tashiil la'aan ah u isticmaalid.

gacantogaalaystaa *fal*
① Wax durugsan laacid.
② Ammaano loo dhiibtay ku takrifalasho (qof).

gacanyare(ha) *magac lab*
① LA MID kaaliye, hoosjooge
SVENSKA assisitent
② MACNE (taar.) Bulshadii dhulgoosiga ninka ilaaliya boqorka, una qabta hawlaha militriga, kaddibna hela dhul uu ku noolaado

gacmadheere / gacmodheere(ha) *magac lab*

gacmagashi / gacmogashi(ga) *magac lab*
SVENSKA vante, handske

shaqogacmeed(ka) *magac lab*

* * * * *

gacan aayon radie

gacan atam

gacan biyo ah

gacan elektaroon

gacan la qabtaa – practice

Gacan qabsi: saad ama jiscin, nooli, ta med sig något under resan ex.matsäck) 4K

Gacan qabsi: saad ama jiscin,nooli (ta med sig något under resan ex.matsäck)

gacan sare leh = guulaystay

gacan sare leh = guulaystay II

gacan sare leh,

gacan sare leh, 1K

Gacan siin: Hjälpa, stödja: 2I

gacan taag: Tookaysi, qaab loo codeeyo. 4K

Gacan togaalyn: 2I

gacan xoodnaan - Radius of curvature - Gacanka goobada ee xoodan halka bar ee xodka.

Gacanbidixayn: 2I

gacanbidixayn= qayaano 1I

Gacmo daalis: Wax aan maxsuul lahayn (utan resultat)

Gacmo daalis: Wax aan maxsuul lahayn (utan resultat), natiijo la`aan. 4K

Gacmo gelis: 1) gacma gashi ‘vantar’ 2) qiima goyn, ‘handskakning vid avtal’

Gacmo gelis: qiima goyn, ‘handskakning vid avtal’ 4K

Gacmo isweydaarsi = wax isdhaafsasho (utbete av något)

Gacmo isweydaarsi, wax isdhaafsasho (utbyte av något) 4I

Gacmo wadaag: wax wada qabsi, svenska: Samarbete 4K

Gacmo wadaag: wax wada qabsi,(Samarbete)

Gacmo wadajir bay wax ku gooyaan. is kaalmaysi 4I

gacmogacmaayn m.dh. faragelin

Gacmo-gacmayn = farafarayn

Gacmo-gacmayn = farafarayn 4I

LUG

lug /lúg/ *magac dheddig*

lug *keli aan cayinnayn*

lugta *keli cayiman*

lugo *wadar aan cayinnayn*

lugaha *wadar cayiman*

1 Xubnaha dadka iyo nafleyda kale oo badani ku socoto.

Xubnaha lagu socdo.

bilowga bowdada ilaa cagta ama qoobka.

Labada addin ee dadku ku socdo mid ahaan.

afarta addin ee xayawaanka qaar ku socdaan, labada dambe mid ahaan.

Waa xubin ama addin dadka iyo nafleyda qaarkood ay leeyihiin oo ay ku socdaan. Lugtu waxay ka bilaabataa sinta ilaa iyo cagta hoose ee dhulka la dhigo. Marka nafleyda laga hadlayo waa labada addin ee dambe midkood.

Xubin ka mid ah xubnaha dadka taasoo ka bilaabanta sinta ama xubin ay duunyadu ku socoto.

KOLLOKATIONER *lug dheer, labo lugood*

LAMID addin, jeeni

TUSAALE *Xirsi ma ciyaari karo kubbad sababtoo ah **lug** ayaa si xun uga jabtay.* (isha: Af-Soomaali, Fasalka 3aad, 2001) *Waxaan ku socdaa labadayda **lugood**.*

1a Adinka dambe ee xoolaha.

1b Ett ben av ett djur som är tillagat och serveras som mat.

TUSAALE *Hilibka lug ayaan ka cunaa.*

1c Mid ka mid ah afarta rukun ee agabka guriga ay ku taagan yihiin.

TUSAALE Shay ku taagan laba lug ama afar lug.

ISRAACAYN *lugaha miiska, lugaha kursiga, lugaha sariirta*

1d xxxxxxxxxxxx gaadiidka oo dhan.

ISRAACAYN *lug baabuur, lug gaari, lugta gaadiidka, lugta baaskiilka*

LAMID shaag, taayar

TUSAALE **Lugta** *baabuurka ayaa banjartay. Dhawaaqa aad maqlaysid waa lug qaraxday.*

2 Socod qofku adeegsado lugihiisa isaga oo aan wax gaadiid ah raacayn.

Socod, marka la soo soconayo.

ISRAACAYN

LA MID socod

TUSAALE *Wuxuu ku yimid **lug**. Waxaan **lug** ku soo maray Suuqa Xoolaha.*

3 Dadka aan gaadiid saarnayn ee lugta ku socda.

3a Den del av en armé som förflyttar sig till fots.

ISRAACAYN *lug iyo faras*

LAMID

TUSAALE *Ciidanka **lugta** ee xoogga dalka ayaa gaaray halkaa. Ciidanka **lugta** ayaa tababar loo soo xiray maanta. Abaanduulaha ciidanka **lugta** ayaa nasoo booqday.*

4 Kanaal dhuuban oo biyuhu maraan kaasoo geeya ama ku shuba meel kale.

Tog dhuuban.

Laag biyo.

ISRAACAYN *lug biyood*

LAMID *farbiyood*

TUSAALE *Lug biyeed wayn ayaan soo arkay.*

5 Kaltanka sida wax la wadaago loo qeybsado.

ISRAACAYN *lugta hore, lugta dambe*

LAMID

TUSAALE *Lugta hore ee ayuutada Cumar ayaa iska leh. Lugta danbe reer Faarax ayaa geela waraabsanaya. GAIS lugta hore ayay guulaysatay.*

SARBEEBO

MACNE ciidan

TUSAALE *Ciidanku wuxuu isugu jiraa lug iyo faras.*

ku lug daraa/darsadaa: raacaa

TUSAALE *Ku lug darso!*

lug ku darsadaa: förslag :israacid

TUSAALE *Cali magaalada ma garanayee mar ba qofka usocda lug ku darsadaa*

ku lug leh:

SVENSKA *inblandad*

TUSAALE *dadka ku lugta leh*

Cumar luyare: waraabe, dhurwaa

TUSAALE

Lugta wax ka day! ; ld. carar (spring!)

SVENSKA *lägg benen på ryggen!*

Luguu igu cabay!: socod dheer ayuu i geliyay

SVENSKA *promenera*

Lughiisuu ku istaagay, wuu isku fillaaday, (Han klarade sig).

Lugta jecliyaa lega jecliyaa.

Lug sadkeeda waa socod.

AVLEDNINGAR OCH SAMMANSÄTTNINGAR

Lugayn: socod

Luggo': meel u doontay oo wakhti ama socod geliyey waayid

Luggo'id

Luglaw (m. sifo ah): qof lugta ka ah naafo

magac sifo ah – substantiv som är adjektiv – finns det verkligen???

Lugey (m.sifo ah), luglaw, laangare, jiis

Lughayn (ama lughay ama leghay)

lug(-ta) dheer – idiom

250.10

När man förklarar synonymi använder man de två termer ord Denotative och konnotative, vad är skillnaden?

denotativ betydelse – avser de företeelser som ett ord syftar på, objektivt sett

konnotativ betydelse – lösare förbunden bi-betydelse som inte tillhör grundbetydelsen hos ett ord, ofta bygger den konnotativa betydelsen på associationer av olika slag. Ett ord kan ha delvis olika konnotativ betydelse för olika människor.

Tjej, flicka, tös – är denotativt sett exakta synonymer.

Konnotativt sett finns det däremot tydliga skillnader mellan de tre orden.

1a

Läs igenom [Lektionsanteckningarna](#), sid. 120-129.

Föreslå **förbättringar, tillägg och rättelser**. som handlar om ordet *gacan*.

1b

Läs igenom [Lektionsanteckningarna](#), sid. 120-129.

Föreslå **förbättringar, tillägg och rättelser**. som handlar om ordet *lug*.

Grupp 1 - madax

Arbeta vidare med gruppens ord: Grupp 1 - *madax*.

Bygg vidare på ert arbete med de här orden under de senaste veckorna och gör ytterligare förbättringar och tillägg.

a) Gör en så omfattande ordboksartikel som möjligt med så mycket information som ni kan. Följ gärna samma modell som för *gacan/lug*.

b) Gå noggrant igenom uppdelningen i **kollokationer**, **idiom** och **sammansatta ord**.

c) Ge alltid minst ett **exempel** på hur kollokationen, idiomet eller sammansättningen kan användas i en mening.

Försök att alltid använda autentiska exempel som ni har hittat i någon text eller i en korpus.

d) Ge alltid en **förklaring av betydelsen** av idiom och sammansatta ord. (Kollokationer behöver ingen förklaring.)

Madax: /máðax/ *magac lab*

Madax *keli aan cayinnayn*

Madaxa *keli cayiman*

Madaxyo *wadar aan cayinnayn*

Madaxyada *wadar cayiman*

1. Oogada qaybta sare ee nafleyda, waxaana ku yaal afka, sanko, indhaha iyo dhegaha.

Madaxa dadka waxa ku daboolan timo.

LAMID kur iyo unuun. **typsnitt**

TUSAALÉ *Cali waa madax xiiran yahay.*

2. Qof meel ama dad u sarreeya; duq waayeel.

ISRAACAYAAL madaxa guddiga

TUSAALÉ *Guddiga ururku wuxuu leeyahay madax. Ninkani waa madaxa shirkadda dahabshiil.*

3. Dhool (roob); garab; saylaan.

TUSAALÉ fad (dhool) baa madaxa la soo baxay.

4. qayb.

TUSAALÉ Cali saddex madax buu u qaybiyey alaabtii.

Sarbeebo:

Har ni tittat i alla de existerande sex ordböckerna för att se hur många betydelser de har och vilka förklaringar de ger?

Har ni tittat i en korpus och läst många exempel?

Ordningsföljden på betydelserna? Några principer?

Typsnitt för olika typer av innehåll

- uppslagsord

- ordklass

- förklaring

- exempel...

Typografisk avgränsning mellan uppslagsord, indrag, avstånd...

madax-adayg (ga) magac lab

Wax ka dhaadhiid la'aanta qof ku sugnaado, garmaqaatenimo.

TUSAALÉ madaxadayga jooji oo talada odayaasha maqal.

madax -falluuq (a) magac lab

Caro iyo dulqaad yari qof dabeecad u leeyahay.
TUSAALE kani waa nin madaxfalluuq qaba.

madax -farad (ka) magac lab

Wareer iyo xanuun dadka madaxa ka qabta.

lamid ah maskaxfered.

lamid – synonym
???? - variant

TUSAALE Axmed madaxfered buu qabaa.

madax-furad (ka) magac lab

Hanti iwm oo lagu furto qof la qafaalay. Ld madaxfurasho.

TUSAALE Maxbuuska madaxfurad baa loo haystaa.

madax-kuti (da) magac dheddig **nummer 1 ??**

1. Dugaag naasleyda ka mid ah oo leh dhogor duf ah, cago balballaaran iyo dabo aad u gaaban, kuna nool dhulka qaboobaha ah.
2. Sheeko khayaali ah oo ku saabsan naag hal jirtay oo dadka aaminsanaa in ay habeenkii soo bixi jirtay oo dadka cuni jirtay.

madax-tooyo (da) magac dheddig

Rugta uu madaxweynuhu fadhiisto.

TUSAALE madaxtooyada baa maanta lagu shiri doonaa.

madax-tus (ka) magac lab **numrering**

3. Tegidda la tago meel hawl laga hayo iyadoo aan la doonayn in laga qayb qaato.

TUSAALE dadka qaar baa meesha u yimi madaxtus oo keliya.

2. Kormeer aan toos ahayn oo cid hawl haysa lagu sameeyo. Ld madaxtusid.

TUSAALE agaasimihii baa maanta madaxtus ku soomaray shaqaalaha.

madax-wareer (ka) magac lab

madax-xanuun.

TUSAALE ninkani madaxxuu buu ka cabanayaa.

madax-weyne (ha) magac lab

Qof qaran madax u ah.

TUSAALE madaxweynaha dalka **kollokation**

Madax--adkaa fal

(f.mg) qof aan wax laga dhaadhicin karin ahaansho.

TTUSAALE waar ninku madax'adkaa

madax-adaygaa fal

(f.mg) wax samayntooda aad diidid

TUSAALE Cali arantaas waa ka madaxadaygay.

madaxbannaani(da)

madax bannaan **idiom**

1. Hay'ad iwm oo danahooda u xor ah ahaansho

TUSAALE hay'adda caymisku waa madaxbannaantahay.

2. Haweeney aan nin lahayn

TUSAALE haweeneydan sannadkii hore lama qabin, ee waa madaxbannaanayd.

3. Dawlad calan leh oo xor ah ahaansho.

TUSAALE dalawladdu laga soo bilaabo 1960 waa madaxbannaanayd.

madaxeeyaa (fal) **formen på uppslagsordet?** -aa -aya -ay

(f.g) 1. Kubbad madaxa ku dhufasho.

TUSAALE ciyaaryahanki kubbaddii buu madaxeeyey.

4. Shir iwm hoggaamin (qof).

madax-furtaa fal

(f.g) qof la qafaalay hanti ku soo furasho.

TUSAALE maxbuuskii dawladda baa soo madaxfuratay.

Sarbeeb: Madax muuqda iyo middi **saawir** ah midna lagama samro.

2. madax dhigid = skilja sig

tusaale: madaxayga ii dhig = i fur.

3. **madax** = hoggaan

tusaale: madaxa hayadda musiibooyinka.

4. madax adayg: envis **sammansättning**

Tusaale: waa qof madax adag. **obs! adag ≠ adayg**

sammansättningar **ange ordklass, förklaring, exempel**

madaxweyne, madaxfalluuq, madaxdhaqmeed, madaxbannaani,
madaxkeenasho/madaxdhiibasho

Iraacayn: **bör placeras under de olika betydelserna av ordet *madax*.**

Oogada madaxa

Tus: halka ugu sareysa nafleyda waaweyn, madaxa halka ugu sareysa waa timmaha.

Madaxa geel

Tus: geela madaxiisa, madaxa geela dad baa cunna.

Madaxa dalka

Tus: Dalka wuxuu leeyahay madax hogaamisa.

Madaxa xiriirka

Tus: Madaxa xiriirka kubadda laliska.

Madaxa maaliyada.

Tus: madaxa maaliyada wasaarada maaliyada.

Grupp 2 - il

2. Arbeta vidare med gruppens ord: Grupp 2 - *il*.

Bygg vidare på ert arbete med de här orden under de senaste veckorna och gör ytterligare förbättringar och tillägg.

a) Gör en så omfattande ordboksartikel som möjligt med så mycket information som ni kan. Följ gärna samma modell som för *gacan/lug*.

b) Gå noggrant igenom uppdelningen i **kollokationer**, **idiom** och **sammansatta ord**.

c) Ge alltid minst ett **exempel** på hur kollokationen, idiomet eller sammansättningen kan användas i en mening.

Försök att alltid använda autentiska exempel som ni har hittat i någon text eller i en korpus.

d) Ge alltid en **förklaring av betydelsen** av idiom och sammansatta ord. (Kollokationer behöver ingen förklaring.)

Il ¹ /il / magac dheddig

KELIDA QODOBKA LA' il

KELIDA QODOBKA LEH isha

WADARTA QODOBKA LA' indho

WADARTA QODOBKA LEH indhaha

1. Waa xubinta aragga ee nooluhu wax ku arko.

TUSAALE Waxa uu aadanuhu leeyahey labo indhood oo uu wax ku arko

2 Il - inkaar

3 Il (isha) - iniinyaha badarka

Il ² dheddig (isha) ilo (ilaha) meel ay biyo ka soo burqadaan

Har ni tittat i alla de existerande sex ordböckerna för att se hur många betydelser de har och vilka förklaringar de ger?

Exempel på hur ordet används i de olika betydelserna.

Använd olika typsnitt för olika typer av innehåll:

- uppslagsord

- ordklass

- förklaring

- exempel...

ISRAACAYAAL eller sammansatta ord?

isha bidix, isha midig,

indho-la'aan(ta)
indho-guduud(ka),
indho-caddeys(ka)
il-adeyg(ga)

sammansatta ord, idiom behöver förklaring!!

il iyo inkaar - idiom (?) eller kollokation med en speciell betydelse av ordet *il* (?)

indho-la'aan/indha-la'aan(ta)

1. som inte ser
2. som inte tänker sig för (metaforisk betydelse)

Indha guduud

Indho shareer

Indho xanuun

Indho madoobaad

Indho fiiqid

Indhakuul

Idiom: ange alltid ordförklaring och exempel vid idiom och sammansatta ord

ilo dhaqaale (kollokation)

Indho caddeys

Indho adeyg

Il gaar ah: Hålla ett öga på

il dheer (idiom) – somalisk förklaring 1. Intellektuell
2.

il go'an

Indha indheyn: kontroll, översyn

Indha deeraley: vacker kvinna

Indho sarcaad: illussion

Sammansattord **ange alltid ordklass och ge exempel**

Ildaran: Sjuk

ilbax : moder, erfaren, allmänbildad

Ilgo' : trött/hungrig

alla betydelser ska listas tillsammans, med förklaring och exempel använd inte stor bokstav i början av ordet om det inte är ett namn

Grupp 3 - dheg

Arbeta vidare med gruppens ord: Grupp 3 - *dheg*.

Bygg vidare på ert arbete med de här orden under de senaste veckorna och gör ytterligare förbättringar och tillägg.

- a) Gör en så omfattande ordboksartikel som möjligt med så mycket information som ni kan. Följ gärna samma modell som för *gacan/lug*.
- b) Gå noggrant igenom uppdelningen i **kollokationer**, **idiom** och **sammansatta ord**.
- c) Ge alltid minst ett **exempel** på hur kollokationen, idiomet eller sammansättningen kan användas i en mening.
Försök att alltid använda autentiska exempel som ni har hittat i någon text eller i en korpus.
- d) Ge alltid en **förklaring av betydelsen** av idiom och sammansatta ord. (Kollokationer behöver ingen förklaring.)

Grupp 4 - af

Arbeta vidare med gruppens ord: Grupp 4 - *af*.

Bygg vidare på ert arbete med de här orden under de senaste veckorna och gör ytterligare förbättringar och tillägg.

a) Gör en så omfattande ordboksartikel som möjligt med så mycket information som ni kan. Följ gärna samma modell som för *gacan/lug*.

b) Gå noggrant igenom uppdelningen i **kollokationer**, **idiom** och **sammansatta ord**.

c) Ge alltid minst ett **exempel** på hur kollokationen, idiomet eller sammansättningen kan användas i en mening.

Försök att alltid använda autentiska exempel som ni har hittat i någon text eller i en korpus.

d) Ge alltid en **förklaring av betydelsen** av idiom och sammansatta ord. (Kollokationer behöver ingen förklaring.)

Grupp 4:

af / Æf / magac lab

KELIDA QODOBKA LA' af

KELIDA QODOBKA LEH afka

WADARTA QODOBKA LA' afaf

WADARTA QODOBKA LEH afafka

1. Waa halka ay nafleydu wax ku cunto oo bishimaha, carrabka, iyo ilkuhuba ay ku yaalliin.
LA MID synonymer
TUSAALE: *en hel mening*
ISRAACE:
2. Waa luqad ay dad isku af gartaan ama ku hadlaan.
LA MID synonymer
TUSAALE: *en hel mening*
ISRAACE:
3. Dhinaca ay mididu wax ku jarto.
LA MID synonymer
TUSAALE: *en hel mening*
ISRAACE:
4. Daraf ama dhinaca hore ee walax ama shey.
ISRAACE: afka hore ee mindida
5. Öppning
ISRAACE: afka togga, afka godka, afka tuubada

Har ni tittat i alla de existerande sex ordböckerna för att se hur många betydelser de har och vilka förklaringar de ger?

Dela upp exemplen för de olika betydelserna.

Ordningsföljden på betydelserna? Några principer?

Alltid samma typsnitt för samma typ av innehåll i en ordbok!

- uppslagsord

- ordklass

- förklaring

- exempel...

En ordbok bör ge den vanligaste stavningen först (och sedan alternativ)

!!! Ge alltid en exempelmening.

a)

Aftahan(ka) magac lab, qof dadka ku qancin kara hadalkisa

Afmaal(ka) magac lab, qof aqoon badan u leh afka hooyo

Afmiishaar(ka) magac lab, qof khiyaamo ku sifoobay.

Aftahan (ka), qof hadal yaqaan ah.

Afxumo(da) magac dheddig, qof caybadan

Afwarato, qofka aan hadalka sugi karin ama cuntada sugi karin

Afhayeen(ka) magac lab, qof ku magacaabaan inuu matalo, tusaale ahaan, koox, shirkad ama urur.

afgambi/afgambi/afganbi(ga) magac lab, waa lawaregid xukunka dalka si sharci darro ah, waxaa inta badan lagu fuliyaa gacan ka hadal

Afjigid(da) magac dheddig, qof dadka ka dhexgala hadalka oo u ugalanin i u qofka kale hadlo

Affur/afur, waa marka u qofku soonka jabinayo ama wax cunayo

af-furay – förklara

TUSAALE: wuu af-furay

kk → ck bokkurs

Afxir(ka) magac lab, waa marka u qofku sooman yahay.

Afbuur, waa marka u qofku caroonayo

Afsaar(ta) magac dheddig, waa hasha geela ee igarka ah taas oo lagu maalo ilmo iyo mqaar la'aan labadaba.

Afmeeray (fal), waa kolka hadal, qoraal ama hawl gal la soo gebagabeeyo ama la soo idleeyo.

Afla' sif/tilmaame, waa shey dabool aan lahayn

Afkudable(ha) magac lab, waa qofka sigaarka cabba/qofka dadka isku dira.

Afqalooc(a) magac labm waa qof aflku marooro ama qof af qalafsan ku hadla

Arrintu way af beeshay (ärandet har inget att förstås)

Arrintu wey af beeshay = wuu aamusay (kunde inte säga ett ord)

Af wax cunay xishoo! (skam på din mun) (Google translate)

Afkii baa juuqda gabay= waa amusay, hadalkii baa ku dhegey (det ingen att säga).

Af kala taag/af kala qaad = yaab ama amakaag (Förvanad)

Af kalataag = Yaab (förvanad)

Af aan xishoon = qof aan sarriigan (någon som inte skäms)

Af-libaax buu ku dhacay = khatar (fara) (?)

(Af-celin) wuu ku afceliyay, wuu ka afceliya

Afka joogaa/ afka haya/afka maraya

Lammanayaal (sammansatta ord)

aftahan (qof ku fiican hadalka)

Afmiishaar (qof wax qiyaameeya).

Afxumo (qof caytama)

afmeer (arrin la gunaanado).

afmacaan (qof hadal macaan)

Afjigid (qof la aamusiyay)

Afla' (qof aan hadli karin ama hadalka karin).

Afbuur (qof careysan).

Afkudable (qof dadka isku dira - fidno wade)

Afqallooc (qof hadalkiisu qaloocsanyahay ama aan toosneyn)

afmaal (qofka hadal yaqaanka ah).

Afhayeen (Qofka u hadla koox ama xafiis).

Afgambi (awood/xoog kula wareegid).

Afur (?)

Afxir (arin la daboolayo).

Afsaar (*dabool, xabadda oo qoriga afkiisu laga rido*).

Afqalaad (luqad shisheeye)

Afduub (qof xoog lagu kaxeystay)

250.11

- 1) Gör en så omfattande ordboksartikel som möjligt med så mycket information som ni kan.
- 2) Kontrollera vad som skrivs om gruppens ord i de sex befintliga enspråkiga ordböckerna.
- 3) Ändra den tidigare versionen på de olika sätt som vi diskuterade under lektionen.
- 4) Tänk särskilt på att använda **layout** och **typsnitt** på ett medvetet och konsekvent sätt.
- 5) Gå noggrant igenom uppdelningen i **kollokationer**, **idiom** och **sammansatta ord**.
- 6) Ge alltid minst ett **exempel (språkprov)** som tydligt visar hur ordets olika betydelser, idiomerna och sammansättningarna kan användas i en mening.

Försök att i första hand använda autentiska exempel som ni har hittat i någon text eller i en korpus.

- 7) Ge alltid en **förklaring av betydelsen** av idiom och sammansatta ord. (Kollokationer behöver ingen förklaring.)

Arbeta särskilt med **layouten**, **språkproven (exemplen)** och **förklaringarna** under den kommande veckan.

Förklaringar

- illustration
- synonymförklaringar
- definitionsförklaringar
 - ger en hyperonym (ett överordnat begrepp) + beskrivning
 - ger hyponymer (underordnade begrepp)

- traditionella – uppslagsordet finns inte med i förklaringen
- Cobuild – uppslagsordet finns med i förklaringen

Barafuun* (-ka) — Udug; cadar.

Buluug* (-ga) — I. Wax midabka cirka
leh; lafcir; beymadow.

(Keenadiid 1976)

(xiddig yar) oo la saaro ereyga ‘cusub’ oo dhowaan-dhaladka ah, sida « danjire* », « madaxweyne* », ama ‘shisheeye’ oo aan weli dhab u soomaaliyoobin, sida « miino* », « raadar* ».

(Keenadiid 1976, b. xxx)

Bun (-ka) — I. Cabitaan la cabbo oo udgoon oo laga sameeyo miro yaryar oo kuƙulucsan oo beer leh oo uu dhalo geed dheer oo dhulka kulul ka baxa: intá iniinaha la dubo oo la budeeyo baa sida shaaha loo

karshaa; qaxce. 2. Sharuur. 3. Mi-
raha geedka. 4. Geedka laftiisa (ca-
leemihiisa waxaa la yiraahdaa « qud-
dí ».

(Keenadiid 1976)

Exempel = språkprov

- sats // mening // fras
- autentiskt // bearbetat // konstruerat
- dött (formord: ngn, ngt) // levande (innehållsord)

Språkprovets syften:

- **semantik** – underlätta förståelsen av ordets betydelse
- **grammatik** – visa hur ordet konstrueras syntaktiskt i en sats
- **konnotationer** – visa på associationer som lemmat kan ge upphov till
- **encyklopediska fakta** – ge extra kunskap om den verklighet som ordet speglar
- **pragmatik** – spegla ordets stilvärde genom någon typisk kontext
- **filologi/historik** – ge exempel med källa för mindre vanlig användning
- **definition** – citat från någon källa där i synnerhet en term definieras

Grupp 4 - af

af / Æf /

QEYBAHA HADALKA: magac

CAYNTA: lab

Af KELIDA QODOBKA LA'

Afka KELIDA QODOBKA LEH

Afaf WADARTA QODOBKA LA'

Afafka WADARTA QODOBKA LEH

1

Afku wuxuu ku yaallaa madaxa. Waxa uu u dhexeeyaa sanko iyo garka. **Waa** halka ay nafleydu wax ku cunto oo bishimaha, carrabka, iyo ilkuhuba ay ku yaalliin.

TUSAALE: *Xasan arrintii afkiisa ayuu ku sheegay.*

Autentiskt?

ISRAACE:

afka fur

afka xir

afka nadiifi

SARBEEB (layout: fet? kursiv?, punkt?, exempel samma/ny rad, fet stil i exempel)

afkii waa la furay

1. Marka maalint/bisha Soon dhammaato.

2. Wax guntanaa ama daboolnaa oo la furay.

afka ayuu furtay: wuu hadlay, xilli ama meel aan la filanayn ayuu si adag u hadlay.

TUSAALE:

Donald Trump oo khudbadiisa shalay lagu oriyay kadibna qaylo afka furtay afka xiro: aamus.

Afkuu iska mariyey: Xoolo ama hanti ayuu lunsaday.

TUSAALE: ...*islamarkaana lacagtaasi dhamaan la musuq maasuqay oo afka la iska mariyay*

Af daboolan dahab: qof hadalka ka fiirsada.

Af wax cunay xishoo: qof la laaluushay wax ma diidi karo.

Afkii baa juuqda gabay: waa amusay, hadalkii baa ku dhegey.

Af kala taag/af kala qaad: yaab ama amakaag.

Af kalataag = Yaab

Af aan xishoon = qof aan sarriigan

Af libaax buu ku dhacay = khatar buu ku dhacay. (två ord, alltså idiom)

aflibaaxle

2

Waa hab ay dadka iskula xiriiran ama ay isku afgartaan. Waxaa la adeegsadaa ereyo iyo jirka.

LA MID: luqad, hadal

TUSAALE: *Soomaalidu waxay ku hadlaan hal af oo keliya.*

ISRAACE:

LAMMAANE:

3

Walxaha wax gooyaa dhinaca ay wax ku jaraan.

TUSAALE: Cali waxa uu sitay seef af leh.

ISRAAC: afka mindida, afka seefta. iwm.

ISRAACE: xanaf

SARBEEB:

Arrintu way af beeshay betydelse???

4.

Caaradda wax kasta oo fiiqan ama yuuban, halka ugu horreysa ee wax muda.

LA MID: caarad

TUSAALE:

ISRAACE:

LAMMAANE:

5.

Wax guda leh meesha wax looga shubo ama looga rido.

LA MID:

TUSAALE:

ISRAACE:

LAMMAANE: **(ordklass!!!, detta är separata lexem / uppslagsord)**

Afla': waa shey aan wax jari karin. LAMID: saawir

afgambi: waa lawaregid xukunka dalka si sharci darro ah, waxaa inta badan lagu fuliyaa gacan ka hadal. **stavningsalternativ?**

TUSAALE: *Madaxweynaha dalkaasi wuxuu xukunka kula wareegay afgambi.*

afkudable: waa qofka **sigaaraka cabba**/qofka **dadka isku dira**.

afqalooc: waa qof afku marooro ama qof af qalafsan ku hadla

afur: waa marka u qofku soonka jabinayo ama wax cunayo.

afduub: qof xoog lagu kaxeystay

TUSAALE: Cali wuxuu af-furay markii cadceeddu dhacday **(???)**

afxir: **(två betydelse bör numreras eller delas i två ordklasser)**

- qof sooman.

TUSAALE: *Xasan wuu afxiran yahay **(inte samma ordklass)***

- Asraar loo akhriyo xoolo lumay si uusan dugaag u cunin.

TUSAALE: *Wadaadkii wuxuu u afxiray xoolohii reerka ka lumay.*

afbuur: waa marka u qofku caroonayo

Afla': waa shey dabool aan lahayn

Afmeeray (fal), waa kolka hadal, qoraal ama hawl gal la soo gebagabeeyo ama la soo idleeyo.

aftahan: qof dadka ku qancin kara hadalkiisa.

TUSAALE: *Maxamed Cali Kaariye wuxuu ahaa aftahan.*

afmaal: qof aqoon badan u leh afka hooyo.

afmiishaar: qof khiyaamo ku sifoobay.

afxumo(da) magac dheddig, qof caybadan

TUSAALE; *Colaad iyo afxumo aan tolnimo iyo xididnimo midna xeerinayn.*

afwarato: qofka aan hadalka sugi karin ama cuntada sugi karin

afhayaan: qof ku magacaaban inuu matalo koox,

TUSAALE: *Afhayaan u hadlay wasaaradda arrimiha dibadda ayaa sheegay warkan.*

afjigid(da/ **fal**) **magac dheddig**, qof dadka ka dhexgala hadalka oo u ugalanin i u qofka kale TUSAALE: *Booliskii wuxuu afjigay maxbuuskii..*

afsaar: waa hasha geela ee igarka ah taas oo lagu maalo ilmo iyo maqaar la' aan labadaba.

afqalaad (luqad shisheeye) **parentes??**

Grupp 1 - madax

Madax: **/madáx/** magac lab

Madax keli aan cayinnayn

Madaxa keli cayiman

Madaxyo wadar aan cayinnayn

Madaxyada wadar cayiman layout

1. Oogada qaybteeda sare ee nafleyda, waxaana ku yaal afka, sanko, indhaha iyo dhegaha. Madaxa dadka waxa ku daboolan timo. LAMID: kur iyo unuun. TUSAALE: Cali waa madax xiiran yahay.
2. Qof meel ama dad u sarreeya; duq waayeel. TUSAALE: ninkani waa madaxa shirkada dahabshiil.
3. Dhool (roob); garab; saylaan. TUSAALE: fad (dhool) baa madaxa la soo baxay.
4. qayb. TUSAALAE: Cali saddex madax buu u qaybiyey alaabtii.

SARBEEB

madax adag qof aan wax laga dhaadhicin karin ahaansho. TUSAALE: Waar ninku madax adkaa (israac: madax adkaa). sidoo kale:

MAAHMAAH

Madax muuqda iyo mindi saawir ah midna lagama samro.

madaxadayg (ga) m l (lammaane: madax + adayg): Wax ka dhaadhicid la'aanta qof ku sugnaado, garmaqaatenimo. TUSAALE: Madaxadaygga jooji oo talada odayaasha maqal (sarbeeb).

madaxfalluuq (a) m l (lammaane: madax + falluuq). Caro iyo dulqaad yari qof dabecad u leeyahay. TUSAALE: kani waa nin madaxfalluuq qaba.

madaxfarad (ka) m l (lammaane: madax + farad). Wareer iyo xanuun dadka madaxa ka qabta. lamid ah maskaxfered. TUSAALE: Axmed madaxfered buu qabaa.

madaxfurad (ka) m l (lammaane: madax + furad). Hanti iwm oo lagu furto qof la qafaalay. Ld madaxfurasho. TUSAALE: Maxbuuska madaxfurad baa loo haystaa.

madaxkuti (da) m dh (lammaane: madax + kuti). 1. Dugaag naasleyda ka mid ah oo leh dhogor duf ah, cago balbalaaran iyo dabo aad u gaaban, kuna nool dhulka qaboobaha ah. 2. Sheeko khayaali ah oo ku saabsan naag hal jirtay oo dadka aaminsanaa in ay habeenkii soo bixi jirtay oo dadka cuni jirtay.

madaxtooyo (da) m dh (lammaane: madax + tooyo). Rugta uu madaxweynuhu fadhiisto. TUSAALE: Madaxtooyada baa maanta lagu shiri doonaa.

madaxtus (ka) m l (lammaane: madax + tus) 1. Tegidda la tago meel hawl laga hayo iyadoo aan la doonayn in laga qayb qaato. (sarbeeb). TUSAALE: Dadka qaar baa meesha u yimid madaxtus oo keliya (sarbeeb).2. Kormeer aan toos ahayn oo cid hawl haysa lagu sameeyo. Ld madaxtusid. TUSAALE: *Agaasimihii baa maanta madaxtus ku soomaray shaqaalaha.*

madaxwareer (ka) m l (lammaane: madax + wareer). sidoo kale: madax-xanuun.

madax-xanuun TUSAALE: Ninkani madax-xanuun buu ka cabanayaa.

madaxweyne (ha) m l. (lammaane: madax + weyne). Qof qaran hoggaamiya. TUSAALE: *madaxweynaha dalka Soomaaliya* Bra att markera med fet stil.

madax adagaa fal (f.mg) dhego adag, aan cidna maqlayn. TUSAALE: Cali arantaas waa ka madaxadaygay.

madax bannaan (israac: madax m + bannaan (ka) m) 1. Waa gabar madax bannaan= aan guursan **exempel+förklaring???** 2. Dawlad calan leh oo xor ah ahaansho. TUSAALE: Dalawladdu laga soo bilaabo 1960 waa madaxbannaanayd.

madaxee fal (f.g) 1. Kubbad madaxa ku dhufasho. TUSAALE: Ciyaaryahanki kubbaddii buu madaxeeeyey.

madaxfurasho (m dh) lammaane: madax + furasho). Lacag la bixiyo marka qof la afduubo.

TUSAALE maxbuuskii dawladda baa soo madaxfuratay. **verb!**

madax - da /madáx/ (m, dh. pl). Koox wax hoggaamisa. Tusaale: madaxda qaranka (israac).

madaxdhaqmeed - da (m.dh.pl) (lammaane: /madáx/ + dhaqmeed) Hoggaanka qabiillada. Tusaale: Madaxdhaqmeedka ha la xushmeeyo.

Grupp 2 - il

Il 1 /il/ magac dheddig **bara en betydelse?**

il - *kelida qodobka la'*

isha - *kelida qodobka leh*

WADARTA QODOBKA LA' indho

WADARTA QODOBKA LEH indhaha

MACNE Waa xubinta aragga ee nooluhu wax ku arko.

TUSAALE. Waxa uu aadanuhu leeyahey labo indhood oo uu wax ku arko.

ISRAACAYAAL isha bidix, isha midig, **indho la'aan** indho guduud, **indho cacdeys il adeyg** **sammansättningar???**

Il iyo inkaar **(samma betydelse? som 1)**

Indho la'aan **(sammansättningar ??)**

Indha guduud

Indho shareer

Indho xanuun

Indho madoobaad

Indho fiiqid

Indhakuul

Idiom: layout?

Il gaar ah: Hålla ett öga på (inte översätta, utan förklara)

Tusaale; Dadku ha u istaagaan sidii dadka naafada ah il gaar ah loogu eegi lahaa.

Il dheer : Intellektuell

Tusaale: ha laga baaraandego oo il dheer ha lagu eego mustaqbalka wadanka.

Il daran: Sjuk

Tusaale: Caruur la il daran shuban biyood

ilbax : moder, erfaren, allmänbildad (sammansättningar!?)

tusaale??

Indho adayg: wiilkaas oo caadaystay indha adayg iyo been aan xishood lahayn. (förklaring?)

Indha-indheeyaa (fal): kontroll, översyn

Indha-indheyn -ta (magac): kontroll, översyn

Tusaale: Wasiirka ayaa kormeer **indhaindhayn** ah ku soo maray hay'adaha kala duwan.

Indha deeraley: vacker kvinna

Tusaale. Qurux badan haween waa indhadeeralay laga daba dhaco.

Indho sarcaad: illusion

Tusaale : waa shirqool cusub iyo indha sarcaad loo dhigayo bulshada.

Ilgo' (fal) : trött/hungrig (sammansättningar!?) ordklass!

Tusaale: *Ilmahaan waa ilgo'ay baahi darteed.*

250.12 - Termordlista

Varje grupp ska arbeta med ett eget ämnesområde:

Grupp 1: Biologi, Grupp 2: Fysik, Grupp 3: Matematik, Grupp 4: Grammatik (på sidorna 471-501)

Leta i gruppens bok efter termer inom det aktuella ämnesområdet.

Gör en ordlista med

- **uppslagsord** (lemma)
- **definition** (hämtad ur handboken, någonstans förklaras och definieras alltid nya begrepp som introduceras)
även en illustration kan vara bra att ha med om det går
ange alltid källan till definitionen (författare är: sidanummer)
- **exempel** (språkprov - som alltså inte är en definition, utan exempel på hur termen används i den löpande texten)

Orden ska förstås vara listade i alfabetisk ordning. De bör helst vara försedda med information om ordklass och böjning.

Varje grupp bör lämna in en gemensam ordlista som innehåller 5 termer per deltagare i gruppen.

Viktig skillnad

terminologer

dokumenterar definitioner av termer

skapar ordlistor/ordböcker

ger autentiska exempel

anger källa

ämnesspecialister

skapar definitioner av termer

(ofta i lärobok, handbok)

skapar ordlista inom sitt eget område

(ger exempel)

Grupp 3 - Matematik

Definition på somaliska, inte översättning. Använd ett citat från skolboken.

Absolute humidity	Suyac sugan
Absolute Magnitide	Laxaad sugan

Jamhuuriyadda Dimoqraadiga Soomaaliya Qaamuuska Eray bixinta ee Fisigiska.

Sida 1

Wasaaradda Waxbarashada Barbaarinta Xarunta Horumarinta Manaahijta Muqdisho 1987

Sida 1

Kimistari	English-Latin	Somaali
	Absolute Potential	Keyd sugan
	Absolute rate reaction	Dhakhso falgal sugan
	Absolutewieght	Culays sugan
	Absorbent	La nuuge

Qaamuus Dugsiyeed Af Soomaaliga
Diyaarintii
Cabdalla Cumar Mansuur iyo Annarita Puglieli 2022

Siig : Ugaarta waaweyn nooc ka mida ah oo biciidka u eg kana yar, aad u dheereeya, lehna geeso dhaadheer oo gadaal u rogan.

Siilaanyo: Nooc xammaaratada yar yar ka mida oo mulaca u eg, kana yar.

Sida 6

masaarif m.dh, lacag joogto ah oo hal beri la biishado; biil, ld **masruuf**.

Erayga la fasirayo, qeexayo	Koox naxweedka ereyga (m,dh= magac dheddig)	Erey kale oo la micne ah(ld) ereygaas la fasirayo
Masaarif	M,dh	Ld masruuf

Sida 8

Grupp 2 - Fysik

Definition på somaliska, inte översättning. Använd ett citat från skolboken.

Man brukar inte numrera orden i ordlistor och ordböcker.

Ett enkelt uppslagsord anges vanligtvis i obestämd form singular.

1. **Bedka:**(area). (m)
2. **Baylin :** förklaring, inte definition: kululayn: marka biyaha la kululeeyo ee ay isrogaan.
3. **Tijaabooyin(m,dh)(prov):** språkprov, inte definition: Jiirka ama dooliga tijaabooyin faaiido keenay ayaa lagu sameeyay.
4. **Tamarta** (energi): Tamartu waa waxa dadka iyo makiinadaha u suuro geliya in ay hawl qabtaan.
5. **Jabaq:** jabaqdu waa hir ay maqasho dhegtu.
6. **Jaantus** detta är nog inte en term inom fysiken.
7. **Jiyoofisigis** waa iskutaga joqraafiga iyo fisigis.
8. **Xawaare:** xawaare waa xaddi ka soo qeexaya xawliga ay ju socoto walaxi. Sumadiisuna waa "V". Halbeega caalamiga ah waa "Si" ee xawaaruhu waa m/s.
9. **Xoog(kraft)** (m.l): waa fal kasta oo bedela ama isku daya in uu bedelo xaalad ama negaanshaha walaxi ku jirto.
10. **Danabaysan**
11. **Danab**
12. **Danabcabbiraha:** (m.l) waa aalad si fudud loogu ogaado astaamaha danbayad:
(Wasaaradda Waxbarashada Itoobiya (2003: 107-138))
13. **Sallax**
14. **Saynis Dabiici:** Saynisdabiiciga (m.l)Fisigis, Kimisteri iyo Baayoloji, fiisigisku waa laan kamid ah sayniska dabiiciga, waa barashada dabeecada maaterka, tamarta, iyo xidhidhkooda.
15. **Dhulgariir** (Earthquick)
16. **Dhumucda**
17. **Cufnaan**(densitet) (m.dh). Waa xajmiga uu shay leeyahay ama xaddiga cabirka shey , halbeegiisuna waa kg/m³.
18. Caabbi:
19. Cufisjiidad(gravitation),(m,l): waa awooda isa soo jiidashada ka dhaxaysa laba shay oo kasta. "Xooggagu waa labalaba, haddii aad derbi cadadiso isna wuxuu kugu cadaadiyaa mid la mid ah"Newton. sida dayaxa iyo dhulka.
20. Fiisigiska (physics) m.l waa barashada (indha indheynta) cilmiga inagu xeersan
21. Fogaanta (distance) waa inta ay isku jiraan labo shay
22. Qirinqiir (critical
23. Qulqulka Danabka:
24. Qotinka
25. Karaar(hastighet/fart/takt)(m.l): waa dhaqsaha isbedelka korodhka xawaaraha waxaanna lagu cabiraa mitir halkii seken ee laba jibaaran(m/s²)
26. **Kalfin** waa halbeeg lagu xisaabiyo heerkulkan
27. **Kaynaan** waa xadi saleed lagu cabiro xawliga ay u socoto walaxdu iyo jidaday u socoto
28. Madhxiye (capacitor), fiisigis, m,l,k (madhxiyaha, m,l w) madhxiye m.l (-yayaal, m.l/dh) (fiis.) Ratibaad laba gudbiye oo uu ma-gudbiye u dhexeeyo, leh awoodda kaydinta

saldanabka (Charge). Tusaale: Madhxinta madhxiyuhu waxa ay ku xirantahay xajmiga, qaabka iyo habka ratibaadda gudbiyeyaasha. (C. Mansur & Annarita P.)

29. Mug (volume)
30. Marin (Channel)
31. Mareeg (Circuit)
32. Midab kala-reebe (colour filter)
33. Magdhabe (compensator)
34. Madoorsoome(mayaal)(m.l)(variabel). Madoorsoomuhu waxba kama bedelo tiro la isku geeyay ama la isku dhuftay.
35. **Walax**
36. **Heerkulka** (temperatur). waa cabbirka darajada qabowga iyo kulaylka ama celceliska mulkulka tamar socodka walaxda.
37. **Heerkulbeeg**, Qalabka cabiraada lagu isticmaalo (termometer).
38. Hoorlaawe (Aneroydh)
39. Hoor () dareere
40. Hoorlaawe (Aneroydh)
41. **Amin** (tid): waa waqtiga u dhexeeya bilowga iyo dhamaadka wax ama shay waxaana lagu cabiraa sekan ”sek”. Summadeedu waa ”t”
42. Islis(friktion)(m.l) : Xoogga islisku waxa uu samaysmaa marka laba shey midkood uu ku dul socdo midka kale.
43. **Umibax**: waa isbadalka dareeruhu Isku badalo umi oogada walaxda heerkilkasta.

Raadraac

Wasaarada waxbarashada, Ethiopia. Fisigis fasalka 7:aad. (2003:10-105)

Wasaaradda Waxbarashada Itoobiya (2003: 107-138): *Fisigis, fasalka toddobaad*

Raadraaca”madbacadda qaranka Xamar 1976” (Form1 Fiisikis)

Grupp 1 - Biologi

Cagaariye (ha) magac lab

Cagaarside (ha) magac lab

Tus: **Cagaarside**yaashu waa meelaha ay ku samaysmaan kaarbohaydaraydyadu.

Man kunde skriva

fuuqunugeed (ka) ama **fuuqa unugga**. Tus:

Fuuqa unugga (da) magac lab— (detta är en fras, då anger man inte ordklass och genus)

Tus: moqorradan oo aan waarin waxaa laga helaa qaar ka mid ah unugyada xoolaha

Lammaane: fuuqunugeedyada (fuuq + unug).

Kurtin: magac lab

Kurtin: keli aan cayinnayn

KurtinKa: keli cayiman.

Kurtimo: wadar aan cayinnayn.

Kurtimada: wadar cayiman

Macne: Meesha laamaha iyo caleemuhu ka bixi karaan. **källa?**

I en termordlista behövs kanske inte en så omfattande information om böjning

kurtin (-ka; kurtimmo -da). Macne: ...

Iniinley: magac dheddig

Iniinley: keli aan cayinnayn.

Iniinleyda: keli cayiman.

Macne: waa dhir leh xubno-tarameed u gaar ah sida ubax iyo Toobin.

Tusaale: Dhirtu waxay soo saartaa **iniin**. **ordet finns inte i exemplet**

Neef: Magac dheddig

Neef: keli aan cayinnayn.

Neefta: keli cayiman

Neefo: wadar aan cayinnayn

Neefaha: wadar cayiman

Macne: Dhirtu cuntadooda waxa ay ka sameeyaan kaarboon -laba-oksaaydh, kaas oo ay ka helaan hawada ku hareeraysan.

nud m.l. k. aan cayinnayn

nudka m. l. k. cayiman

nudad m. l. w aan cayinnayn

nudadka m. l. w. cayiman

Koox unugyo ah oo isku mid ah, shaqo gaar ahna wada qabta.

Tusaale: Nudo kala duwani marka ay isbiirsadaan waxaa lagu magacaabaa xubin.

pl. nudo ? nudad ?

nud m.dh Meesha la iskaga xiro xarko, dun iwm.

nude m=l (ɔdayaal, mɔdh) (c=nafl.) Urur unugyo ah oo u habaysan inay wada qabtaan hal shaqo ama in ka badan oo u gaar ah, tusaale ahaan, nudaha dareenwadku waxay gaar u yihiin

inay qabtaan gudbiyaanna nashaadinta. Organnada sida wadnaha ama kelyaha waxay ka koobanyihiin noocyo badan oo nudo kala duwan ah. (Q M&P 2012)

Nudka carjawda (cartilage tissue): nudka carjawdu waa mid qallafsan oo liifsan. Carjawdu aad bay u xoog weyn tahay, oo la ma jeexi karo, laakiin mindi af leh waa lagu jari karaa.

Nud ebitiliyam ah (epithelium tissue): Ebitiliyamku waxa uu daboolaa oogada bannaan ee dibadda iyo gudaha jirka.

Nudka duxda ah (adipose tissue; adhi-pows) waxa ay u badan tahay unugyo duxeed (fat cells/ adipocytes), waana uu ku yaryahay maytrikisku. Nudkaas duxda ahi waxa ay qabataa saddex hawlood oo gaar u ah: Waxa ay kaydisaa duxda oo jirku qaadan karo si uu tamar u helo marka uu u baahdo, Waxa uu jirka ka gargaartaa in aanu kulku ka lumin. Markaas duxdu waxa uu jirka u tahay buste ka hooseeya maqaarka. Waxa uu ilaalisaa xubnaha jilicsan ee jirka, sida kelyaha.

Nud iskuxire ah (connective tissue; kon-nek-tiv): Nudahani waxa ay isku xiraan, tiiriyaanna nudaha kale ee jirka, waxaana jira noocyo badan oo muuqaalkoodu aad u kala duwan yahay, laakiin iskaga mid ah hawsha ay qabtaan oo iskuxiris ah, iyo asaaska dhismahooda.

Nudka lafta (bone tissue: waa nudka iskuxiraha nooca ugu adag. Inta badan wa liifyo kollajiin ah oo ay maytrikiskii adkaysay cusbo macdan ah.

Ubaxley: Magac dheddig.

Ubaxley: keli aan cayinnay

Ubaxleyda: keli cayiman

Macne: waa dhirta ubaxa leh.

Tusaale: Geedku ubax buu leeyah

Unugyo (da) magac lab **singular?**

Tus: unugga waa dhismaha ugu yar ee noolaha.

Weyneeye (ha) magac lab. Weyneeye waa aalad loo isticmaalo in lagu arko waxyaabah aadka u yar ee annan isha arki karin. (c. 1, b. 5) Tusaale:

Xashin (ta) dhedig

Tus: weel unugyadu u adeegsadaan kaydinta iyo raridda alaabta

xashin m.dh (-imo, m.l) Maqaar harag ari oo laysku tolay ka samaysan oo lagu kaydiyo abuurka birqalaxda iwm. (Q M&P 2012)

Xidid: Magac lab

Xidid: keli aan cayinnayn

Xididka: keli cayiman

Xididdo: wadar aan cayinnayn

Xididdada: wadar cayim

Macne: Marka iniintu biqisho waxa ay soo saartaa xidid si ay u hesho nafaqo iyo biyo carradana isugu dhidibto. Xididkan waxaa lagu magacaabaa xidid horeed. Xididku waxa uu geedka ku dhidbaa dhulka si uu ugu sugnaado meeshiisa oo aan dabayl iyo roob tooni u

qaadin. Waxaa kale oo hawlaha xididka ka mid ah in uu carrada ka soo nuugo biyaha iyo macdanta geedku u baahan yahay.

israac: gaska Xididka:

Macne: unugyada dub-duleedku waxa ay leeyihiin fiiqtimo ka soo baxa xuubkooda, oo lagu magacaabo **gaska xididka** aadna u tira badan. Gaskani waxa uu aad u kordhiyaa soo nuugista biyaha iyo macdanta. **Tusaale:** laantu waxay leedahay kurtimo badan.

gas xidid m^ol (-dyo, m^odh) Kor ka bax hal unugley ah oo dhuumaysan oo ka soo baxa dubka sare ee unugga xididka. Waxa uu leeyahay derbi dhuuban oo had iyo jeer deris la ah carrada. Tiro badan oo gas xidid ah ayaa ka baxa dub duleedka, marka uu xididku sii dheeraadana waxa baaba'a gas xididka gaboobey waxaana soo baxa mid cusub. (Q M&P 2012)

Tixraac: Buugga Bayooloji 1 Dugsiga Sare. Muxammad Yuusuf, 15 - 21

Grupp 4 - Grammatik

Ett enkelt uppslagsord anges vanligtvis i obestämd form singular.

	cayime (m.l.) Cayimayaashu waa koox u qaybsan afar qaybood markii laga eego xagga waxqabadkooda micneed, yacnii kala qaybintoodu waxay la xiriirtaa nooca xogwarran ee ay ku biirinayaan, hadba magaca dibkabe ahaan loogu lifaaqayo (Mansur & Puglielli 2022 :475).
caýn	m.dh (nax.)-ta Dir naxweed ku shaqa leh in ay kala saarto labka iyo dheddigga ee magacyada, magacuyaallada iyo qaabka falalka (tus. inantu way seexatay). Ereyada weertan cayn dheddigeed ayey wada muujiyeen magaca, magacuyaalka iyo falkuba. (Mansuur iyo Puglielli 2022 99).
Dibkabayaasha lahaanshaha	Dibkabayaasha lahaanshuhu waxay u kala baxaan lab iyo dheddig, waxayna muujiyaan waxa uu milkiiluhu leeyahay (Mansur & Puglielli 2022 477). inte bra definition
Tilmaame	Tilmaamayaasha, sida qodobbada, ayaa magaca gadaal looga lifaaqaa (Mansur & Puglielli 2022 477). språkprov/exempel, inte definition
Dibkabayaasha weyddiinta	Waxaa loo adeegsadaa marka la weyddiinayo, in la ogaado magaca qofka yeelaha ama layeelaha ah (Mansuur iyo Puglielli 2022 478).
dibkabe	Lifaaq kagu dhejiyo sal magac ama fal dhammaadkiisa, yacnii dhiniciisa midig. Tus. "Dukaanle baa illinka furay" (Mansuur iyo Puglielli 2022 153). detta är hämtat från ordboksdelen
Fal dibkabe	Falalka dibkabayaasha leh waxay iswaafaqsanaanta falka iyo yeelaha ku leeyihiin isqabadka salka iyo nadooca dambe, halka falalka horkabayaasha lehi ay ku muujiyaan iswaafaqsanaanta salka hortiiisa. Arrinta kale ee u gaarka ah falalkan horkabayaasha leh waa iyadoo lagu kala saaro joogtada iyo tagtada Tusaale waan qor-aa waad qor-taa waan qor-naa waad qor-taan iwm källa?
falalka	fal (-ka, falal -ka, m.l.) Falku waa qaybta ugu muhiimsan ee weerta, wuxuuna leeyahay dabeecado sarfeed iyo micneed oo u gaar ah (ibid 483).
Falalka horbaha	Kooxdani waxay ka kooban tahay falal tiradoodu ay aad u kooban tahay, haddana adeegsigoodu aad buu u badanyahay. Waxay leeyihin lifaaqyo horkabe iyo dibkabeba ah oo isrograga. Kooxdan waxaa ugu muhiimsan shantan fal ee hoos ku xusan aqoo, aal, imow, dheh, ahow. källa?
Falgudbe	Falmagudbe Waa fal si toos ah ugu xiran magaca yeelaha oo keliya, magaca aan yeele ahayna si toos ah uguma xirmi karo falka, sidaa darteed wuxuu gan ahaan u adeegsadaa horyaale isku xira (ibid) .
Falkaaliye	falkaaliye (-ha, -yaal, -yaasha) Falalka qaarkood waxay kaaliyaan fal kale, waxayna isku noqdaan hal shay (Mansuur iyo Puglielli 2022 492). hal xubin weereed ?
Falkaaliye	Falkaaliyeyaasha Falalka qaarkood waxay kaaliyaan fal kale, waxayna isku noqdaan hal shay, sida aan ka arkayno weerta soo socota. Cali baa dugsigan dhigan jiray (Mansuur iyo Puglielli 2022 492)
Falmagudbese	Waa fal si toos ah ugu xiran magaca yeelaha oo keliya, magaca aan yeele ahayna si toos ah uguma xirmi karo falka, sidaa darteed wuxuu gan ahaan u adeegsadaa horyaale isku xira (ibid).

horyaale	Curiye aan doorsoomin oo hawshiisu tahay in layeele dadban uu qabadsiiyo falka weerta. Tus. "Safiya baa salligaas ku tukatay" (Mansuur iyo Pugliegli 2022 227).
Isrogrog	Tusaale: Falalka isrogrogan raacsani waa falal gaar ah, oo badankoodu ay leeyihiin micno aan ka fogayn sifada, haseyeeshee, markii laga eego xagga sarfaha waxay u dhaqmaan sida falka, waxayna mar walba ay ku lifaaqan yihiin falka ahaw. Sidaa awgeed waxaa lagu magacaabaa "fal sifo". Tus. waan dheerahay waan dheeraa (dheer+ahaa=dheeraa) waad dheertahay waad dheerayd (dheer+ahayd=dheerayd) (Mansuur iyo Pugliegli 2022 488)
Joogtada caadaley	Joogtada caadaleyda ah waxaa loo adeegsadaa fal la caadaystay oo mar hore la bilaabay, gaarayana ilaa laga gaaro waqtiga hadluhu uu soo saarayo dhambaalka Nuur subax walba dugsiga ayuu aadaa Anigu maalin walba dugsiga ayaan aadaa (Mansuur iyo Pugliegli 2022 484).
Joogtada socota	Waxaa loo adeegsadaa fal lagu jiro hawshiisa marka laga hadlayo ama fal dhici raba timaaddo dhow (Mansuur iyo Pugliegli 2022 484).
joogto	Ammin faleed tilmaama fal dhacaya isla marka la joogo oo lagu dhawaaqayo warka. (Mansuur iyo Pugliegli 2022 259).
Joogto socod	Ammin faleedka joogto oo laba nooc ah a. Joogtada socota waxaa loo adeegsadaa fal lagu jiro hawshiisa marka laga hadlayo ama fal dhici raba timaaddo dhow. Nuur maanta dugsiga ayuu aadayaa Anigu haatan dugsiga ayaan aadayaa b.
keli	Lidka wadarta (tus. gabar (keli) gabdho (wadar)); eeg tiro.
Magac	Waxay tilmaamaan dad, duunyo, shay, ra'yi, fal iwm (Mansuur iyo Pugliegli 2022 471).
magacuyaal	Qayb hadalka ka mid ah oo magac baddesha waxayna kala yihiin; m. ebyoon oo ah kuwa keligooda istaaga oo qodob yeelan kara (aniga, adiga iwm), iyo kuwo aan abyoonaan ama dhammayn, qodobna qaadan karin (i, na, ku, idin). (Mansuur iyo Pugliegli 2022 307).
Magacuyaallo	Weyddiimeed Magacuyaallada soo socda waxaa la adeegsadaa oo keliya marka la doonay (Mansuur iyo Pugliegli 2022 482)
Nadooc faleedka	Nadooc faleedku waa qaybta lagu dhejiyo salka dhammaadkiisa, waxayna salka ku kordhisaa micna dheeraad ah, isbeddello ayaana ku dhaca qaybtan, arrintaasuna waxay ku xiran tahay qofka yeelaha ah, tirada iyo caynta yeelaha, amminka la qabtay falka, iwm (ibid 484).
qodob	Qurub magacyada qaarkood ka raaca dhammaadka si uu uga dhigo wax cayiman. Tus. "Aqal-ka", "inan-ta" Qodobka oo kaaliniisu tahay in uu cayimo magaca laga hadlayo (Mansur & Puglielli 2022 475).
qurub	Macag caam ah oo tilmaama curiyeyaal aan lahayn micno u gaar ah marka ay keligoodu yihiin, waxayse qayb weyn ka qaataan xagga dhismaha weerta, waxaana ka mid ah "ma" oo ah q. diidmo; "baa"/"ayaa", "aa" oo ah q. diiradeed magac; "waa" oo ah q. diiradeed fal; "ma", "miyaa" oo ah q. weyddiimeed. m.f.dh, qurbid. (Mansuur iyo Pugliegli 2022 368).
Sammi	Waa ereyo micno wadaaga, laakiin qaabkoodu uu kala duwan yihiin, sida illin iyo irrid. Haddaba ereyga sammida ahi wuxuu ku qoran yahay dhammaadka micnaha ereyga kale, kaddib astanta (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 9).

shibbane	Xaraf aan kaligii lagu dhawaaqi karin in shaqal lagu daro ma ahee; waxaa la maqli karaa kolka uu shaqal weheliyo. Tus. "b(a), t(a), j(a) iwm". (Mansuur iyo Pugliegli 2022 398).
tagto	Qaab faleed tilmaama ammin (Mansuur iyo Pugliegli 2022 414).
Tagto fudud	Waa fal dhacay oo mar keliya dhacay (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 485)
timaaddo	Ammin faleed tilmaama fal aan weli dhicin (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 421).
wadar	Lidka ereyga kelid ah. (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 438).
sarfe	Daraasadda qawaaniinta ku salaysan dhismaha ereyada xagga samaysankooda iyo xagga isrogrroogooda (Mansur & Puglielli 2022 :389).

250.13 – Termorlista 2

Fortsätt förra veckans arbete med att samla in termer från följande böcker.

Cirka fem termer per person.

Grupp 1: [Biologi](#), Grupp 2: [Fysik](#), Grupp 3: [Matematik](#), Grupp 4: [Grammatik](#) (på sidorna 471-501)

Leta i gruppens bok efter termer inom det aktuella ämnesområdet.

Ett bra sätt att hitta termer kan vara att börja med att leta i innehållsförteckningen och i rubrikerna i boken.

- Varje ordboksartikel bör utformas som löpande text, inte som tabell.
- Uppslagsordet ska stå i ordets grundform. Uppslagsordet ska börja med liten bokstav. Det bör framhävas med fet stil.
- Inom parentes kan man ge information om böjning och ordklass.
- Sedan ger man definitionen följd av en källhänvisning inom parentes.
- Sist kan man ge något eller några exempel som på ett tydligt sätt visar hur termen kan användas i text.
- Termerna i termlista ska vara sorterade i alfabetisk ordning. Termerna bör inte numreras.

Till exempel

term (*-en, -er, -erna; substantiv*) En term är ett ord eller en fras som används inom ett visst verksamhetsområde och där har en speciell eller noggrant bestämd betydelse (Svenska Akademiens ordbok). Ex. *Han svänger sig gärna med konstiga **termer** för att verka expert. Hon letade efter den rätta juridiska **termen**.*

Grupp 3 - Matematik

Xisaaab

Matamatik

Isirro mutaxan -isir-o-da

Qeexid/defination: Tirada mutaxani waxay leedahay laba isir oo aan islé ekayn oo midkood yahay 1. Isirka kale waa inuu noqdaa tirada qudheeda.

Haddii tiro isirradeedu ay yihiin hal iyo iyada oo qudhah,

Tiradaas waxa la yidhaa tiro mutaxan.

Bogga /sida 4-7

2. **Dhextaalka laba urur** waxa weeye ururka ay ku jiraan ku tirsanyaasha ay labada urur wadaagaan

Bogga/sida : 10

3. Xididka laba jibbaarka -ciyiman labeed

Qeexid /definition: Haddii ay tiro tahay taranta laba tiro oo isleeg, mid walba oo ka mida ah labadaa isir ee isleeg waxaa loo yaqaan xididka laba jibbaar.

4. Dhufsanyaasha

Qaaxid -Definition: Dhufsanyaashu ay wadaagaan laba ama dhawr tiro, ka u yar waxaa loo yaqaannaa dhufsane u yaraha ay wadaagaan tirooyinkaasi.

Marka la soo gaabinayana waxaa loo qoraa DH.Y.W

Bogga 15

Reference

Wasaaradda waxbarshada iyo Barbaarinta. 1976. *Buugga Xisaabta, Fasalka Afraad*. Muqdisho.

Grupp 4 - Grammatik

cayime (-ha, -yaal, yaasha, magac.) Cayimayaashu waa koox u qaybsan afar qaybood markii laga eego xagga waxqabadkooda micneed, yacnii kala qaybintoodu waxay la xiriirtaa nooca xogwarran ee ay ku biirinayaan, hadba magaca dibkabe ahaan loogu lifaaqayo (Mansur & Puglielli 2022 :475).

Tusaale: *Magacyadu waxay la socon karaan cayimayaal, kuwaas oo dib loogu lifaaqo magacyada uun.*

caýn (-ta, magac) Cayntu waa dir naxweed ku shaqa leh in ay kala saarto labka iyo dheddigga ee magacyada, magacuyaallada iyo qaabka falalka Tusaale: *Inantu way seexatay, inankuse waa soo jeedaa. Ereyada weertan cayn dheddigeed iyo cayn labeed ayey wada muujiyeen: magaca, magacuyaalka iyo falkuba.* (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 99).

Tusaale: *Si loo kala saaro caynta magacyada mataanaha ee hal alanlaha* (Mansuur iyo Pugliegli 2012: 897). **kanske kan man hitta ett exempel som är mera "hjälpsamt"?**

dibkabe (-ha, -yaal,-yaasha, magac) **Dibkabe** waa lifaaq lagu dhejiyo sal magac ama fal dhammaadkiisa, yacnii dhiniciisa midig. (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 153).

Tusaale: ...**magacyadan waa la wadarayn karaa iyagoo lagu lifaaqayo dibkabe wadareed...**

fal (-ka, falal -ka, magac) **Falku** waa qaybta ugu muhiimsan ee weerta, wuxuuna leeyahay **dabeecado sarfeed iyo micneed oo u gaar ah** (ibid :483). (Mansur & Puglielli 2022 :475).

Tusaale: *is waa magacyaal aan isbeddelin oo layeele ah, muujinayana in falku uu ku noqonayo isla yeelaha ama wax la is weydaarsanayo.*

falguudbe (-ha, -yaal -byo; magac) **Falguudbuhu** waa falka si toos ah isku xiro magaca yeelaha **ah iyo midka layeelaha ah**, waxaana ka mid ah falalka: baro, qor, kari, qarso iwm (Mansur & Puglielli 2022: 494).

Tusaale: ...*mid walba agtiisa waxaad ku qortaa qaab saleedka falkaas iyo astaan naxweediisa, sida: fg1 (falguudbe isrogrogga 1aad), fg2 (falguudbe isrogrogga 2aad), fmg1 (falmagudbe isrogrogga 1aad) iyo fg3 (falguudbe isrogrogga 3aad)* (Mansur & Puglielli 2022: 516).

falmagudbe (-ha, -yaal, yaasha; magac) **Falmagudbuhu** waa fal si toos ah ugu xiran magaca **yeelaha oo keliya, magaca aan yeele ahayna si toos ah uguma xirmi karo falka**, sidaa darteed wuxuu gan ahaan u adeegsadaa horyaale isku xira (Mansur & Puglielli 2022: 494).

Tusaale: ...*mid walba agtiisa waxaad ku qortaa qaab saleedka falkaas iyo astaan naxweediisa, sida: fg1 (falguudbe isrogrogga 1aad), fg2 (falguudbe isrogrogga 2aad), fmg1 (falmagudbe isrogrogga 1aad) iyo fg3 (falguudbe isrogrogga 3aad)* (Mansur & Puglielli 2022: 516).

hab amar (-ka, -ro, -rada , magac) waa qofka hadlaya waxa uu sheegayo [habka uu] inoogu soo gudbinayaa si amar ama waano ah (Mansuur iyo Pugliegli 2022:486). Tusaale: *fal waxaa ku filan in falka laga dhigo fal amarka oo keliga ah kaddibna la eego falka dhammaadkiisa.* (Mansuur iyo Pugliegli 2022:488)

horyaale (-ha, -lo -lada, magac) Horyaale waa afar qurub: u, ku, ka, la, oo bartoodu tahay falka ka hore. Waxaana weerta gudaheeda looga adeegsadaa sida gan isku xirta falka iyo qaar ka mid ah magacada aan yeelaha ahayn (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 494)

Tusaale: *La waa horyaale tilmaama la jirid ama wadajir. U waa horyaale 4 siyood loo adeegsado*

Joogto (-da, magac), **Joogto** waa qaab faleed tilmaama fal dhacaya isla marka la joogo oo lagu dhawaaqayo warka. (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 259).

Tusaale: *iyagoo ku nadoocsan qofka I iyo II oo keliga ah oo amminkooduna yahay joogto caadaley, tagto fudud iyo timaaddo*

keli (-da, magac) **Keli** magacyada kelida ah malaha qaab ama lifaaqyo gaar ah, waxayna **tilmaamaan dad, duunyo, shay iyo fal.**

Tusaale: *haddii magac lab oo **keliga** ah uu ku dhammaado: b, d, n, l, r, waxaa laballaabma shibbanaha ugu dambeeya.*

magac caadyaal (-ka, -lo, -lada; magac) oo ah oo tilmaamayaan wax nool ama shay la arki karo oo la taaban karo (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 471)

Tusaale: *magacyada soo socda u kala saar magacyo caadyaal ah iyo magacyo cillanaad ah* (Masnuur iyo Cali 2022: 9)

magac cillanaad (-ka, -yo, -yada, magac) **Magacyo cillanaad** [wax]ay tilmaamayaan wax shanteenna dareemayaal aanu dareemi karin (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 471).

magacuyaal (-ka,-lo,-lada, magac). **Magacuyaal** waa qayb hadalka ka mid ah oo magaca baddesha waxayna kala yihiin; **magac** ebyoon oo ah kuwa keligood istaaga oo qodob yeelan kara (aniga, adiga iwm), iyo kuwo aan ebyoonayn ama dhammayn, qodobna qaadan karin (i, na, ku, idin). (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 307).

Tusaale: *Sida muuqata qofka 3° ee keliga ama wadarta ah ma laha qaabka **magacuyaalka** dhimman ee layeelaha ah* (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 480).

nadooc faleed (-ka, yo, -yada magac) **Nadooc faleedku** waa qaybta lagu dhejiyo salka dhammaadkiisa, waxayna salka ku kordhisaa micna dheeraad ah, isbeddello ayaana ku dhaca qaybtan, arrintaasuna waxay ku xiran tahay: qofka yeelaha ah, tirada iyo caynta yeelaha, amminka la qabtay falka, iwm (Mansur & Puglielli 2022 :484).

Tusaale: *Bal eega falka qor iyo sida **nadooc faleedkiisa** isu rogrogo.*

qodob (-ka, -yo, -yada; magac) **Qodobka** waa qurub magacyada qaarkood ka raaca dhammaadka si uu uga dhigo wax cayiman. (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 363).

Tusaale: *Xitaa **qodobka** kii/tii waxa loo adeegsan karaa magacuyaal ahaan marka la doonaayo, in la qariyo qof magaciisa.*

qurub (-ka, -yo, -yada, magac), **Qurub** waa macag caam ah oo tilmaama curiyeyaal aan lahayn micno u gaar ah marka ay keligood yihiin, waxayse qayb weyn ka qaataan xagga dhismaha weerta, waxaana ka mid ah: "ma" oo ah qurub diidmo; "baa"/"ayaa", "aa" oo ah qurub diiradeed magac; "waa" oo ah qurub diiradeed fal; "ma", "miyaa" oo ah qurub weyddiimeed (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 368).

Tusaale: ***Qurubyadan** hawshooda aasaasiga ahi waa xiriirinta ereyada ama weeraha* (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 496).

shibbane (-ha,-nayaal,yaasha, magac) **Shibbane** waa **xaraf** aan keligii lagu dhawaaqi karin in shaqal lagu daro ma ahee; waxaa la maqli karaa kolka uu shaqal weheliyo (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 398).

Tusaale: *Alan (syllable) waa qaybta ugu yar ee lagu dhawaaqi karo, oo ka kooban hal shaqal, oo raaca hal **shibbane*** (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 506)

tagto (-da, magac) **Tagto** waa qaab faleed tilmaama ammin (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 414).

timaaddo (-da, magac) **Timaaddo** waa qaab faleed tilmaama fal aan weli dhicin. (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 421).

wadar (-ta, magac) **Wadarta** waa wixii hal ka badan. (Mansuur iyo Pugliegli 2022: 438).

Tusaale. *Magacyada labka ee keliga ah waxay ku wadaroobaan dibkabayaal kala duwan*

Grupp 2 - Fysik

Fiisigis (- ka, - m, l) Fiisigisku waa barashada (indha indheynta) caalamka inagu xeersan. Intaan wax indha indheynayno caalamkeena iyo walxo intee leg buu caalamkeenu ka kakoobanyahay (xeerka Dabiciga) fisigis waa saynis fudud, oo wax indha – indheeya cabbirana. (CUTUBKA 1 aad bogga 2 aad)

Bayofisigis (- ka, - m, l) waa iskutaga bayoolojiga iyo fisigis. (Cutubka 1aad Bogga 4aad)

Astiifisigis (- ka, - m, l) waa isku taga astronamiga iyo fisigis. (Cutubka 1aad Bogga 4aad)

Jiyoofisigis (- ka, - m, l) waa iskutaga joqraafiga iyo fisigis. (Cutubka 1aad Bogga 4aad)

Makaanikis (- ka, - m, l) **Waa socodka walaxda duleed** (Cutubka 1aad Bogga 5 aad)

Mekanik är det område inom matematik och fysik som handlar om förhållandet mellan kraft, materia och rörelse mellan fysiska objekt. (Wikipedia)

Jabaq (- da, -yo- m, dh) Barshada gudubka, samaysanka & si **fooywke** jabaqda (Cutubka 1aad Bogga 5 aad)

Muraayad (- da, do- m, dh) Barashada, ilayska, gudubka, & sifooyinka ilayska (Cutubka 1aad Bogga 5aad)

Danab (- ka, - m, l) Waxa uu Fahansiiyaa **danabka** negi, socodka iyo xidhiidhada u dhexeya danabka, iyo sifooyinka birlabta (Cutubka 1aad Bogga 5aad)

kul (- ka, - m, l) Waa barashada heerkulka Gudubka heerkulke, isbadalka molokiyuulada qiyaastooda (Cutubka 1aad Bogga 5aad)

Nukleerfisigis (- ka, - m, l) Barashada xidhiidhka atamka nuklerka (Cutubka 1aad Bogga 5aad)

Astaroonami (- ga, - m, l) Waa barashada walxaha kala baxa sida ,xidigaha galaags (Cutubka 1aad Bogga 5aad)

Cabbir (- ka, - m, -l) **waa fulinta hawlgalka Fisigis, Fisigis waxa laga helaa warbixinta xadiyada ee walxaha lagu cabbiro** (Cutubka 1aad Bogga 7aad)

Cabbirsaleed (- ka,- m,l) waa cabbirsaleedka sitoos ah loo cabiro laguna qeexi karo sida cabbir saleed yadokale. Dherer, cuf, iyo Aminta waa tusaalayaal cabbirsaleedka asaasiga. (Cutubka 1aad Bogga 8aad)

Xaddiyad (- da,- m,l): waa xaddiyada lagu cabbiro sida waxaa lagu xisaabiya iskudarka (ama isku dhufashada) laba ama in ka badan oo xaddisaleed ah (Cutubka 1aad Bogga 9aad)

Xaddifoolwaa (- ga,- m,l) waa xaddiyada fisigeed ee leh laxaad kaliya balse aan lahayh jiho. (Cutubka 1aad Bogga 10aad)

Dherer (- ka,- m,l) waa midka mida cabbir saleedka (aas-aasiga) kaasoo qeexa fogaanta laba barood (Cutubka 1aad Bogga 10aad)

Socod (- ka,- m,l) waa isbedel joogto ah oo la badalo meesha oo ku dhaca meesha walaxi taalay markeedii hore lana yidhaa barta tixraaca (Cutubka 2aad Bogga 20aad)

Fogaan (- ta,- m,dh) waa xaddi saleed (Fisikis) kaasoo Qeexaya dhererka u dhexeeya baraha (meelaha) waa wadarta guud ee dhererka marinka socdaalka ay walaxdu samayso waxay ku xidhan tahay marin uu maray.(Cutubka 2aad Bogga 22aad)

Keynaan (- ka,- m,l) waa xadi saleed Lagu cabiro xawliga ay usocotay walaxdu iyo Jihaday usocotay . Sidaas darteed keynaanku waa xadi leeb sumadiisuna waa (v) r (V oo leh Fallaadh (Cutubka 2aad Bogga 27 aad)

Xawaare (- ha,- m,l) waa xaddi kaasoo qeexaya xawliga ay ku socoto walaxi. sumadiisuna waa ‘v’ halbeega caalamiga ah (Si) ee xawaaruhu waa mitir sekenkiiba (m/s) (Cutubka 2aad Bogga 22 aad)

Hastighet är inom fysik en storhet för att beskriva rörelse. Storheten är definierad som förändring av läge per tidsenhet. Hastighet har dimension längd per tid och betecknas vanligen v, från latinets velocitas. [Wikipedia](#)

Definition: Förändring av läge per tidsenhet

Raadraac Fisigis Fasalka toddobaad, Wasaarada Waxbarashada, Ethiopia 2003 (E.C)

Grupp 1 - Biologi

Cagaariye (ha) magac lab - klorofyll

Cagaariye waa awoodda ay dhirtu cuntada ku sameyso.

Tus: Cagaarsideyaashu waa meelaha ay ku samaysmaan kaarbohaydaraydyadu.

Cagaarside laga helo unugyada dhirta waaweyn iyo aljiga. Marka laga reebo cagaarbuluugga ah dhirta waaweyn. C-duhu wuu wareegsanyahay sida saxanka oo kale, laakiin ka aljigu wuu muuqaalo badanyahay. (Mansuur & Puglielli 2012)
Detta är inte heller någon definition.

Klorofyll är det ämne som ger växter deras gröna färg. Ämnet spelar en avgörande roll i fotosyntesen, (det vill säga växternas omvandling av koldioxid, vatten och ljusenergi till kolhydrater och syrgas).

Fuuqa unugga (da) magac lab

Tus: moqorradan oo aan waarin waxaa laga helaa qaar ka mid ah unugyada xoolaha

Lammaane: fuuqunugeedyada (fuuq + unug).

Kurtin: magac lab

Kurtin: keli aan cayinnayn

KurtinKa: keli cayiman.

Kurtimo: wadar aan cayinnayn.

Kurtimada: wadar cayiman

Macne: Kurtin waa meesha laamaha iyo caleemuhu ka bixi karaan.

Iniinley: magac dheddig

Iniinley: keli aan cayinnayn.

Iniinleyda: keli cayiman.

Macne: Iniinley waa dhir leh xubno-tarameed u gaar ah sida ubax iyo Toobin.

Tusaale: Dhirtu waxay soo saartaa **iniin**.

toobin4 m.l 1. (bot.) Botani ahaan: dhisme taran oo laga helo ubaxla' da dhexdooda iyo qaar ka mid ah betri dhoofaytayda, loona yaqaanno istaroobilas. (M&P12)

Neef: Magac dheddig

Neef: keli aan cayinnayn.

Neefda: keli cayiman

Neefo: wadar aan cayinnayn

Neefaha: wadar cayiman

Macne: ???

Dhirtu cuntadooda waxa ay ka sameeyaan kaarboon -laba-oksaaydh,

kaas oo ay ka helaan hawada ku hareeraysan.

nud (m. l. k) Koox unuygo ah oo isku mid ah, shaqo gaar ahna wada qabta (Muxammad Yuusuf, Bayooloji Dugsi Sare 1. bogga 14).

Tusaale: Nudo kala duwani marka ay isbiirsadaan waxaa lagu magacaabaa xubin (Muxammad Yuusuf, Bayooloji Dugsi Sare 1. bogga 14). .

nudka carjawda (cartilage tissue): nudka carjawdu waa mid qallafsan oo liifsan. Carjawdu aad bay u xoog weyn tahay, oo la ma jeexi karo, laakiin mindi af leh waa lagu jari (Muxammad Yuusuf, Bayooloji Dugsi Sare 1. bogga 18). .

nud ebitiiliyam ah (epithelium tissue): Ebitiiliyamku waxa uu daboolaa oogada bannaan ee dibadda iyo gudaha (Muxammad Yuusuf, Bayooloji Dugsi Sare 1. bogga 14). .

nudka duxda ah (adipose tissue; adhi-pows) waxa ay u badan tahay unugyo duxeed (fat cells/ adipocytes), waana uu ku yaryahay maytrikisku. Nudkaas duxda ahi waxa ay qabataa saddex hawlood oo gaar u ah:

Waxa ay kaydisaa duxda oo jirku qaadan karo si uu tamar u helo marka uu u baahdo,

Waxa uu jirka ka gargaartaa in aanu kulku ka lumin. Markaasduxdu waxa uu jirka u tahay buste ka hooseeya maqaarka.

Waxa uu ilaalisaa xubnaha jilicsan ee jirka, sida kelyaha.(Muxammad Yuusuf, Bayooloji Dugsi Sare 1. bogga 18).

nud iskuxire ah (connective tissue; kon-nek-tiv): Nudahani waxa ay isku xiraan, tiiriyaanna nudaha kale ee jirka, waxaana jira noocyo badan oo muuqaalkoodu aad u kala duwan yahay, laakiin iskaga mid ah hawsha ay qabtaan oo iskuxiris ah, iyo asaaska dhismahooda. (Muxammad Yuusuf, Bayooloji Dugsi Sare 1. bogga 18).

nudka lafta (bone tissu: waa nudka iskuxiraha nooca ugu adag. Inta badan wa liifyo kollajiin ah oo ay maytrikiskii adkaysay cusbo macdan ah. (Muxammad Yuusuf, Bayooloji Dugsi Sare 1. bogga 18).

Ubaxley: Magac dheddig.

Ubaxley: keli aan cayinnay

Ubaxleyda: keli cayiman

Macne: waa dhirta ubaxa leh.

Tusaale: Geedku **ubax** buu leeyah

Unugyo (da) magac lab

Tus: unugga waa dhismaha ugu yar ee noolaha.

Weyneeye (ha) magac lab

Tus: waa aalad loo isticmaalo in lagu arko waxyaabah aadka u yar ee annan isha arki karin.

Xashin (ta) dhedig

Tus: weel unugyadu u adeegsadaan kaydinta iyo raridda alaabta

Xidid: Magac lab

Xidid: keli aan cayinnayn

Xididka: keli cayiman

Xididdo: wadar aan cayinnayn

Xididdada: wadar cayim

Macne: Marka iniintu biqisho waxa ay soo saartaa xidid si ay u hesho nafaqo iyo biyo carradana isugu dhidibto.

Xididkan waxaa lagu magacaabaa xidid horeed.

- Xididku waxa uu geedka ku dhidbaa dhulka si uu ugu sugnaado meeshiisa oo aan dabayl iyo roob tooni u qaadin. Waxaa kale oo hawlaha xididka ka mid ah in uu carrada ka soo nuugo biyaha iyo macdanta geedku u baahan yahay.

Lamaane: **gaska Xididka:**

Macne: unugyada dub-duleedku waxa ay leeyihiin fiiqtimo ka soo baxa xuubkooda, oo lagu magacaabo **gaska xididka** aadna u tira badan. Gaskani waxa uu aad u kordhiyaa soo nuugista biyaha iyo macdanta. Tusaale: laantu waxay leedahay kurtimo badan.

Tixraac: Buugga Bayooloji 1 Dugsiga Sare. Muxammad Yuusuf, 15 - 21

250.14 – Markeringar i ordböcker

Ordförrådets stratifiering

Q1

1a. Ge exempel på minst 5 ord som är "**territoriellt markerade**", dvs. inte används i hela språkområdet utan bara i vissa regioner.

1b. Slå upp orden i Mansuur & Pugliellis och Keenadiids ordböcker. Får man någon information om att orden är territoriellt markerade?

Grupp 4

1a.

kimis -**crêpe**- Keenadiid - (1976:260-61) Mansuur & Pugliellis(2022:539/2012:294)

laxoox (1976:276) (2022:294/2012:539)

qoosh -deg (1976:274) (2022:364/2012:689)

cajiin **'deg'** (1976:52) (2022:90/2012:121)

macooyo -mormor/farmor-(1976:288) (2022:305/2012:561)

1b.

Det finns ingen lexikon som nämnt någon information om ordens territoriella eller regionala.

Grupp 1

1a. Ge exempel på minst 5 ord som är "**territoriellt markerade**", dvs. inte används i hela språkområdet utan bara i vissa regioner.

1. Ciyoów = dhakhso – Banaadir (ciyow – shimbir)
2. Judhii - judhiiba = isla markii - waqooyi

kas

Wabaahiirta = hiirta – koonfur

3. Cirrid – ciridda = kulayl – Mudug
4. Lang – nin – koonfur galbeed

ciyow2 fk. Si dhaqso ah, si degdeg ah. Id ciyoon. (MP2012)

hiir gryning, problem, hög hårlinje

cirid m=dh 1. Bacaad qorraxdu kululaysay. 2. Kulaylka qorraxda. Id ciriid, cirid3. cirid1 m.l (-dyo, m.dh) Hilibka ku yaal labada fuq ee afka nafleyda oo ilkaha haya.

Grupp 2

1- Ibriiq weel biyaha iyo wixii la mid ah lagu karsho, siddo iyo naas leh kirli (Keenadiid)

Mansoor finns ej.

2- baaquli m.l (-iyo, m.dh) Weel maacuunta ka mid ah, dabool leh sidde lahayn oo wax lagu shubto. (Mansoor)

Baaquli weel godan oo dhoobo ama siin ama wax kale laga sameeyey oo cuntada lagu gurto: qaafiri, madiibad. (Keenadiid).

3- igaar m.l (igaar, m.dh) Wiil, kuray, inan. (Mansoor)

igar : wiil kuray, inan. (Keenadiid)

4- sharqaanle m.l Id harqaanle. (Mansoor).

Keenadiid finns ej.

5- abooto m.dh (-ooyin, m.l) Hooyada hooyadeed ama aabaha hooyadii; ayeeyo, macooyo. (Mansoor)

Abooto (-da) 1. Hooyo hooyadeed (keenadiid)

ibriiq m.l (-qyo, m.l/dh) Weel ka samaysan macdan, naxaas dhoob iwm oo af dhuuban, dhegdheer iyo dabool leh oo shaaha lagu karsado ama lagu shubto; kirli; jalmad. (MP2012)

harqaanle m.l (-layaal, m.l/dh) Qof dharka makiinad ku tola. Id kharqaanle, sharqaanle.

kharqaanle m.l Id harqaanle.
sharqaanle m.l Id harqaanle.

Q 2

2a. Ge minst två exempel på ord som är tidsmässigt markerade, dvs. de upplevs som **ålderdomliga ord**.

2b. Slå upp orden i Mansoor & Pugliellis och Keenadiids ordböcker. Får man någon information om att orden är tidsmässigt markerade?

Grupp 4

2a.

calako

madiidin

2b.

1. calako-korkad/dum- (2012:122)
2. madiidin- tjänare - (2022:323/2012:600)

Nej, det finns inte någon information om att orden är tidsmässigt markerade.

jidib,

midxin -

Grupp 1

2a. Ge minst två exempel på ord som är tidsmässigt markerade, dvs. de upplevs som ålderdomliga ord.

1. Wiglo = cayaar
2. Gelengel = cidlo

wiglo m.dh Cod maanseed lagu ciyaaro ciyaarta dhaantada; hirwo. Id wilgo. (MP2012)

gelengel m=dh=kh Meel cidlo ah oo aan dhir iyo dhisme midna lahayn.

Grupp 2

1- Gambo¹, M, dh (gambada) 1. Maro madow, qafiif ah, daldalool leh oo haweenku madaxa Saartaan, gaar ahaan haweenka la guursaday (speciel huvudduk för giftade kvinnor) 2. Kumi (lacag). Lacag Soomaali ka samaysnayd macdanta maarta oo u dhigmaysay 0,20 shilinka soomaaliga ah

2- Shooki, m, l (shookiyo), saldhig boolis (polisstation)

2b. Slå upp orden i Mansuur & Pugliellis och Keenadiids ordböcker. Får man någon information om att orden är tidsmässigt markerade?

Mansuur & Pugliellis ta upp båda orden utan att markera ordenstid.

Keenadiid bara "Shooki". "Gambo" finns inte i Keenadiid. Men han markerar "Shooki*" med en stjärna som betyder att ordet är nytt och inte försomaliskat än. Men det är fel. Ordet är gammalt och föråldrat.,

Shooki* (-ga) — Saldhigyada iyo jagooyinka yaryar oo ciidanka nabadda gudaha ilaaliya. (Keenadiid1976)

Q 3

- 3a. Ge minst fyra exempel på **nyord**, dvs. ord som är väldigt nya i somaliskan.
3b. Minst två ska vara av utländskt ursprung och två ska vara nybildade avledningar av somaliska rotmorfem.
3c. Förklara vad orden betyder.
3d. Ge ett autentiskt exempel (från internet) på hur varje ord används.

Grupp 4

3a.

1. **Internet-ka** 2. **Tahriib-ka** 3. **Calafdoon-ka**, 4. **Macawisley-da**

3b.

1. **internet**
2. **tahriib**
3. **calafdoon**
4. **macawisley**

3c.

1. **internet**: Sammankoppling av flera fysiska datornätverk.
2. **tahriib**: flyckt eller att emigrera till ett annat land.
3. **calafdoon** : Någon som vill ha något till exempel giftermål.
4. **macawisley**: typ av lokala arméer som skapades på de senaste åren för att bekämpa mot Al-shabaab.

gifteklar (No)

Tahriib-ka: Cararid, baxsasho, dad qaxaya oo dalkooda ka dhuunta. (Warsame2008)

Grupp 1

3a. Ge minst fyra exempel på **nyord**, dvs. ord som är väldigt nya i somaliskan.

1. lambari= barid, tusaale: qofkaas igu lambari = i bar
2. lushaa: jeclaha. y. tusaale: Qofkaas waan ka lushaa
3. inistigram
4. tiktook

baaj = batch (sv. kull) ?? B.A.

lambari f.g2 (-iyay, -isay) Wax lambar u yeelid. Id lambaree, nambaree, nambari. (MP2012)

Grupp 2

1-Taarget, yool, hadaf,ujeedo. Tus: Wuxuu taarget ka dhigtay gargaarka baniaadminimo.

2-Hoormoonada, Dheecanada. Tus. Hoormoonada waxa soo daaya qanjidhada.

3-Websaadka. Summad qoraal. Tus. Websaadada soomalidu waxay qoraan war qabiil.

4-Falcelin. Ka gilgilasho. Wasiirku wuxu ka **gilgishay** warbixintii suxufiyiinta.

5-Digreeto. Xil magacaabid. Waxa digreeto madaxweyne lagu magacaabay wasiirka

falcelin reaksjon (Guuleed2008)

Q 4

4a. **Ge ett exempel på ett ord som avslöjar något** om **användarens sociala grupptillhörighet** (t.ex. klass, kön, yrke...)

4b. Berätta vad ordet betyder, hur det används och vad det avslöjar om den som använder ordet.

4c. Ge ett autentiskt exempel (från internet) på hur ordet används.

Grupp 4

4a.

ganacsade: Ordet avslöjar yrkets tillhörighet.

badmaax: Ordet avslöjar yrkets tillhörighet.

4b.

ganacsade: affärsman, En person som jobbar med business. Ordet avslöjar att personen tillhör affärsgruppen.

badmaax: sjöman, En person som jobbar i havet. ordet avslöjar att personen tillhör viss grupp i yrkes mässigt.

4c.

Exempel: Ganacsade Indhabuur oo ah maalqabeen ku nool Finland.

Grupp 1

4a. Ge ett exempel på ett ord som avslöjar något om **användarens sociala grupptillhörighet** (t.ex. klass, kön, yrke...)

ba'ayeey = hoogayeey

Waxaa, inta badan, isticmaala marka dhibaato soo foodsaarto.

Grupp 2

Ba'ay (ba'ayeey!) kvinnor

Det betyder sorglig ord. Något dålig oväntat som har hänt.

4c. Ge ett autentisk exempel (från internet) på hur ordet används.

“Alla ba'ayeey si xun buu u dhintay.”

Q 5

5a. Ge ett exempel på ett ord som avslöjar något om **användarens ålder**.

5b. Berätta vad ordet betyder, hur det används och vad det avslöjar om den som använder ordet.

5c. Ge ett autentisk exempel (från internet) på hur ordet används.

Grupp 4

5a.

cirroole

5b.

cirroole= äldre, Någon som har grått hår och är gammal.

5c.

Haddana cirraan yeeshay oo coomir baan ahaye . (Nu har jag grå hår och är en gubbe)

Allahayow cadaabta iga hay caadil baad tahaye. (En dikt) Å min herre du är rättvis låt mig inte hamna i helvetet.

Grupp 1

5a. Ge ett exempel på ett ord som avslöjar något om **användarens ålder**.

Ayeeyo

5b. Berätta vad ordet betyder, hur det används och vad det avslöjar om den som använder ordet.

1. **Hooyadaa hooyadeed ama aabbaha hooyadiis.**

2. **Yeedhid ayeeyooy.**

5c. Ge ett autentisk exempel (från internet) på hur ordet används.

" **Ayeeyo:** waa qof [mocooydiis](#)Links to an external site. [hooyadeed](#)Links to an external site.. Taasi macnaheedu waa in **ayeeyo** tahay [waalid sadexaad](#)Links to an external site. sababto ah qofkan hooyadii ayay mocooyo u tahay".

Grupp 2

Garcad/gadhcad

Garcad/gadhcad är en man som hans skägg hår blivit vit vilket innebär den manen blev äldre

Garcad dartiis baad garta iigu dhiibteen pga min vita skägg fick jag att förmedla er

Q 6

6a. Ge två exempel på somaliska ord som du anser vara **slang**.

6b. Berätta vad orden betyder, hur de används och vad de säger om den som använder orden.

6c. Ge ett autenstisk exempel (från internet) på hur varje ord används.

Grupp 4

6a.

bug weeye

dhoorre waaye

6b.

bug weeye: Det är bluff. När någon vill förklara till någon annan att något inte stämmer.

dhoorre waaye: Han ligger efter. någon som inte hänger med vad som pågår i verkligheten. Hen förstår inte alls.

6c.

Idiriisow kani ma ahan wadad orjinaal ah ee waa feeg yacni **bug weeye** wadad run ah ma xirtaa sheygaan.

waryaa c/aziz **dhoore ayaad tahay** maxaa yeelay cheap adigoo kale ah waa layaqaanaa.

pejorativa

Grupp 1

6a: Baacso:

Wax la erylano.

Waxaan is dhahaayay, Sujui-gaan afSomali ku *baacso*.

Busaarad:

Nolol gaajo.

Tabelle dukaan horyaalla oo *busaarad* sheegaya

baacso f-g3 (-saday, -satay) Wax cararaya ceysasho. (MP2012)

Busaarad (-da) — Gaajo iyo arrad iyo nolol xun ku noolaad; dacas; dacdarro; rafaad. (Keenadiid1976)

busaarad m-dh Nolol gaajo, arrad iwm leh. Id busaaro. (MP2012)

Grupp 2

Duqa (maskulina) Slangord

Duqda (feminina) Slangord

Duqda/duqdii betydel äldre persom på svenska betyder gubbe

Ungdomar kallar varandra duqdiiyey/duqiiyow ii waran (regionalt)

Q 7

7a. Ge två exempel på somaliska ord som är stilistiskt markerade, antingen som hög stil ("finare" eller mera litterärt språk) eller låg stil (talspråkligt vardagligt språk).

7b. Berätta vad orden betyder, hur de används och vad de säger om den som använder orden.

7c. Ge ett autentiskt exempel (från internet) på hur varje ord används.

Grupp 4

7a.

abwaan

caaqil

7b.

marwo: Waa eray loogu yeero ama lagu sharfo haweenka marka la rabo in si xushmadi ku jirto loo maamuuso.

caaqil: Nin caqli badan oo bulsho meel kuwada nool ay u doorteen inuu hoggaamiyo.

7c.

marwo waa barnaamij loogu talagalay haweenka Soomaaliyeed guud ahaan.

Tuke 'caaqil ah' oo ka yaabiyay seeynisyahano

waxaa lala tashadaa nin caaqil ah.

Grupp 1

7a: Afo:

Haweeney la qabo.

Hambalyo saaxibkey Sabir iyo *Afadiisa* cusub oo maanta meherkooda ka dhacay.

neutralt ?? Basar:

Wax si tab iyo xeelad leh u xalin.

Beenaale; waxna waa boobtay, qaarna waalagaa basarsaday.

Grupp 2

Garaad: Hög stil (finare/litterärt språk):

Waryaa: Låg stil (talspråkligt/vardagligt språk):

Garaad: Detta ord används för att beteckna en hög position eller ledare inom en klan eller samhälle. Det är stilistiskt markerat som hög stil eftersom det signalerar en formell eller traditionell auktoritet inom somalisk kultur. En person som använder ordet "garaad" kan ses som respekterad och erkänd inom sitt samhälle eller sin klan.

Waryaa:

Betydelse: "Hej" eller "Hallå"

Användning: Det här ordet är en mer informell hälsningsfras som ofta används i vardagliga samtal eller informella sammanhang bland vänner eller bekanta. Det kan också användas för att få någons uppmärksamhet.

Säger om användaren: Användningen av "waryaa" indikerar vanligtvis en avslappnad och informell attityd hos personen som använder ordet.

Exempel: Garaadka maanta waxaa loo doortay magaalada. "Ledaren valdes till staden idag."

Exempel: Warya, sidee tahay?

Hej, hur mår du?

Vilka markeringar finns i SAOL och SO?

<https://svenska.se/>

mina egna konnotationer inom prentes:

stålar = pengar (mycket vardagligt eller slang)

macka = smörgås (vardagligt)

långsjal = tusenlapp (vardagligt, lite föråldrat)

tjena = hej (vardagligt)

gemål = hustru, fru i de högsta samhällsklasserna (mycket hög stil)

fruntimmer = (vardagligt, negativt, lite föråldrat)

fjortis = ung tonåring/fjortonåring med typiska egenskaper (vardagligt, negativt)

250.15 – Databas / elektronisk ordbok

caadyaal

Även: magac caadyaal

gm = genom, undvik gärna ovanliga förkortningar (de var vanliga i tryckta ordböcker) i.w.m.

bra exempel, fungerar som ytterligare förklaring och ger dessutom exempel på konkreta substantiv.

caadyaal m.l. (-ka, -lo, -da) ama caadiyaal

AFAQOONTA

Ing. concrete

lsw. konkret

wax aan qarsoonay oo si bayaan ah u muuqda.

(Mansuur iyo Pugliegli 2022: 84).

clear and certain, or real and existing in a form that can be seen or felt:

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/concrete>

kroppslig; som kan uppfattas gm sinnena, åskådlig; påtaglig, gripbar; fix, bestämd; som hör till verklighetens värld, faktisk; som har verklighetsprägel

<https://www.saob.se/artikel/?seek=konkret&pz=2>

Tus. *magacyo caadyaal ah oo tilmaamayaan wax nool ama shay la arki karo oo la taaban karo, sida: nin, guri, ari, geed iwm.*

(Mansuur iyo Pugliegli 2022: 471).

cabbir

moderna ordböcker brukar ge uppslagsordet med liten begynnelsebokstav

ama Magac ?

Är detta verkligen en korrekt definition?

Jämför gärna med andra ordböcker på olika språk!

Bra exempel

Cabbir m.l. (ka,o) ama Magac

FISIGISKA

Ing. measure

Isw. mått

waa fulinta hawlgalka Fisigis, Fisigis waxa laga helaa warbixinta xadiyada ee walxaha lagu cabbiro

Fisigis Fasalka todobaad Wasaarada Waxbarashada, Ethiopia 2003 (E.C)

Tus. *Cabbir inta biyuhu kor bakeeriga u galeen .*

saynis, Fasalka 4aad Wasaaradda Waxbarashada iyo Barbaarinta, Xamar 1976 sida: 126

cayime

cayime m.l. (-ha, -yaal, -ka) ama

AFAQOONTA

Ing. definite article

Isw. bestämd artikel

Tus.

cayn

ama jinsi? Är det verkligen samma sak inom språkvetenskapen?

Bra definition!

Den svenska definitionen är inte någon bra definition, kopierat ut en kortfattad ordbok.

caýn m.dh. (-ta) **ama** jinsi

AFAQOONTA

Ing. **gender**

Isv. **genus**

Waa dir naxweed ku shaqa leh in ay kala saarto labka iyo dheddiga ee magacyada.

Mansuur iyo Pugliegli (2022:99)

The grammatical arrangement of nouns, pronouns and adjectives into masculine, feminine, and neuter types in some languages.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gender>

gen·us [je´n-] substantiv ~et; pl. ~ 1 grammatiskt kön

<https://svenska.se/tre/?sok=genus&pz=1>

danab

ama magac?

definitionen är inte korrekt. Den ska börja med danab, och den får inte innehålla danab i den senare delen.

exemplet ser mer ut som en definition

Danab m.l. (ka,yo,yada) ama magac

FISIGISKA

Ing.

Isw.

Waxa uu Fahansiiyaa danabka negi, socodka iyo xidhiidhada u dhexeya danabka, iyo sifooyinka birlabta

Fisigis Fasalka todobaad Wasaarada Waxbarashada, Ethiopia 2003 (E.C)

Tus. *Waa isliska ka dhasha marka ay laba walxood is xogaan oo uuna dab ka dhalan karo.*

dibkabe

bra definition! bra exempel!

men inte den svenska definitionen, det är ingen definition, utan synonymer och ett exempel

dibkabe m.l. (-ha-yaal,-sha) ama dibgale

AFAQOONTA

Ing. suffix

Isw. suffix

Waa lifaaq lagu dhejiyo sal magac ama fal dhammaadkiisa, yacnii dhiniciisa midig.

Mansuur iyo Pugliegli (2022:153)

A letter or group of letters added at the end of a word to make a new word.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/suffix>

suf·fix [-fik´s] substantiv ~et; pl. ~ • avlednings- el. böjningsändelse t.ex. -are i löpare

<https://svenska.se/tre/?sok=suffix&pz=1>

Tus. *Magacyadan waa la wadarayn karaa iyagoo lagu lifaaqayo dibkabe wadareed.*

Mansuur iyo Pugliegli (2022:153)

fal

ingen information om böjningen

annars bra!

Som exempel är det bättre om man kan ge en hel mening.
Uppslagsordet 'fal' måste finnas i exemplet.

Bra exempel, t.ex.

Falkaab waxa uu war dheeraada ah innaga siiyaa **falka**.

Marka uu magacu yahay wadar , waa in aan ka dhignaa **falka** wadar.

fal m.l. () ama ficil

AFAQOONTA

Ing. verb

Isw. verb

falku waa wax dhaca ama la sameeyo iyo sida wax yihiin.

Yuusuf keenadiid 1976

Verb is a word or phrase that describes an action, condition, or experience

Cambridge Dictionary, 2023

verbet är typ av ord som hänvänds för att beteckna en handling eller ett tillståndet

en svensk akademins ordbok

Tus. *cunid, qoyn, lahaansho, ahaansho*

Keenadiid 1976

falɡudbe

falɡudbeyaalka ?

Exempel i en ordbok = en mening som innehåller uppslagsordet.

I en grammatikbok är ett exempel någonting annat, ett exempel på det fenomen som termen syftar på.

År och sida bör alltid minnas med i en källhänvisning, förnamn på författare behövs inte.

falɡudbe m.l. ((ha, falɡudbeyaalka/sha)) ama

AFAQOONTA

Ing.

Isw.

Falɡudbe waa falka si toos ah isku xiro magaca yeelaha ah iyo midka layeelaha ah, waxaana ka mid ah falalka: baro, qor, kari, qarso iwm.

Cabdalle cumar Mansuur och Annarita Puglielli

Tus. *Cali baa qaray buug*

Cabdalle cumar Mansuur och Annarita Puglielli

falmagudbe

Ang. exempel, samma som ovan.

falmagudbe m.l. (-ha,-yaal,-ka/sha) ama

AFAQOONTA

Ing.

Isw.

waa fal si toos ah ugu xiran magaca yeelaha oo keliya, magaca aan yeele ahayna si toos ah uguma xirmi karo falka, sidaa darteed wuxuu gan ahaan u adeegsadaa horyaale isku xira. Falalka noocaas ah waxaa ka mid ah: qayli, orod, noso, fariiso, nabadgal iwm.

Cabdalla Cumar Mansuur Annarita Puglielli, 2022

Tus. *Cali wuu orday. Maxamed baa fariistay. Saciid baa orday.*

Cabdalla Cumar Mansuur Annarita Puglielli, 2022

Fiisigis

-ii- ?

Är detta en vetenskaplig definition? Är inte också biologi en lära som utforskar den omgivande världen?

Fiisigis m.l. (ka) ama

FISIGISKA

Ing. Physics

Isw. Fysik

Fiisigisku waa barashada (indha indheynta) caalamka inagu xeersan.

Tus. *Waa maado ka mid ah maadooyinka seyniska ah ee lagu barto dugsiyada, sida fiisigiska bayolajiga iyo kimistiriga.*

fogaan

Det här exemplet är nog inte till någon hjälp för att förstå vad 'fogaan' är för något.

Fogaan m.dh. (ta) ama Magac

FISIGISKA

Ing. distance

Isw. avstånd

waa xaddi saleed (Fisikis) kaasoo Qeexaya dhererka u dhexeeya laba meelood ama laba sheey

Fisigis Fasalka todobaad Wasaarada Waxbarashada, Ethiopia 2003 (E.C)

Tus. *Kulankeena berri oo jimcaha ah waxa uu ku qabsoomi doonaa aalada Fogaan arag*

hab amar

Är detta EN term eller två?

Den svenska definitionen är tydligast.

Vilken av akademiens tre ordböcker?

Börja gärna definitionen med uppslagsordet: Amarku waa ...

Exemplet innehåller inte uppslagsordet.

hab amar m.l. (-ka,-o,-da) ama

AFAQOONTA

Ing. imperative

Isw. imperativ

waa hab u qofka hadlaya waxa uu sheegayo, wuxuu inoogu soo gudbinayaa si amar ama waano ah:

Cabdalla Cumar Mansuur Annarita Puglielli, 2022

used to describe the form of a verb that is usually used for giving orders

Cambridge Dictionary, 2023

en verbform som främst betecknar uppmaning

svenska akademiens ordböcker

Tus. *Aamus! (adiga)! Is ka eega (idinka)! Maandhow cab dawada! Xira albaabka!*

Cabdalla Cumar Mansuur Annarita Puglielli, 2022

horyaale

horyaale m.l. (-ha, -lo, -lada) ama meeleeye

AFAQOONTA

Ing. preposition

Isw. preposition

Horaaye waa curiye ama eray madoorsoome ah oo layeele dadban ama falkaabe ku xira falka weerta.

Mansuur iyo Pugliegli (1999:289)

[...] a word that is used before a noun, a noun phrase, or a pronoun, connecting it to another word.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/preposition>

En ordklass med småord som av, i, på som brukar stå före substantiv.

<https://svenska.se/tre/?sok=preposition&pz=2>

Tus. 1) *Maslax guriga buu u socdaa.* 2) *Safiya baa Salligaas ku tukatay.*

Mansuur iyo Pugliegli (1999:293)

jabaq

oklar definition?

Jabaq m.dh. (da, jabaq, yo) ama magac

FISIGISKA

Ing.

Isw.

Jabaqda waa barshada gudubka,samaysanka & sifooyinka

Fisigis Fasalka todobaad Wasaarada Waxbarashada, Ethiopia 2003 (E.C)

Tus.

Waa dhawaqa uu bixiyo sheey ama walax isku dhacay

joogto

Joogto m.dh. (-da) ama

Ing.

Isw.

Waa ammin faleed tilmaama fal dhacaya, isla marka la joogo oo lagu dhawaaqayo warka.

Mansur & Puglielli (1999:291)

The period of time that is happening now, not the past or the future.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/present>

verbets nutidsform t.ex. går, talar: ett presens

<https://svenska.se/tre/?sok=presens&pz=1>

Tus. *Waraaq baan qorayaa.*

Mansur & Puglielli (1999:97)

keli

Motsats är inte någon definition!

keli m.dh. (-da) ama

Ing.

Isw.

Waa lidka wadarta.

Mansur & Pugliell (1999:291)

Singular is released when talking or writing about one thing.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/singular>

Singular är entalsform.

<https://svenska.se/tre/?sok=singular&pz=2>

Tus. *buug, guri, niriq ama tuke*

Mansur & Pugliell (1999:38)

magac caadyaal

ama ???

Bra definition

Jättebra exempel, där man också får veta motsatsen till uppslagsordet.

magac caadyaal m.l. (-ka, -lo, -lada) ama Shay la taaban karo oo lana arki karo

AFAQOONTA

Ing. substantiv

Isw. substantiv

Magac caadyaal waxay tilmaamaan wax nool ama shay la arki karo oo la taaban karo.

Mansuur iyo Pugliegli 2022: 471

Tus. *Magacyada soo socda u kala saar magacyo caadyaal ah iyo magacyo cillanaad ah.*

Masnuur iyo Cali 2022: 9)

magac cillanaad

magac cillanaad m.l. ((ka,yo,da)) ama jire lama arke

AFAQOONTA

Ing. Existing as an idea, feeling, or quality, not as a material object

Isw. något som inte kan uppfattas med sinnen utan bara i tanken el. fantasin

Wax jira oo aan muuqaalkooda la arag lana taabankarin

Cabdalle cumar Mansuur och Annarita Puglielli

Han joggar

Cabdalle cumar Mansuur och Annarita Puglielli

Tus. *been,run,jacayl*

magacuyaal m.l. (-ka,-o,-da) ama

AFAQOONTA

Ing. pronoun

Isw. pronomen

Waa qayb hadalka ka mid ah oo magaca baddesha.

(Mansuur iyo Pugliesli (2022:307)

A word that is used instead of a noun or a noun phrase.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pronoun>

pro·nom·en [-ná´m-] substantiv ~et; pl. ~ el. pronomina, best. pl. ~en el. pronomina • en sorts ersättningsord t.ex. hon, deras, denne, vem, någon

<https://svenska.se/tre/?sok=pronomen&pz=1>

Tus. *Sida muuqata qofka 3aad ee keliga ama wadarta ah ma laha qaabka magacuyaalka dhimman ee layeelaha ah.*

Mansuur iyo Pugliesli (2022:480).

nadooc faleed m.l. (-ka,-yo-da) ama isrogrog faleed

AFAQOONTA

Ing. verb inflection

Isw. verb böjning

Waa qaybta lagu dhejiyo salka dhammaadkiisa, waxayna salka ku kordhisaa micna dheeraad ah, isbeddello ayaana ku dhaca qaybtan, arrintaasuna waxay ku xiran tahay.

Mansur & Puglielli (2022:484).

A change in or addition to the form of a word that shows a change in the way it is used in sentences.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/inflection>

Verben kan genom att ändra form (konjugation) uttrycka handlingars relativa placering i tid.

https://www.google.se/search?q=verb+b%C3%B6jning&sca_esv=560494483&biw=1696&bih=808&xsrf=AM9HkKnQGwr8m6GdK7LVB0XXIlgK4waN2A%3A1703791722877&ei=asyNZeqPNcumwPAPk7e-2AQ&udm=&oq=verb+b%C3%B6&gs_lp=Egxnd3Mtd2l6LXNlcniAiCHZlcmIYsO2KglIADIFEAAyGQyBRAAGIAEMgUQABiABDIFEAAyGQyBRAAGIAEMgUQsclient=gws-wiz-serp

Tus. *Bal eega falka qor iyo sida nadooc faleedkiisa isu rogrog.*

Mansur & Puglielli (2022:484).

qodob m.l. (-dbo) ama dun, xarig

AFAQOONTA

Ing. substantiv

Isw. substantiv

Qurub magacyada qaarkood ka raaca dhammaadka si uu uga dhigo wax cayiman.

Mansuur iyo Pugliegli 2022: 363

Tus. "Aqal-ka", "inan-ta"

Mansuur iyo Pugliegli 2022: 363

qurub m.l. (-ka, -yo, -da) ama gabal yar

AFAQOONTA

Ing. substantiv

Isw. substantiv

Macag caam ah oo tilmaama curiyeyaal aan lahayn micno u gaar ah marka ay keligoodu yihiin, waxayse qayb weyn ka qaataan xagga dhismaha weerta, waxaana ka mid ah: "ma" oo ah q. diidmo; "baa"/"ayaa", "aa" oo ah q. diiradeed magac; "waa" oo ah q. diiradeed fal; "ma", "miyaa" oo ah q. weyddiimeed. m.f.dh, qurbid.

Mansuur iyo Pugliegli 2022: 368

Tus. *Qurubyadan hawshooda aasaasiga ahi waa xiriirinta ereyada ama weeraha*

Mansuur iyo Pugliegli 2022: 496

shibbane m.l. (-ha, -nayaal, -yaasha) ama

AFAQOONTA

Ing. substantiv

Isw. substantiv

Xaraf aan kaligii lagu dhawaaqi karin in shaqal lagu daro ma ahee; waxaa la maqli karaa kolka uu shaqal weheliyo

(Mansuur iyo Pugliegli 2022: 398)

Tus. "*b(a), t(a), j(a) iwm*".

(Mansuur iyo Pugliegli 2022: 398)

sifo m.dh. (-da, -ooyin, -ka) ama tilmaame

AFAQOONTA

Ing. adjective

Isw. adjektiv

sifo [...] waa erey qeexaya tilmaanta wax leh yahay

Maxammad Sulaymaan 'Shiraac' 2012

Tus. *Ereyada sifooyinka ahi na waa ereyada [...] gaaban [...] iyo cad.*

Maxammad Sulaymaan 'Shiraac' 2012

tagto m.dh. (-da) ama Waqti la soo dhaafay

AFAQOONTA

Ing. substantiv

Isw. substantiv

Qaab faleed tilmaama ammin tagay.

(Mansuur iyo Pugliegli 2022: 414)

Tus.

timaaddo m.dh. (-da) ama Mustaqbal

AFAQOONTA

Ing. substantiv

Isw. substantiv

Timaaddo waa qaab faleed tilmaama fal aan weli dhicin.

(Mansuur iyo Pugliegli 2022: 421)

Mansuur iyo Pugliegli 2022: 421

Tus.

wadar

xisaabta?

wadar m.dh. (-ta) ama iskugaynta guud

XISAABTA

Ing. substantiv

Isw. substantiv

Wadarta waa wixii hal ka badan.

(Mansuur iyo Pugliegli 2022: 438)

Tus. *Magacyada labka ee keliga ah waxay ku wadaroobaan dibkabayaan kala duwan*

xawaare

kms?

Xawaare m.l. (ha) ama magac

FISIGISKA

Ing. velocity

Isw. hastighet

waa xaddi kaasoo qeexaya xawliga ay ku socoto walaxi. sumadiisuna waa 'v' halbeega caalamiga ah (Si) ee xawaaruhu waa mitir sekenkiiba (m/s)

Fisigis Fasalka todobaad Wasaarada Waxbarashada, Ethiopia 2003 (E.C)

Tus. *Gaari ayaa lagu waday xawaare ah 75 kms .*

: Xisaab, Fasalka 4aad plats: Nayroobi år: 2001 sida: 115